

Gardeners' World

**Lang
leve de
lente**
De tuin roept!

Groene school

**Monty's favoriete
voorjaarsplanten**

In de pluktuin

**Het grote
zaaien begint**

Gezond van eigen grond

**Kweek je
eigen vitaminen**

F&L

BP8 € 6,99

Zaai een bloemenweide voor bestuivers • Maak een tuin in potten en bakken
Gereedschap nodig? Ruil, deel of koop het tweedehands • Houd de orchidee tevree

Proef dit heerlijke Italiaanse gerecht!

Rigatoni met groene koolsaus

Bereidingstijd: ca. 35 min.

Niveau: gemiddeld

VOOR 4 PERSONEN

- 400 g rigatoni
- zout en peper
- 30 g boter
- 1/2 tl gemalen kardemom
- sap van 1 citroen
- snuf gedroogde chilivlokken
- pecorino (fijngeraspt om te serveren)

VOOR DE SAUS

- 400 g cavolo nero (palmkool of evt. boerenkoolbladeren)
- zout
- 1 teentje knoflook (platgedrukt)
- 100 ml olijfolie

1 Snijd voor de saus de koolbladeren van de stelen, maar bewaar de stelen. Breng een grote pan met water en een flinke snuf zout aan de kook.

2 Verhit in een andere, kleine pan de knoflook met de olie. Laat de olie rustig borrelen tot de knoflook zacht begint te worden, maar laat hem niet verbranden. Haal de knoflook uit de olie. Je kunt het teentje in een ander recept verwerken, voeg hem bijvoorbeeld toe aan een dressing of mayonaise.

3 Blancheer de koolstelen in de pan met het kokende water 2 minuten. Voeg de bladeren toe en kook nog 1-2 minuten tot ze net zacht zijn.

4 Giet de kool af en laat afkoelen. Pureer de afgekoelde kool met de knoflookolie in een blender tot een gladde saus.

5 Kook de rigatoni volgens de aanwijzingen op de verpakking in een pan met ruim kokend water en wat zout. Giet af en vang ca. 100 ml kookwater op.

6 Smelt de boter in een grote pan. Roer de groene koolsaus erdoorheen en schep de pasta erdoor. Voeg wat van het kookwater toe om het geheel smeùger te maken. Breng op smaak met citroensap, zout en peper.

7 Verdeel de pasta over borden en bestrooi met chilivlokken naar smaak, wat extra zwarte peper en fijngeraspte pecorino.

Per portie: ca. 678 kcal

15 g eiwit | 34 g vet | 73 g koolhydraten

Ben je op zoek naar nog meer Italiaanse recepten? Onze collega's van het kookmagazine Foodies hebben een super lekkere editie vol Italiaanse recepten gemaakt.

Bestel nu voor 9,99 via
www.foodiesmagazine.nl/italie

Gardeners'
World magazine

Samen

Het is heerlijk om lekker in je eentje aan te klooien in de tuin, met niets dan het gekwetter van vogels om je heen. Toch is er iets waar ik nog blijer van word, en dat zijn die typische gesprekjes van tuiniers onderling. Dat blij gevoel wanneer je bijvoorbeeld doorhebt dat iemand net zo geobsedeerd is door het zaaien dit voorjaar als jij. Het vergelijken: welke soort snijbiet had jij nou vorig jaar die zo'n enorme oogst opleverde? En welke tomaat werd nou niet ziek in die regenachtige periode?

Het kennisdelen en samen ideeën opdoen maakt tuinieren tot een van die passies die mensen echt verbindt. Tuinieren heeft een soort universele taal waardoor je mensen over heel de wereld kan herkennen als jouw type. Zo wandelde ik door Berlijn en zag ik een student die haar balkon vol had staan met moestuinplanten. Iedere centimeter buitenruimte werd benut. Zelfs de balustrades hingen vol met mini-pompoenen en rankende Oost-Indische kers, precies zoals ik dat toentertijd ook bij mijn Haagse studentenkamer deed. Toen ze naar buiten kwam om water te geven raakten we dan ook in gesprek, waarbij plantennamen en gebaren hoogtij vierden – en ik uiteindelijk vertrok met een paar pompoenzaadjes, en haar adres om tomatenzaadjes naartoe te sturen.

Jullie lezers hebben dit ook, merken wij. We krijgen vaak vragen en opmerkingen binnen op de redactie. Er heerst echt een gevoel van saamhorigheid tussen onze lezers en onze redactie. Daarom gaan we vanaf deze maand iets nieuws doen: samen zaaien! Onze abonnees ontvangen bij dit nummer biologische zaadjes van De Bolster, en op pagina 52 lees je meer over de precieze soort en hoe je hiermee aan de slag kan. (Ben je geen abonnee? Niet getreurd, bestel deze of andere tomatenzaadjes en je kunt gewoon meedoen).

Laten we met zoveel mogelijk mensen aan de slag gaan, en elkaar op de hoogte houden! Wij gaan zelf ook aan het zaaien en laten je bovendien iedere maand zien wat je vervolgstap is in het kweekproces, totdat we samen gaan oogsten. Daar verzamelen en delen we dan natuurlijk weer de lekkerste recepten voor. Heb jij zelf tips die onze lezers echt moeten weten? Dat ene trucje dat net het verschil maakt of dat recept waarmee je oogst nog lekkerder wordt? Geef het door! Dit kan via redactie@gardenersworldmagazine.nl, of via [#mijngardenersworld](https://www.instagram.com/mijngardenersworld) op Instagram.

Aan de slag!

Op naar een heerlijke oogst!

Liefs,

Anne

awieggers@fnl.nl

Anne is ook op Instagram te vinden: [@anne_wieggers](https://www.instagram.com/anne_wieggers)

maart 2024

Inhoud

Seizoen

- 10 Wij houden van maart**
Deze maand kan alle kanten op gaan voor tuiniers.
- 15 The Full Monty**
Onze band met de tuin verandert omdat wij veranderen.
- 16 Topkeuze**
Van dansende narcissen krijg je het ultieme lentegevoel.
- 18 Red de bij**
Tips van de Bijenstichting.
- 20 Tuingast van de maand**
Nare en nuttige naaktslakken.
- 22 Project voor bestuivers**
Maak een wilde-bloemenweide.
- 26 Kweken en eten**
Culinair auteur Rukmini Iyer maakt een tuinkruiden-frittata.
- 30 Een jaar op Jennita's pluktuin**
Voorbereiden op het voorjaar.

OP DE COVER

- 22** Zaai een bloemenweide voor bestuivers
- 30** Het grote zaaien begint
- 36** Monty's favoriete voorjaarsplanten
- 41** Maak een tuin in potten en bakken
- 48** Kweek je eigen vitaminen
- 52** Kweek mee! Samen starten we ons tomatenjaar
- 84** Houd de orchidee tevree
- 92** Gereedschap nodig? Ruil, deel of koop het tweedehands

Groene school

- 36 Lang leve de lente**
De voorjaarsplannen en favoriete lentebloemen van Monty.
- 41 Een tuin in potten**
Ook als je niet veel ruimte hebt, kun je een weelderige tuin maken.
- 48 Tuinieren voor je gezondheid**
Adam vertelt hoe hij anders is gaan eten en moestuinieren.
- 56 Jouw snoeimaand**
Snoei bladverliezende siergrassen.
- 59 Vraag & antwoord**
We geven antwoord op tuinvragen.

Inspiratie

- 70 Een plek voor mensen**
Alan geeft tips en ideeën voor een rustgevende buitenruimte.
- 76 Tomaten kweken in weer en wind**
Grote tomatentest voor buiten- en binnenteelt.
- 81 Inheemse held**
Wilde kamperfoelie (*Lonicera periclymenum*).
- 82 In de moestuin van Helga**
Helga gaat binnen aan de slag met het voorzaaien van groenten.
- 84 Orchideeën verzorgen**
Zo hou je deze exotische schoonheden tevreden.
- 88 Moeiteloos oogsten**
Oogst zoveel mogelijk op zo min mogelijk grond.
- 92 Goed gereedschap voor weinig geld**
Zo kom je voordelig aan al het gereedschap dat je nodig hebt.
- 96 Egelhuizen in gebruik**
Help de egel met een huis op maat.

Aan de slag

- 100 Monty's maand**
- 103 De basis**
- 106 Bloemen**
- 107 In de kas**
- 109 Groente en fruit**

En verder

- 6 Prikbord**
- 8 In de tuin van**
- 55 Puzzel en win**
- 112 Colofon**
- 113 Groeigids**

"Zaai met ons mee! We starten een tomatengids deze maand en nemen je stap voor stap aan de hand tot het tijd is om te oogsten. Lees meer op bladzijde 52."

ANNE WIEGERS - HOOFDREDACTEUR

"In maart kan het vaak op dezelfde dag zonnig zijn, regenen, sneeuwen en vriezen."

MONTY DON - TUINEXPERT EN PRESENTATOR

"Ik heb geen kas, dus ik sta te trappelen om enkele van de tomatensoorten voor buiten op pagina 76 te proberen."

HELGA KLUITER - REDACTEUR

"Om de egel te helpen, is het goed om te weten waaraan een egelhuis moet voldoen. Op pagina 96 lees je er meer over."

JOS HEIJMANS - REDACTEUR

"Het is tijd om te zaaien op de pluktuin! Lees Jennita's tips vanaf pagina 30."

IONA VAN DEN DRIES - REDACTEUR

Onze socials: @GardenersWorldNL

Welkom

Lees hier alles over wat er deze maand te doen valt op tuingebied, nieuws, weetjes en nog veel meer ...

We zijn weer terug!

Op vrijdag 15 maart begint het langverwachte nieuwe seizoen van *Gardeners' World*. Op deze pagina blikken we alvast vooruit.

Monty is op Longmeadow begonnen met de transformatie van de Cottage Garden tot Rose Garden (zie ook de volgende pagina's). Aangetaste buxushagen en zieke perenbomen zijn verwijderd en

vervangen door laatbloeiende rozen. Maar er valt nog veel meer te doen en gedurende het seizoen volgen we Monty's vorderingen op de voet. Ook Adam neemt ons mee in zijn plannen voor zijn perceel.

De overige presentatoren zullen ons ook dit jaar weer voorzien van de beste tuintips. Daarnaast hebben ze ontmoetingen met gepassioneerde kwekers en tuiniers en bezoeken ze enkele van de mooiste en meest inspirerende tuinen van het Verenigd Koninkrijk.

Een terugkerend thema bij diverse tuinen die in dit tv-seizoen te zien zijn, is restauratie. We bezoeken een Japanse tuin in Herefordshire, die door de huidige eigenaren in originele luister is hersteld. Frances gaat naar Newby Hall in Yorkshire om

hun indrukwekkende collectie etageprimula's te bekijken en de herontwikkeling van de rotstuin aldaar. Heel bijzonder is de restauratie van de tuin Munstead Wood, het voormalige huis van

Gertrude Jekyll, een van de meest invloedrijke tuiniers van de afgelopen 150 jaar.

Uiteraard is er ook in dit seizoen weer ruim aandacht voor de tuinen van kijkers.

Frances dompelt zich onder in de collectie etageprimula's op Newby Hall.

Volg Adam op de voet bij de ontwikkeling van zijn nieuwe tuin.

Carol gaat een aantal master-classes geven vanuit haar tuin Glebe Cottage.

Sue neemt je mee op haar avonturen in haar tuin en groenteperceel.

AGENDA

Moestuinbeurs

Wanneer: 22, 23 en 24 maart
(10.00-17.00 uur)

Waar: Kasteel Groeneveld, Baarn

Info: www.demoestuinbeurs.nl

Na het grote succes van vorig jaar is de Moestuinbeurs terug, van 22 t/m 24 maart in Baarn! Deze beurs is een must voor alle moestuinliefhebbers – met heel veel inspiratie, informatie en de leukste moestuinproducten.

FOTO: TESS KOREVAAR

Meer evenementen

Keukenhof

21 maart t/m 12 mei
Stationsweg 166A, Lisse
www.keukenhof.nl

Helleborusdagen 2024

2 en 3 maart
Kwekerij Bastin, Aalbeek
www.bastin.nl

Bezoek diverse lezingen, stel je prangende vragen aan moestuin-experts en eet een hapje bij een van de foodtrucks. Of je nu alleen wat kruiden in een balkonbak wilt kweken of een voedselbos wilt aanleggen: de Moestuinbeurs heeft voor ieder wat wils. Zo gaat je moestuin-seizoen goed van start!

Onze socials: @GardenersWorldNL

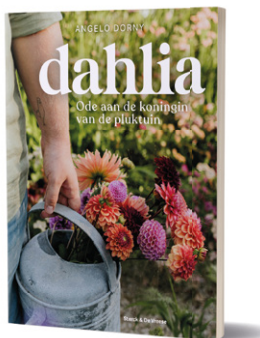

Dahlia – ode aan de koningin van de pluktuin

Schrijver, tuinexpert en ondernemer Angelo Dorny (1990), is een groot liefhebber van dahlia's en hij kweekt elk jaar flink wat van de mooiste soorten. Deze prachtplant verdiende wat Angelo betreft dan ook een eigen boek. In *Dahlia. Ode aan de koningin van de pluktuin* duikt hij in de geschiedenis van 's werelds populairste bloem en kom je te weten hoe ze het van grootmoeders favoriet tot publieksliefeling heeft geschopt.

Angelo vertelt je in dit boek natuurlijk ook hoe je zelf dahlia's kweekt. Hij laat zien hoe je de knollen plant, hoe je ze de beste zorgen geeft en wanneer en hoe je de bloemen kunt plukken. Ook leuk is dat hij dieper ingaat op het zaaien van dahlia's, want dat is niet alleen makkelijk maar levert ook een waanzinnige variatie aan bloemen op.

Er zijn duizenden variëteiten, waarvan Angelo een aantal van zijn favorieten de revue laat passeren. Laat je verder inspireren door de creaties die hij de afgelopen jaren met dahlia's maakte. De schitterende foto's doen je alvast uitkijken naar een spetterend kleurenfestival in je tuin – en natuurlijk prachtige boeketten.

Prijs: €27,50
Hardcover, 224 pagina's
Uitgever: Sterck & De Vreese
ISBN: 9789464711899
www.angelo.be

Biologisch tuinieren met DeZaden

Van biologisch afbreekbare potjes tot biologische zaden, alles voor een duurzame tuin en biologisch tuinieren vind je op www.DeZaden.nl

Alles voor de biologische tuin vind je bij DeZaden.nl

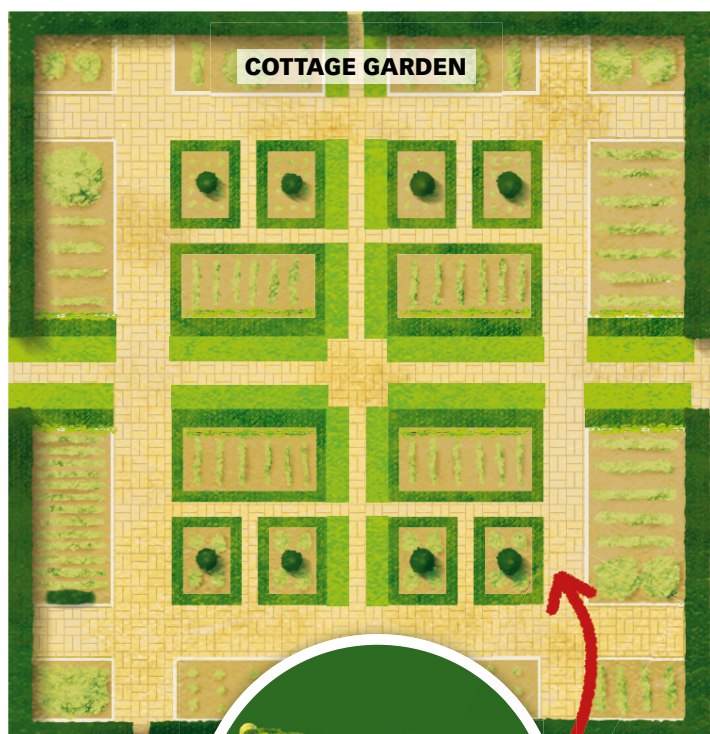
DEZADEN

www.dezaden.nl

Daar komen de rozen!

Terwijl we vol spanning wachten op het nieuwe tv-seizoen van *Gardeners' World*, onthult **Monty Don** dat er dit jaar grote veranderingen aankomen in de Cottage Garden van Longmeadow.

De Cottage Garden heeft een aantal veranderingen ondergaan vanaf het moment dat we begonnen met de aanleg van de tuin op Longmeadow in het voorjaar van 1993. Ik had de hele tuin ingedeeld en ik kon beginnen met het planten van heggen en bomen. Maar de invulling van de ontstane ruimtes of minituintjes was – en is tot op zekere hoogte nog steeds – veranderlijk. Zo was de Cottage Garden bedoeld als speelgazon voor de kinderen, die toen peuters waren.

Toen de gehuurde tractor begon te graven, zag ik echter dat de grond hier geweldig rijk en gestructureerd was. Zonde om dat te verspillen aan een gewoon gazon. Ik besloot ter plekke om er onze moestuin van te maken.

Het eerste wat ik plantte was een buxushaag die het pad naar de Jewel Garden flankeerde (die de eerste jaren dienst deed als speelgazon voor de kinderen, totdat ook dat werd afgegraven – maar dat is een ander verhaal). Ik voegde ook een laan leiperebomen toe en deze vormden de hoofdstructuur van dit gebied. Het bleef bijna twintig jaar de groentetuin en de geweldige grond werd steeds beter doordat er elk jaar tonnen compost aan werden toegevoegd.

Toen we begonnen met het filmen van *Gardeners' World* op Longmeadow, begon ik meer fruit en bloemen toe te voegen zodat het een informele, traditionele cottagetuin werd met een mix van eetbare en decora-

De Cottage Garden ondergaat een spannende transformatie tot de gloednieuwe Rose Garden.

tieve planten. Na het filmen van een serie over Franse tuinen in 2012 voegde ik een half dozijn Franse rozen toe, zoals 'Chapeau de Napoléon' en 'Souvenir de la Malmaison'. Dit waren de eerste van een steeds groter wordende rozencollectie in dit gebied en in 2015 waren de laatste groenten naar het einde van de tuin verhuisd en kwamen er steeds meer rozen voor in de plaats.

Ik voegde duizenden tulpen en alliums toe, we lieten vergeet-mij-nietjes hun gang gaan en akelei, gebroken hartjes, winterharde geraniums en vingerhoedskruid zaaiden zichzelf heerlijk uit. De buxushaag die alle acht kleine, vierkante centrale bedden omzoomde, werd uiteindelijk verwijderd vanwege de ziekte, maar het zag er geweldig uit ... alleen tot half juli. Toen hielden de rozen er

Het rooien van de buxushagen en perenbomen was een grote klus.

De grote taxusbomen brengen het geheel nu meer samen.

geleidelijk mee op, de voorjaarsbloemen hadden hun werk gedaan, en naarmate de jaren vorderden realiseerde ik me dat het er gewoon niet geweldig uitzag in de nazomer. En, niet verrassend, we filmde er in augustus en september bijna nooit.

Omdat elke vierkante centimeter van Longmeadow moet bijdragen aan de onverzadigbare vraag naar redactioneel materiaal voor de televisie, moeten we de nazomer interessanter maken. We hebben ook te maken met een groeiend probleem. Door de buxusziekte zijn geleidelijk alle buxussen op Longmeadow verdwenen, maar de oorspronkelijke buxushaag in de Cottage Garden – die stekmateriaal had geleverd voor duizenden andere planten – is er nog steeds, net als de leipen, ofschoon ze

aangetast waren door vruchtboomkanker en bijna vruchteloos.

Deze problemen werden afgelopen zomer alleen maar erger, dus besloot ik dat het geen zin had om in de marge te blijven rommelen – er moesten grote veranderingen komen. We huurden een graafmachine en rooiden de buxus en perenbomen in september vorig jaar, wat meteen een enorm verschil maakte.

Plotseling was de Cottage Garden opener en lichter, en leek hij groter. De taxusbomen die de twee aparte helften van de tuin verticaal hadden omringd, vormden nu één ruimte. Ik heb twintig paar nieuwe rozen besteld, die speciaal zijn uitgekozen omdat ze steeds opnieuw bloeien, en heb deze langs het pad geplant. Ik heb ook een tiental andere rozen

uit verschillende delen van de tuin toegevoegd, die in potten stonden te wachten op een plekje. De Cottage Garden heeft nu meer dan honderd rozen en is officieel omgedoopt tot de Rose Garden.

We hebben de meeste vaste planten en heesters uitgegraven en in onze kweekbedden gezet om deze lente opnieuw te planten en te plaatsen. Afgelopen november voegden we tweeduizend tulpen toe om de voorjaarspracht te vergroten.

De echte uitdaging blijft om genoeg planten toe te voegen die eind zomer op hun best zijn als aanvulling op al die laatbloeiende-rozen, zodat de nieuwe Rose Garden mooi blijft tot in het najaar. Dit proces zal ik, natuurlijk, de komende maanden stap voor stap met de kijkers delen.

*“Het was zo’n dag in maart
waarop de zon fel scheen en de
wind koud blies.”*

CHARLES DICKENS, GREAT EXPECTATIONS

Wij houden van maart

"Let op voor de Idus van maart" was de onheilspellende waarschuwing die een waarzegger aan Julius Caesar gaf toen hij door het forum wandelde (volgens Shakespeare). De Idus is de 15e van deze maand en het kan – omdat maart de meest wispelturige maand is – alle kanten op gaan voor tuiniers. Het kan Siberisch zijn met ijzige vlagen en winden die zelfs door de dikste jassen snijden, of het kan ongevoelzaam zwoel zijn met bomen die onverstandig op de rand van voortijdige bloei wankelen. Wie zal het zeggen? Hoe je het ook bekijkt, de Idus van maart is gevaarlijk, zelfs zonder Brutus, Cassius en consorten die rondrennen om je neer te steken!

STER VAN DE MAAND

Magnolia x soulangeana

Dit jaar verloopt tot nu toe als een trage film. Alle hoofdrolspelers hebben zich langzaam aan ons voorgesteld: de eerste bollen met hun puntige neuzen boven de grond, kruidachtige planten met een beetje bladgroei en de knoppen op heesters die steeds dikker werden. Het wachten is op de eerste plotwending: de knoppen van de wollige magnolia die hun prachtige bloemen laten zien. En nu maar hopen dat we geen late vorst krijgen!

Vermeerder uit zaad in het najaar (de zaaddozen zijn een lust voor het oog!) of in het voorjaar of de zomer uit stekken. Snoei halverwege de zomer als het moet.

Hoogte x Breedte 5 m x 5 m

WELKOM TERUG

De sleutelbloem is de allereerste aanwijzing dat het seizoen verandert. Ja, we hebben sneeuwklokjes en krokussen en dergelijke gehad, maar er gaat niets boven de sleutelbloem om het voorjaar te verwelkomen. Het begint al rond februari in bermen en langs akkerranden als de blaadjes tevoorschijn komen, en elke week worden ze voller en voller tot ze er rond deze tijd helemaal zijn.

Sleutelbloem (*Primula vulgaris*)

Er is niet veel voor nodig om een primula blij te maken. Ze vestigen zich waar ze willen en zijn gemakkelijk op te graven en te verplaatsen. **H x B** 10 cm x 15 cm

ZONNIGE LACHEBEKJES

Deze viooltjes zijn rond november tegelijk met tulpen geplant, en zijn sindsdien onze vrolijke metgezellen. Ze zijn geweldig in bakken waar ze als broedse kippen op onze bollen passen terwijl de winter voortraast. In zonnige periodes glimlachen ze naar de tuin, maar hun moment is bijna voorbij, want de tulpen komen eraan en dan zijn ze niet langer de felste kleur in onze tuinen.

Viola 'Sorbet Yellow Blue'

Een enthousiast bloeiende variëteit, zolang je maar blijft koppen. De Sorbet-serie kent vele kleuren. Neem stekken in de lente of zomer.

H x B 15 cm x 30 cm

GOED TE PRUIMEN

Dit is een zeer populaire boom voor een kleine tuin. Het is een snelle groeier en geeft een wolk van deze charmante lichtroze bloemen die gegarandeerd een grijze dag opfleuren. Ze hebben een prachtig hart en donkerpaarse bloemstelen. Helaas vallen de bloemblaadjes er snel af, maar ze geven maart zeker een oppepper. En als je geluk hebt, krijg je ook pruimen.

***Prunus cerasifera* 'Nigra'**

Als deze boom te groot wordt, snoei hem dan in de zomer en niet 's winters om paarse korstzwam (een nare schimmelziekte) te voorkomen.

H x B 10 m x 10 m

EEN GROTE VERRASSING

We willen niemand teleurstellen, maar de kans dat je vandaag in het bos twee beren broodjes ziet smeren, is uitermate klein. Sorry, maar soms moeten we gewoon realistisch zijn. In plaats daarvan is de kans groter dat je duizenden van deze oosterse anemonen tegenkomt. Het is misschien niet zo'n "wonder, boven wonder", maar ze geven een even fijn gevoel.

Anemone blanda 'White Splendour'

Deel de knollen in de zomer na de bloei. Het sap kan schadelijk zijn, dus draag handschoenen.

H x B 15 cm x 15 cm

MAART ROERT ZIJN STAARTAAR

Onze eerste kennismaking met staartaar was tijdens een tuinbezoek, jaren geleden. Zijn elegante bloemtrossen hingen over een tapijt van sleutelbloemen. Dat was een prachtig gezicht en vanaf dat moment waren we verkocht. Een gouden regel bij winterheesters: plant ze waar je er altijd zicht op hebt, in plaats van ergens weggedrukt achterin de border.

Stachyurus praecox

Prachtige hangende bloemen. Doet het goed als muurheester en in een border. In de zomer vermeerderen door stekken.

H x B 3 m x 3 m

The Full Monty

Wat tegenwoordig ‘middelbare leeftijd’ is, was vroeger ‘oud’.
En dat heeft invloed op wat we van onze tuin verwachten, zegt **Monty**.

“In onze tuinen maken we iets prachtigs van het huiselijke.”

FOTO: MARSHA ARNOLD

Mijn moeder was 34 toen ik geboren werd. Op dat moment had ze al vier kinderen gekregen en een wereldoorlog meegemaakt. Mijn vader was veertig en had twintig jaar in het leger gediend. De manier waarop ze hun leven invulden paste volledig in het stereotype beeld van ‘de middelbare leeftijd’. Zo maaide mijn vader ‘s zaterdags het gazon, met de pijp in de mond geklemd en een das om (maar dan op een geruit in plaats van het doordeweekse witte shirt) en met gepoetste schoenen – klassiek jaren 1950.

Mijn kinderen zijn nu halverwege tot eind dertig en zouden aanstoot nemen aan het idee om zichzelf te zien als ‘van middelbare leeftijd’. Maar er is de afgelopen pakweg veertig jaar iets veranderd. Een aardverschuiving die langzaam doorwerkt in onze achtertuinen. De wereldbevolking wordt ouder en deze trend zal, tenzij er een massavernietiging plaatsvindt, voortzetten.

Bij dit nieuwe fenomeen van een ouder wordende bevolking horen allerlei problemen – en mogelijkheden. De gevolgen zijn in veel opzichten interessant. Want zowel onze oude dag als onze middelbare leeftijd duren langer. Mijn ouders hadden in de dertig de middelbare leeftijd bereikt en toen ze zestig werden, waren ze oud (en allebei overleden toen ze eind zestig waren). Iedereen die na zijn 65e werkte, was vijftig jaar geleden uitzonderlijk. Zeventig jaar was de levensverwachting en alles daarboven was extra.

Tegenwoordig ben je tot je 65e of zelfs je 70e nog van middelbare leeftijd, en tot je 80e ben je nog niet écht oud. En zelfs dan hebben velen van ons nog vele jaren voor de boeg. De effecten die dit heeft op de tuinwereld, zowel privé als commercieel, zijn boeiend.

Het nogal saaie imago van middelbaar is niet meer van toepassing op mensen onder de veertig. Maar het middelbare leven is nog steeds gericht op familie en huiselijkheid. In deze jaren ben jij degene die onderhoudt en zorgt in plaats van dat je onderhouden en verzorgd wordt, zoals in je jeugd of op je oude dag. In het middenstuk van je leven ben je actief, settel je, sticht je een gezin, zorg je voor brood op de plank. En waar dit tijdperk voorheen formeel eindigde op je 65e, is dat nu verder opgerekt.

Iedereen die tuinieren probeert te verkopen – zij het in de winkel of via de media – probeert nog steeds ‘de jongeren’ (in tuinierjargon: iedereen onder de 35) te lokken. Tegelijkertijd erkennen zij dat de grootste tuiniermarkt bij de 60-plusser ligt. Maar ik vermoed dat de nieuwe, opgerekte middelbare leeftijd – tussen de 40 en 70 – de troefkaart in handen heeft. Niet de jeugd, niet de gepensioneerden, maar dat losse, veeleisende, centrale deel van ons leven.

Dat zit hem niet zozeer in de fysieke gezondheid als wel de houding. Voor jongeren lijken grote gebaren zo veel relevanter en urgenter dan de routines van het dagelijks leven. Ouderdom brengt een berusting met zich mee die alleen perfectie ziet in de kleinste dingen. Maar in de steeds groter wordende tussenfase van middelbare leeftijd wedijveren warboel en grootsheid met elkaar. Het grote geheel is nog steeds belangrijk, maar de kleine stralen van gewoon geluk worden steeds meer gekoesterd en – dit is het belangrijkste deel – je hebt het gevoel dat je daar zelf iets aan kunt doen.

Tuinen zijn zowel onze redding als het strijdtoneel, waar we ons terugtrekken uit de chaos en mislukking die ons allemaal onvermijdelijk achtervolgen, maar ook iets prachtigs maken van het huiselijke. We ervaren er aan den lijve de problemen rondom klimaatverandering, vervuiling en andere ecologische problemen, om nog maar te zwijgen over de dagelijkse beslommeringen. Tuinen zijn steeds meer een toevluchtsoord en een inspiratiebron.

Het leven is nou eenmaal niet gemakkelijk, zeker niet tijdens het uitdagende middenstuk. Met alle verantwoordelijkheden rondom het werk, de behoeften van familie, kinderen, huisdieren en vrienden is een perfecte tuin onwaarschijnlijk. Om de tuin in te passen in ons dynamische leven moeten we vaardigheden leren en jongleren met onze middelen. Maar de meest interessante en creatieve dingen ontstaan vaak uit noodzaak. Onze band met de tuin verandert omdat wij veranderen – en dat is fascinerend.

Topkeuze

Vroege narcissen

Van dansende narcissen krijg je het ultieme lentegevoel, maar let op waar je ze plant.

Het is lente en de vroege narcissen vervullen ons met vreugde ... en met ergernis. Iedereen veert op bij het zien van de dansende kopjes van de vroege voorjaarsnarcissen – in potten, in borders met schaduw, in gras. Natuurlijk kun je narcissen planten waar en wanneer je maar wilt. Wat je met je eigen narcissen doet, in je eigen tuin, is je eigen zaak. En vroege narcissen in gras planten werkt vaak goed, omdat het gras kort is en de bloemen perfect tot hun recht komen.

Maar de goede bedoelingen werken averechts als warmhartige enthousiastelingen, die onze wereld willen opfleuren, de meest opzichtige soorten in grasbermen planten aan het begin van een plattelandsdorp.

En ze kiezen variëteiten met de grootste, helderste, meest briljante gele bloemen, te midden van tere wilde bloemen. Ze zijn bedoeld om ons op een natuurlijke manier welkom te heten op het platteland, maar in plaats daarvan hebben we een zonnebril nodig om onze ogen tegen de schittering te beschermen.

Dus kies de narcissensoorten die je mooi vindt en plant ze waar je ervan kunt genieten – in potten, bloembakken, borders, ruwe grashoekjes in je eigen tuin – maar kies voor wegbermen als je blijft iets dat er natuurlijker uitziet dan de gedurfde, felle en felgele 'Carlton', 'Dutch Master' of 'Fortune'. Of laat de wilde bloemen gewoon hun gang gaan.

■ **Standplaats** Liefst in volle zon of halfschaduw, in goed doorlatende vruchtbare grond.

■ **Planten** Plant tot een dozijn bollen 10-15 cm uit elkaar in groepjes. Als je in bakken plant, zet je zo dat de bollen elkaar bijna raken. De meeste kun je uitnemen, splitsen en herplanten zodra de bladeren afsterven.

■ **Verzorging** Geef water tijdens een droog voorjaar en voed in het vroege voorjaar met potas. Knip verwelkende bloemen af en verwijder het loof pas als het bruin wordt.

'Jetfire'

Korte, fel oranje trompet en gele bloemblaadjes. Helder, maar niet opzichtig. **H x B** 20 cm x 10 cm

'February Gold'

De geribbelde gouden trompet staat tegenover lichtgele bloemblaadjes.

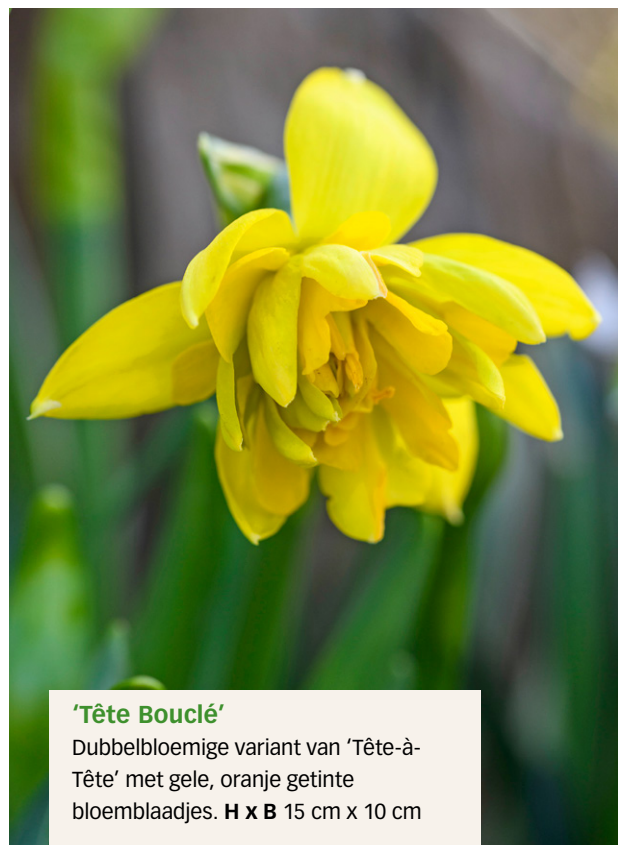
Hoogte x Breedte 30 cm x 10 cm

'W. P. Milner'

Bleke bloemblaadjes met gele achterkant; gele trompet die snel naar wit verkleurt. **H x B** 20 cm x 10 cm

'Thalia'

Geurende, zuiver witte trompet en bloemblaadjes, en tot vier bloemen per steel. **H x B** 40 cm x 15 cm

'Tête Bouclé'

Dubbelbloemige variant van 'Tête-à-Tête' met gele, oranje getinte bloemblaadjes. **H x B** 15 cm x 10 cm

Vroege narcissen

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Planten												
Bloei												

Bijenportret

De kielstaartkegelbij

In Nederland zijn negen verschillende soorten kegelbijen bekend. De kielstaartkegelbijen zijn kleine koekoeksbijen: zwarte bijen met opvallende witte banden of vlekken. De vrouwtjes maken zelf geen nest, maar leggen hun eitjes in nesten van andere bijen. Deze bijen hebben sterk behaarde ogen. Het schildje, onderdeel van het borststuk, heeft aan beide kanten een duidelijke doorn. Het uiteinde van het achterlijf van het vrouwtje is kegelvormig. Hiermee kan ze met haar achterlijf door de voedselbrij heen duwen naar de achterwand van het ei van de gastheer en deze doorboren, waarna zij een ei in de opening legt.

De ontwikkeling van de larven kent verschillende stadia. Na enige tijd ontwikkelen de parasiterende larven sterke kaken waarmee ze de eitjes of de larven van de gastheer opeten. De larven groeien verder door de voedselvoorraden op te eten. Ze ontwikkelen zich hiermee snel tot pop, waaruit na een aantal dagen volwassen exemplaren tevoorschijn komen. De kielstaartkegelbijen vliegen in juli en augustus. De vrouwtjes vliegen langer, omdat ze op zoek zijn naar een geschikt nest om hun eitjes in te leggen.

Net als de gastheren komen kegelbijen voor op plekken waar dood plantenmateriaal aanwezig is. Dat is vaak in bloemrijke tuinen, maar ook in bermen met knooppkruid en distel of bij bosranden. Omdat de kegelbij een koekoeksbij is, hoeft ze geen stuifmeel te verzamelen. Dat doet de gastheer al. Ze hebben lange tongen waarmee ze nectar uit diepe bloemen halen, zoals de kattenstaart of knooppkruid.

Red de bij

Hommels en voeding

In maart zijn de jonge hommels-koninginnen allemaal uit hun winterslaap. De composthoop kan worden omgezet zonder ze te storen. De hommels gaan nu op zoek naar voedsel. Dus zorg in de tuin voor vroegbloeiende vaste planten, zoals longkruid. Als ze voldoende voedsel hebben gevonden, is het tijd om een nieuwe kolonie te stichten. Afhankelijk van de soort hommel kan dit ondergronds (aardhommel) of bovengronds (akkerhommel). Maar ook spouwmuren en verlaten vogelnestkastjes zijn prachtige nestelplekken voor hommels. Hommels zijn zachtaardig, maar laat ze lekker met rust als ze bezig zijn.

Wil je meer weten over de nestelwijze van hommels en andere bijen? Download dan één van de e-books via de website van de Bijenstichting, of scan de QR-code hiernaast.

www.bijenstichting.nl/nestelgelegenheid/

De Bijenstichting

zet zich in voor bijen en beschermt ze tegen uitsterven.

Via cursussen, workshops en open dagen leer je alles over bijen. Je kunt ook altijd een kijkje komen nemen in de demonstratietuin in Vorden, waar met veel vrijwilligers gewerkt wordt aan de bloemborders. Iedere maand geeft de Bijenstichting ons de perfecte tips om onze tuinen nog natuur- en bijvriendelijker te maken.

www.bijenstichting.nl

Tuingast van de maand

Alles ontwaakt. Knoppen gaan open, bijen zoemen, rupsen knabbelen. Onder onze voeten worden wormen wakker uit hun winterslaap, terwijl schimmelsporen kilometerslange lintvormige schimmeldraden uitzetten en de wortels van elke plant en boom met elkaar verbinden. Het gezang van vogels wordt luider als broedparen paren en territoria worden afgebakend. Maart kan een slopende maand zijn: de wintervoorraad voedsel is bijna op en vooral vogels kunnen moeite hebben om eten te vinden. Gelukkig zijn er nog klimopbessen deze maand. Elke bes zit vol calorieën, dus ze kunnen vogels helpen om in een mum van tijd hun broedconditie te bereiken.

Dit kun je tegenkomen

Naaktslakken

Naaktslakken zijn ontstaan uit huisjesslakken en de meeste soorten hebben inwendig nog steeds een rudimentaire schelp.

Van de meer dan twintig soorten naaktslakken in Nederland is de gevlekte akkerslak, *Deroceras reticulatum*, de meest voorkomende (en vervelendste) soort. De groene aardslak (*Limacus maculatus*) daarentegen is onze bondgenoot. Deze voedt zich met schimmel en is bijzonder nuttig bij het afbreken van tuinafval in composthopen.

Naaktslakken hebben ogen en tasters op tentakels, en een mondopening aan de onderkant van de kop. Aan de rechterkant van de mantel (het dikke vlezige gebied achter de kop) bevindt zich een ademopening. Naaktslakken scheiden een slijmlaag af als ze bewegen om schade aan de 'voet'-weefsels te voorkomen.

Wat je ook van slakken vindt, ze spelen een grote rol spelen in de voedselketen en vormen een

Terugkerende tijtjafs maken een tussenstop in tuinen aan de kust.

maaltijd voor vogels, zoogdieren, hazelwormen en amfibieën. Jammer dat ze zo veel plantaardig materiaal eten ...

Kijk ook uit naar

- Tijtjafs kondigen de lente aan met hun kenmerkende roep en stoppen zich vol met bladluizen voor het broedseizoen.
- Aardhommelkoninginnen zijn enorm groot en hebben een diepe, lage zoem. Ze 'zigzaggen' over de grond, op zoek naar een nestplaats.
- Kikkers zijn op weg naar hun paaivijvers. Als het donker is dragen grote vrouwtjes mannetjes op hun rug, klaar voor het paringsritueel.

Doe mee

Tel tijdens de **Landelijke kikkerdritelling** in maart het aantal eiklumpen en bruine kikkers in je vijver en geef dit door via tuintelling.nl.

“Naaktslakken scheiden een slijm laag af als ze bewegen om schade aan de ‘voet’-weefsels te voorkomen.”

De invasieve Spaanse wegslak gedijt goed in de Benelux door een gebrek aan natuurlijke vijanden, die de slak mijden vanwege de hoeveelheid slijm die hij produceert.

Project voor bestuivers

Maak een wilde-bloemenweide

Het zal je verbazen hoe snel een stukje kale grond kan worden omgetoverd tot een kleurrijke bloemenpracht. Door eind maart een veldje wilde bloemen te zaaien, krijg je in de zomer een nectarrijke magneet voor bestuivende bijen, foeragerende vlinders en een hangplek voor de plaatselijke vinken.

Dus, heb je een ongebruikt stukje op een beschutte, zon-

nige plek, en zoek je een snelle manier om de hele zomer kleur te hebben, zaai dan een eenjarige wildebloemenmix.

Heb jij natte, schaduwrijke, zanderige of kleiachtige grond? Geen nood. Tegenwoordig zijn er gemakkelijk inheemse zaadcollecties te vinden die geschikt zijn voor veel omstandigheden, of je nu aan een weg, in een bos of op een winderige plek aan zee woont. Het is veel gemakkelijker om zaden te kiezen die passen bij de locatie dan te proberen de grond aan te passen aan de planten.

Of je nu een speciale habitat voor vogels en insecten wilt maken, de biodiversiteit wilt vergroten of gewoon wat eenjarige kleur in je tuin wilt brengen, met de juiste voorbereiding kan zelfs een kleine ruimte of een grote bak de gastheer zijn van een weelderige mix van levendige inheemse wilde bloemen.

Je hebt nodig

- Geschikt eenjarig zaadmengsel voor wilde bloemen
- Tuinvork, schoffel en hark
- Bamboestokken
- Scherpszand

“Het is makkelijker om zaden te kiezen die passen bij de locatie dan te proberen de grond aan te passen aan de planten.”

Een eenjarige mix van wilde bloemen groeit snel en gemakkelijk uit zaad en bloeit al aan het begin van de zomer.

Stap voor stap: zaaien

Zo maak je een veldje met eenjarige wilde bloemen op een kaal stuk grond.

1 Kies een open plek waar geen planten, onkruid en dichte bomen staan. Bereid de grond voor zodat hij vlak, stevig en gelijkmatig is en hark hem aan tot hij een fijne kruimelige textuur krijgt. Dit kan leiden tot nieuw onkruid, dus doe dit een paar weken van tevoren, zodat je de plek kunt schoffelen en zoveel mogelijk onkruid kunt verwijderen.

2 De benodigde hoeveelheid zaden wordt berekend per vierkante meter grond. Controleer de hoeveelheid voordat je het koopt, om er zeker van te zijn dat je genoeg hebt voor het hele gebied. Om makkelijker gelijkmatig te zaaien, maak je een vierkant frame van bamboestokken van een vierkante meter. Leg dit als richtlijn over het voorbereide zaaibed.

3 In de regel zaai je 1 g per vierkante meter. Meng door elke partij zaden ongeveer 2 g scherpzand om de zaadverdeling beter zichtbaar te maken. Probeer gelijkmatig te strooien en zorg ervoor dat de zwaardere zaden goed verdeeld zijn binnen elk vierkant.

4 Hark het ingezaaide gebied lichtjes om eventuele gaten tussen de zaadjes op te vullen en geef voorzichtig water als er geen regen wordt verwacht. Binnen een paar maanden staan de wilde bloemen in volle bloei. Laat de planten na de bloei zichzelf uitzaaien voor volgend jaar.

Vijf favoriete wilde bloemen

Deze kleurrijke, bestuiversvriendelijke eenjarigen zijn ideaal om nu te zaaien.

Korenbloem

Centaurea cyanus

Zaaien mrt-mei of aug-sep

Bloei mei-jul

Voor bijen, vlinders, zweefvliegen

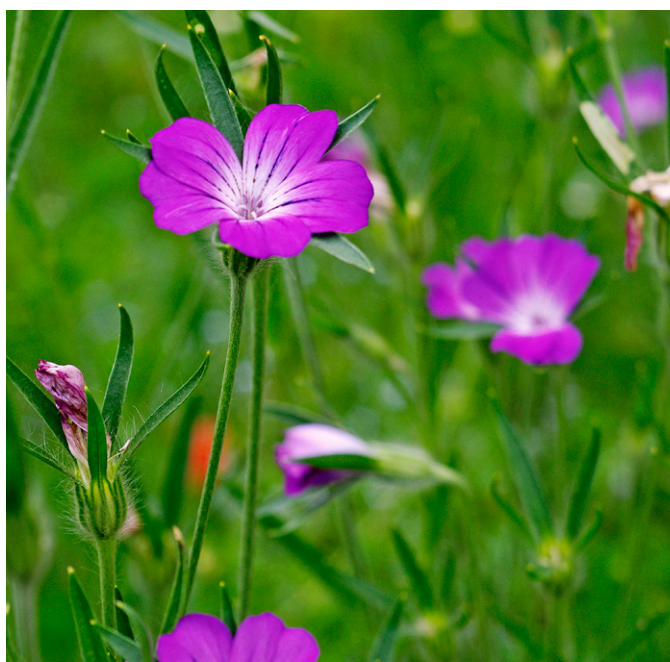
Gele ganzenbloem

Glebionis segetum

Zaaien mrt-mei of sep-okt

Bloei jun-aug

Voor bijen, vlinders, zweefvliegen

Bolderik

Agrostemma githago

Zaaien mrt-mei of sep-okt

Bloei jun-aug

Voor bijen

Grote klaproos

Papaver rhoeas

Zaaien mrt-jun of aug-okt

Bloei jul-aug

Voor metselbijen, honingbijen

Valse kamille

Anthemis arvensis

Zaaien mrt-apr of aug-okt

Bloei jun-sep

Voor bijen, vlinders, nachtvinders, zweefvliegen

FOTO'S: SARAH CUTTLE: GETTY/FARMER IMAGES, MANTONATURE, JACKY PARKER PHOTOGRAPHY

Weinig ruimte veel smaak

Culinair auteur **Rukmini Iyer** neemt je mee naar haar kleine perceel waar ze heerlijke groenten kweekt en kookt. Deze maand begint ze met voorzaaien en maakt ze een tuinkruiden-frittata.

Ik heb altijd graag mijn eigen voedsel gekweekt en onlangs ruilde ik mijn balkon op de derde verdieping van een Londense flat in voor mijn eerste eigen tuin. Uiteraard zaten mijn geliefde struiktomaten, peperplanten en vijf jaar oude jasmijn- en passiebloemranken in de verhuishwagen.

Ook al is de buitenruimte niet groot, het vooruitzicht om mijn eigen groenten te kweken maakt me blij. Bedenken wat ik waar moet planten, bakken vullen met zaadjes terwijl de baby slaapt, afharderen en jonge plantjes buiten planten en tot slot bedenken welke gerechten ik met mijn zelfgekweekte groenten ga maken.

Als kok werk ik achterstevoren bij het maken van een planning: wat wil ik eten en wat kan ik niet in de winkel kopen? Vorig jaar koos ik voor kleurrijke courgettes, heirloomtomaten en -pompoenen, interessante pepervariëteiten en opvallende tuinkruiden. In deze reeks laat ik zien hoe je potten, kleine verhoogde bakken of koude kassen gebruikt om jaarrond heerlijke groenten te kweken, zelfs als je net zo'n beginnende tuinier bent als ik. Daarnaast geef ik je elke maand een recept om met je oogst een heerlijk gerecht te maken.

“Als kok werk ik achterstevoren bij het maken van een planning: wat wil ik eten en wat kan ik niet in de winkel kopen?”

FOTO'S: DAVID LOFTUS

Rukmini Iyer is culinair schrijfster, foodstyliste en auteur van de Bakplaat-boekenreeks. Daarnaast kweekt ze haar eigen groenten. Haar nieuwste boek heet India Express.

Frittata met citroen, tuinkruiden, aardappelschijfjes en crème fraîche

Deze frittata is een prima manier om je tuinkruiden te verwerken. Heerlijk als lunch of lichte maaltijd met een glas wijn en wat brood. Ik gebruikte munt, platte peterselie en citroenverbena, maar je kunt ook basilicum, bieslook en andere fijne tuinkruiden gebruiken.

VOOR 4 PERSONEN

BEREIDINGSTIJD: 15 minuten

OVENTIJD: 25 minuten

INGREDIËNTEN

- 500 g aardappelen ('International Kidney'/'Jersey Royal', in dunne schijfjes)
- 6 eieren (vrije uitloop)
- 200 g crème fraîche
- citroenrasp van 1 citroen
- versgemalen zwarte peper
- 1 tl zeezoutvlokken
- 30 g boter
- 100 g gemengde tuinkruiden, grof gesneden

BEREIDINGSWIJZE

- 1 Breng een pan met water (en een snufje zout) aan de kook en kook de aardappelschijfjes 7 minuten. Laat daarna goed uitlekken. Meng ondertussen de eieren, crème fraîche, citroenrasp, peper en zout door elkaar en zet apart.
- 2 Verwarm de oven voor op 180°C (hetelucht: 160°C). Verhit de boter in een koekenpan tot het schuimt en bak de kruiden 2 à 3 minuten. Voeg de aardappelen toe en schep ze voorzichtig om in de hete boter.
- 3 Doe de aardappelen in een ronde, met bakpakier beklede ovenschaal en giet er het eiermengsel overheen.
- 4 Zet de schaal in de oven en bak gedurende 25-30 minuten tot het ei licht gestold is. Laat de frittata 10 minuten afkoelen. Snijd hem daarna in plakjes en serveer met nog een beetje zeezout. Wat je niet serveert kun je afdekken en in de koelkast bewaren.

Andere smaken uit de tuin

Lente-uien nemen weinig plaats in en zijn prima geschikt voor een kleine tuin, en zelfs potten.

Deze maand kun je **boerenkool** en **lente-uitjes** oogsten. Ik geef toe dat ik wat chaotisch was en mijn boerenkool al in november heb geoogst en daarnaast was vergeten om mijn lente-uitjes in september te zaaien.

Mijn favoriete manier van boerenkool klaarmaken is misschien wel de makkelijkste: bakken in boter met knoflook en chillivlokken en overgoten met slagroom en een scheutje citroensap.

Ik kweek lente-uien uiteraard om te verwerken in gerechten, maar ik vind het ook leuk om ze weg te geven aan vrienden in plaats van een bosje bloemen. Ook hak ik ze graag fijn om er samen met bieslook pannenkoekjes van te maken, of om ze over aardappelsalade te strooien.

Tip: Snij lente-uitjes diagonaal in ringen en leg tien minuten in een schaal met koud water. Hiervan worden ze lekker knapperig en krullen mooi om.

Aan de slag

Maart is ideaal om langzaam groeiende vorstgevoelige gewassen te zaaien, zoals aubergines, paprika's en tomaten, en om wat erwtenzaadjes in de grond of in potten te stoppen.

■ **Erwten** Deze zijn leuk om samen met kinderen te kweken, omdat ze zo gemakkelijk zijn en ongelooflijk snel ontkiemen. Ze staan ook mooi in de tuin. Je kunt ze binnenshuis zaaien (ik gebruik graag kleine biologisch afbreekbare potjes op een dienblad, bedek ze met huishoudfolie en zet ze op een zonnige vensterbank). Binnen een paar dagen zie je al kleine scheutjes opkomen. Je kunt ze ook in de vollegrond buiten zaaien naast plantensteunen of een wigwam. Voor mij resulteerde buiten zaaien in betere planten, omdat de binnenshuis gezaaide erwten eronder leden toen ze eenmaal buiten stonden.

■ **Aubergines en paprika's** Deze hebben echt een heel lang groeiseizoen nodig, dus begin nu met zaaien om in het najaar te kunnen oogsten. Ik kook wekelijks met beide, dus ze staan altijd op mijn lijstje om te

Mini-kassen en koude bakken zijn ideaal voor het afharden van jonge planten.

kweken. De paprika's komen vrij snel op en hebben mooie puntige bladeren die passen bij hun toekomstige vorm, terwijl de aubergines ronder zijn. Beide planten houden van warmte, dus houd ze binnen tot het tijd is om ze af te harden in een koude bak.

■ **Tomaten** Zaai je zaden nu of in april. Doe elk zaadje in een eigen potje zodat je ze later niet hoeft te verspenen, dek af met huishoudfolie en laat ze op een warme plek

ontkiemen. Zet de potten op een warmtematje of in een verwarmde kweekbak als je die hebt. Vorig jaar kwamen de mijne binnen een week op als ik het me goed herinner. Het is leuk om ongebruikelijke variëteiten te proberen. Ik heb vorig jaar gele 'Galina' en hartvormige 'Gardeners' Sweetheart' gekweekt, die allebei zware vruchten voortbrachten met een uitstekende smaak (en ik heb eraan gedacht om de planten te voeden!).

VOLGENDE MAAND Rukmini kweekt radijsjes en pluksla en heeft een recept met radijsjes en feta.

Een jaar op JENNITA'S PLUKTUIN

Vorbereiden op het voorjaar

Pluktuinexpert Jennita Jansen verhuist naar een nieuwe pluktuin en laat zien hoe ze die (letterlijk) vanaf de grond opbouwt. Een van de grootste uitdagingen voor haar? Een schaalvergroting van jewelste, waarbij ze van een geborgen bloementuin naar grote stukken grond gaat. Jennita vertelt je welke bloemen ze kweekt op haar grote tuin, welke experimenten ze aangaat en geeft tips voor iedereen die bloemen wilt kweken.

Wanneer de winter op zijn einde loopt en de dagen langer worden, kijkt menig tuinier uit naar het voorjaar. Zo ook Jennita Jansen, die het eerste tuinseizoen op haar nieuwe pluktuin in hartje Scherpenzeel tegemoet gaat. Wilde bloemen komen al tevoorschijn, eerst voorzichtig en dan in steeds grotere getale, als eerste aankondigers van de lente. Tussen deze vroege bloeiers en insecten die langzaam wakker worden, vertelt Jennita over haar plannen voor het komende seizoen. "Het voorjaar is als wakker worden, voor mij en de tuin", vertelt ze. "Wanneer de zon schijnt, kan ik niet wachten om aan de slag te gaan."

Wilde bloemen

Dovenetels en paardenbloemen springen her en der op tussen het gras en in de wildborders van de historische overtuin. In maart zijn het vooral de vroege wilde bloemen die bestuivers voorzien van hun broodnodige voedsel. Maar dat is niet het enige. Ze brengen ook nog eens een hoop vreugde aan tuiniers. "Heerlijk om al zo vroeg in het jaar kleur te zien", verzucht Jennita. "Leven na de donkere winter."

Rond de gemengde haag staan al prachtige wildebloemen en de haag zelf groeit gestaag. De gemengde haag werkt als een mooie, natuurlijke afbakening en zorgt voor een heldere indeling van de tuin. Daarnaast hoopt Jennita dat de haag aan allerlei dieren beschutting en voedsel biedt.

Behalve wilde bloemen en een gemengde haag laten Jennita en kweker Pieter Struyk verder een stuk bos staan op hun tuin om de biodiversiteit te vergroten. Wanneer de bomen en andere planten daar vol blad staan, dient dit stuk ook als plukbos voor Jennita's boeketten. "Het is een perfecte manier om wat extra blad te verzamelen."

Klaar voor het voorjaar

Maart en april zijn belangrijke maanden in de tuin. "Het grote zaaien begint!", vertelt Jennita met sprankelende ogen. Hoe zaait

ze voor haar pluktuin? "De nieuwe kas is op dit moment helaas nog niet in gebruik, dus het is vol in huis. In de woonkamer zaai ik voor. Vervolgens kunnen zaailingen na het ontkiemen in een slaapkamer of koude kas verder groeien. Het is belangrijk om ze op een koelere plek (10-15°C) te zetten om te voorkomen dat de zaailingen doorschieten." Veel van Jennita's meer vorstgevoelige plantjes blijven binnen tot IJsheiligen en mogen naar buiten als ze groot genoeg zijn. Eenjarige die wat kou kunnen verdragen zaait Jennita dit jaar zoveel mogelijk direct in de vollegrond.

"Opkweken is een van de leukste dingen om te doen", zegt Jennita. "Maart is ook echt de tijd van het voorzaaien." Op deze manier kun je binnenshuis beginnen met je tuin voorbereiden, terwijl het buiten nog koud is. Ook het voorbereiden van de tuin op het nieuwe seizoen vergt veel werk en energie, zoals het klaarmaken van de bedden voor het zaaien door ongeplande planten die daar groeien weg te halen. "Als de tuin eenmaal is voorbereid en er meer vaste planten staan, wordt het iets minder arbeidsintensief", vertelt Jennita. "Maar het beginnen op een nieuwe plek betekent dat ik eerst de pluktuin van de grond af opbouw."

Bloembedden vol belofte

De verse bloembedden beloven veel goeds. Wandelaars komen zo nu en dan kijken of een praatje maken, nieuwsgierig naar hoe de tuin er straks uit zal zien. "Elk jaar is het weer spannend wat er opkomt en hoe de planten het gaan doen", vertelt Jennita. "Als dan de planten weer gaan groeien en ik de eerste knoppen zie, weet ik: het komt goed." Ze is benieuwd hoe oude vertrouwde bloemensoorten en nieuwe experimenten het gaan doen op de tuin. Doordat de tuin hiervoor

To do

Maart en april

Maanden van wachten zijn voorbij: het is tijd om te zaaien! Deze maanden zijn een tijd van voorbereiding en vroege bloeiers. Of je nu binnen voorzaait of direct in de vollegrond zaait: als je deze maanden aan de slag gaat, pluk je er in de zomer de bloemen van.

- Als het nog koud is, kun je jonge en vorstgevoelige planten beschermen met vliesdoek of bijvoorbeeld een cloche.
- Dit is een goed moment om veel soorten te zaaien in de vollegrond. Als de bodem genoeg is opgewarmd, kun je aan de slag!
- Wacht met het uitplanten van vorstgevoelige planten tot na IJsheiligen. Vaak vind je ook instructies over de goede tijd om te zaaien en te planten op de zakjes van zaden.
- Als je voorzaait, zorg er dan voor dat je zaailingen niet te warm blijven staan wanneer ze eenmaal ontkiemd zijn. Dan kunnen ze namelijk doorschieten en zulke versnelde groei komt je plant meestal niet ten goede.
- Kijk voor vroege bloei in je tuin ook naar verschillende wilde bloemen waar bestuivers gek op zijn. Zo genieten jij en je tuindieren van mooie bloei.
- Plant je dahlia-knollen in de grond eind april of begin mei. Jennita: "Het duurt vaak een tijdje voordat dahlia-knollen 'wakker worden'. Daarom kun je ze goed eind april of begin mei al uitplanten, nog voor IJsheiligen. Zo hebben ze tijd om te wortelen en beginnen ze in mei al op te komen."
- Geniet eind april al van knoppen in vroege bloemen, zoals margriet 'May Queen'.

Appelbloesem bij de bijenkast.

grasland was, waren er al genoeg voedingsstoffen aanwezig en was voorbereiden van de bodem amper nodig.

Waar wel veel werk en planning in zit, is hoe de bloembedden zijn aangelegd. "We gebruiken plantbedden van 1,50 m breed, perfect voor de trekker", legt Jennita uit. Zij en Pieter gebruiken klassieke vakken in hun tuinplannen en een eigen vorm van wisselteelt. "De bedden zijn per soort ingedeeld, dus bijvoorbeeld een bed voor bloemen, dan een voor groenten, dan weer een groenstrook." Verder gebruiken ze een tijdelijke werkschuur om planten te kunnen verpotten, gereedschap op te slaan en bijvoorbeeld groenten schoon te maken. "Op den duur willen we de tuin zo inrichten dat we buiten onze werkplekken hebben voor al onze werkzaamheden, maar voor nu werkt dit goed."

Afwisseling op het terras

Het nieuwste gedeelte van hun tuin wordt ook steeds meer deel van het geheel, waar planten en spullen hun eigen plek krijgen. Een van de projecten waar Jennita en Pieter mee bezig zijn, is het terras naast de kas. Jennita deelt vast ideeën over de planten die de plek zullen sieren. "We willen klimrozen over een boog laten klimmen bij het terras. Een bloe-

menborder zou er verder mooi bij staan en we denken ook aan aardbeienplanten." Zo'n combinatie van bloemen en eetbare gewassen brengt de expertise van de kwekers bij elkaar op deze idyllische rustplek, die op dit moment nog vooral uit grond en steen bestaat.

Ook staan er verschillende sierpotten en zinken teilen rond het terras, die doen denken aan een romantische cottagetuin. "Deze staan er vooral om esthetische redenen", legt Jennita uit. "Zo kunnen we heerlijk afwisselen met verschillende bloemen. We kunnen er ook kruiden als munt in zetten, die anders door de tuin woekeren." Deze beperkte oppervlakten zijn ideale plekken om nieuwe

soorten uit te proberen en wat extra afwisseling toe te voegen aan de tuin.

De 'kasteelkas'

Op de historische overtuin staat de muur er onderhand prachtig bij in oude stijl. De kas is in aanbouw, maar nu al zou hij niet misstaan bij een kasteel met zijn afgeronde, donkergroene poorten, gietijzeren scharnieren en prachtig gemetselde muren. "Het is fantastisch om als eerste kas zo'n prachtige kas te hebben", vertelt Jennita opgetogen. Daarbij moeten ze er wel rekening mee houden dat de kas schuin afloopt; Jennita kan ongeveer tot op de helft van de ruimte rechtop staan, voor Pieter is dat al iets moeilijker. Wat willen ze allemaal in hun nieuwe kas zetten? "Vooral veel zaaitrays met zaailingen en we willen de warmte benutten van de stenen muur. Wie weet wordt onze 'kasteelkas' wel vorstvrij. Dat biedt weer nieuwe mogelijkheden." Lachend voegt Jennita nog toe, "Misschien zet ik er ook wel een leuke schommelstoel bij in de toekomst. Lekker warm en knus als het kouder wordt buiten."

Jonge korenbloemen

Omgaan met extreem weer

Toch is het niet altijd rozengeur en maneschijn, zelfs niet op een pluktuin. "Als tuinier

hoort omgaan met het weer erbij”, vertelt Jennita. Ze tilt wat vliesdoek van een tray met jonge plantjes. “Pas geleden stormde en hagelde het. Gelukkig stond de wind zo dat de muur het ergste ervan tegenhield en hadden we tijd om de jonge planten te beschermen.” Je merkt zo toch dat buiten tuinieren risico’s met zich meebrengt. “Het is net hoe de wind staat. Dit keer ging het goed, maar vanuit een andere richting hadden de plantjes zo kapot kunnen hagelen.”

Niet alleen hagel of storm vormen een uitdaging op de tuin. “Wat het juiste moment is om te zaaien, hangt ook af van het

weer. Bij een kouder, natter voorjaar duurt het bijvoorbeeld langer voor het juiste moment zich aandient om te zaaien.” De grond warmt dan minder snel op en blijft lang te nat. “Als het dan toch tijd is om aan de slag te gaan, is het best spannend hoe de planten het gaan doen.” Toch houdt Jennita ook de moed erin en ziet ze het positieve in van zo’n situatie. “Met zo’n nat voorjaar hoef ik de planten in ieder geval geen extra water te geven.”

Jennita's tips voor pluktuiniers

Wat voor advies ze wil geven voor maart en april, daar hoeft Jennita niet lang over na te denken. “Ga lekker aan de slag met zaaien! Als je dat nu doet, kun je in de zomer uit je eigen tuin plukken. Wacht je te lang, dan komen de bloemen ook later op en is voor sommige soorten het perfecte zaaimoment al verstreken.” Dit zijn maanden waarin Jennita veel binnen voorzaait, maar ook kun je nu goed in de vollegrond zaaien, legt ze uit. “Zorg ervoor dat je zaait wanneer de grond droog en warm genoeg is. Je kunt de juiste tijd hiervoor aflezen aan het onkruid in je tuin. Groeit het? Dan is de grond warm genoeg om te zaaien.” Je lift dan als het ware mee op de timing van de natuur, die uiteindelijk het beste weet wanneer het tijd is om te zaaien en te ontkiemen.

Hoe zorg je ervoor dat je het jaar door geniet van mooie bloemen in je tuin? “Merk je dat er op een bepaald moment even niets bloeit in je tuin, terwijl je dat wel zou willen? Kijk dan vooral rond in andere tuinen en laat je inspireren door wat je op andere plekken ziet bloeien. Ga bijvoorbeeld naar een ambachtelijke kwekerij en zie wat er op dat moment in bloei staat. Vaak kun je bij ambachtelijke kwekers ook kijken naar ‘moederbedden’, de bedden waarin de volwassen planten staan waarvan wordt gestekt. Heerlijk om zo ieder seizoen inspiratie op te doen!”

De muur is af en de kas mist alleen nog een dak.

Het pluktuingeluk van Jennita Jansen

Wellicht herken je Jennita van de Gardeners' World special *Maak je eigen pluktuin*, waarin ze met een prachtig boeket op de cover staat. Jennita Jansen is eigenaresse van biologische bloemenkwekerij en -studio Plukatelier. Toen ze zag dat er eigenlijk nog weinig werd geschreven over pluktuinieren, besloot ze haar ervaring en tips te delen. Zo bracht ze in 2020 het boek *Pluktuin – de mooiste bloemen in kistjes en potten* uit bij Uitgeverij Snor. Jennita en haar tuin bruisen van enthousiasme voor bloemen en zoals ze zelf ook zegt: “Enthousiasme is aanstekelijk!” Wij bij *Gardeners' World* hebben het pluktuingeluk flink te pakken en zijn meer dan enthousiast dat we het eerste jaar op Jennita's nieuwe tuin met je mogen delen.

Voor inspiratie, workshops, boeket-abonnementen en nog veel meer kun je terecht op Jennita's website plukatelier.nl. Ook vind je updates en tips over pluktuinieren op Jennita's Instagrampagina, [@plukatelier](https://www.instagram.com/plukatelier).

Tip! Schrijf je in voor Jennita's online cursus 'tot bloei' over het zaaien, verzorgen, plukken en stylen van jouw bloemen op plukatelier.nl.

Wil je nog meer lezen over pluktuinieren? Bestel onze speciale uitgave *Maak je eigen Pluktuin* op www.gardenersworldmagazine.nl/pluktuin.

Groene school

Leer elke maand iets nieuws in de tuin. Van basistechnieken als met onkruid omgaan en snoeien tot het vergroten van je moestuinooft, in deze rubriek komt het allemaal aan bod.

41

48

56

59

Deze maand

- 36 Lang leve de lente**
De voorjaarsplannen en favoriete lentebloemen van Monty.
- 41 Een tuin in potten**
Ook als je niet veel ruimte hebt, kun je een weelderige tuin maken.
- 48 Tuinieren voor je gezondheid**
Adam vertelt hoe hij anders is gaan eten en moestuinieren.
- 56 Jouw snoeimaand**
Snoei bladverliezende siergrassen.
- 59 Vraag & antwoord**
We geven antwoord op tuinvragen.

Lang leve de lente

Dit zijn de voorjaarsplannen en favoriete lentebloemen van **Monty** en hij vertelt je meteen welke klussen je deze maand kunt aanpakken.

FOTO: JASON INGRAM

Een vrolijk gezicht in de Spring Garden: knikkende helleborussen en wilde kievitsbloemen, in diverse tinten paars, roze en wit.

“In maart treedt een zwaar onderbelicht aspect van tuinieren op de voorgrond: het pure plezier van buiten zijn en werken in harmonie met de natuur.”

Maart voelt altijd als de eerste ronde van een nieuwe serie *Gardeners' World* op tv – als het begin van het nieuwe schooljaar. Afgezien daarvan weet ik uit ervaring dat er maar één ding zeker is, namelijk dat het onverwachte zal gebeuren, want het weer in maart is wispelturig. Het kan zonnig zijn, regenen, sneeuwen en vriezen (vaak op dezelfde dag) en de kans daarop is groot tot bijna onvermijdelijk. Maar kenmerkend voor maart is niet het weer, maar het onverbiddelijk toenemende licht dat alles transformeert.

De vogels zingen deze maand het hoogste lied in de ochtend- en avondschemer en ook steeds meer overdag. Het licht strekt zich uit, zonder zich iets aan te trekken van de grillen van het weer, en brengt de lente dichterbij; echte, hoopvolle lente, niet slechts een paar warme dagen zoals er soms zijn in februari, wanneer een enkel plantje boven de muur uit piept. Dit is het echte voorjaar en tegen het einde van maart is iedereen met gezond verstand bedwelmd geraakt en weer verliefd op deze vreemde wereld.

Maart geeft ook een gevoel van urgentie, alsof de tuin opeens in een hogere versnelling gaat en je hard aan de slag moet om bij te blijven. Ik benadruk altijd dat je als tuinier niet slaafs de kalender moet volgen, maar op je zintuigen moet afgaan. Maar soms dwingt de tijd je tot actie en maart is bijna altijd een keerpunt in elke tuin.

Uitzonderingen daargelaten zijn er dingen die je het best voor eind maart kunt doen. Het is niet te geloven hoeveel je in een paar uur gedaan kunt krijgen op een milde middag in maart en hoe je de tuin, die in de winter misschien leek te ontsproten, weer in toom kunt krijgen.

Op naar een nieuw seizoen

Nieuwe projecten hebben nieuwe energie nodig. Het eerste wat je doet als je een nieuwe border aanlegt, is ruimte maken en de grond voorbereiden. Het is veel beter om dat goed te doen dan het af te raffelen, planten erin te zetten en later dingen te moeten aanpassen of overdoen. Maart is de tijd voor dit soort klussen, voordat uitlopers te hard gaan groeien en als (en dit is cruciaal) de bodem opwarmt.

Aan het begin van het nieuwe tuinjaar is het belangrijk de bodemstructuur te verbeteren met levend en gecomposteerd materiaal en door dichtgeslagen grond te voorkomen en te herstellen. Koester een gezonde wormenpopulatie. Maak compost en verspreid die over de grond om het leven dat

daarin al druk aan het werk is een oppepper te geven. Stop met spitten. Kies planten verstandig, zodat ze passen bij de bodem zoals die is en niet zoals je wilt dat hij is.

Een gezonde plant zal zowel zijn groeisnelheid als zijn uiteindelijke omvang beperken om wat de bodem biedt optimaal te benutten. Planten werken altijd samen met de grond waarin ze staan. Tuiniers dus ook.

Als je grond er klaar voor is, is dit een goede maand om planten aan te planten of verplaatsen. 'Klaar' betekent vooral: warm genoeg. De enige manier om daarachter te komen, is door te voelen. Pak wat grond. Als die koud en vochtig aanvoelt, zullen

zaden er niet in ontkiemen en wortels er niet in groeien. De grond is ideaal als hij warm aanvoelt en blijft plakken als je hem samendrukt, maar je hem wel makkelijk kunt verkruijmen.

Ruimte voor nieuwe groei

Hoewel maart een opwindende maand is en elk sprankje lente valt toe te juichen, moet gezegd worden dat het ook een tamelijk barre maand kan zijn als het grauw weer is. Je kunt als tuinier dan wel druk in de weer zijn, maar zichtbaar resultaat levert dat voorlopig nog niet op.

De verleiding is groot om de restanten van

“Het is belangrijk de bodemstructuur te verbeteren met levend en gecomposteerd materiaal.”

UITERST LINKS Nieuwe planten maken deze maand een goede start.

LINKS Zaai erwten in de vollegrond als de bodem warm aanvoelt.

ONDER Snoei bladverliezende siergrassen terug voordat de nieuwe groei op stoom komt.

vorige zomer te laten staan, ook al zien die er inmiddels vrij gehavend uit. Vroeger pakte ik de siergrassen pas in april aan, maar maart is denk ik de tijd om wat de winter niet overleefd heeft weg te halen en ruimte te maken voor nieuwe groei. Dat is vooral belangrijk voor bladverliezende siergrassen zoals prachtriet, struisriet en smelee, die helemaal tot de grond moeten worden teruggesnoeid. Dit moet gebeuren voordat de nieuwe uitlopers verschijnen, zodat je niet het risico loopt die ook weg te snoeien.

Groenblijvende siergrassen, zoals pampasgras en de meeste soorten vedergras, moeten niet gesnoeid worden. In plaats daarvan

'kam' je gewoon de dode bladeren eruit met je handen (met handschoenen aan, want ze kunnen scherp zijn) of een hark. Als je klaar bent met opruimen en terugsnijden, breng je een dikke mulchlaag aan rond de pollen.

Vaste planten kun je deze maand delen en zolang je ze goed water geeft, zullen ze er nauwelijks iets van merken. Graaf de hele plant op en gooi het hart op de composthoop. Plant de sterkere buitenste delen uit in groepjes, die zich zullen verweven tot één grote plant. Het is goed om dit om de drie tot vijf jaar bij alle vaste planten te doen.

Ook moet het gazon gemaaid worden. Weersta de verleiding het gras te kort te

Zo kweek je gewassen binnen op uit zaad

1 Vul een zaaibak met een mengsel van zaaigrond en perliet. Strooi de zaden dun over het oppervlak.

2 Duw ze in de grond en druk deze voorzichtig aan.

3 Bedek met een dun laagje vermiculiet of zeef nog een laagje potgrond over het oppervlak.

4 Zet de bak even in ondiep water en zet hem dan op een warme en zonnige plek.

maaïen. Een lichte maaibeurt is deze maand genoeg. Het gras zal daardoor gezonder zijn en beter bestand tegen droogte in de zomer. Even goed harken met een bladhark en je bent al het dode gras en mos kwijt dat zich in de winter heeft opgehoopt. Als je de smaak te pakken hebt, kun je met een vork in het gazon prikken en scherp zand in de gaten vegen, maar zelf maak ik me er steeds minder druk om of een gazon wel netjes is. Dat is een tirannieke, van buitenaf opgelegde regel die weinig te maken heeft met het soort tuin dat mij voor ogen staat. Als het er mooi uitziet, prettig aanvoelt en geschikt is voor hoe we het gazon gebruiken, van voetbal tot zonnen, dan vind ik het best. Ik maai nu zelfs zo weinig mogelijk en dan nog bijna alleen maar de paden. De rest van het gras laat ik lang worden nadat de lentebollen zijn uitgebloeid.

In de moestuin poot ik aardappelen graag voor eind maart. Dat lukt niet altijd, maar is heel gunstig, vooral voor vroege variëteiten. Dus aan het begin van de maand kiem ik vroege aardappelen voor, zodat ze een voorsprong hebben zodra de grond er klaar voor is. Het risico van vroeg planten is dat de aardappelen een paar weken goed groeien, in april een koudeperiode over zich heen krijgen en stoppen met groeien. Wat helpt, is als je ze goed aanaardt, zodat ze al groter zijn tegen de tijd dat ze het oppervlak bereiken. Bedek ze met vliesdoek zodra je tekenen van groei ziet.

Ik zaai buiten ook rode biet, tuinbonen, wortelen, sla, pootuien, pastinaak, erwten, radijzen, rucola, sjalotten en spinazie. Dat is niet noodzakelijk en het is beter te laat dan te vroeg te zaaien: april en mei kunnen verbazend koud zijn, terwijl september en oktober tegenwoordig bijna altijd warm zijn. Maar als het vrij zacht weer blijft, valt er meer te oogsten in de 'hongerkloof' eind mei en juni, als de oogst verder verrassend schraal is. Afdedekt zaai ik artisjokken, basilicum, kool, bloemkool, selderij, snijbiet, courgette, komkommer, sla, peterselie, paprika en tomaat.

In de enorme hoeveelheid adviezen over hoe je dingen in de tuin moet doen, wordt één aspect van tuinieren zwaar onderbelicht: het pure plezier van buiten zijn en werken in harmonie met de natuur. Dat geeft meteen voldoening, hoe bescheiden je tuin of hoe onbeduidend het klusje ook is. Uiteindelijk is dat waarom we allemaal tuinieren.

5 onmisbare voorjaarsplanten

Sleutelbloemen zijn voor mij kenmerkend voor het vroege voorjaar, net als andere bloemen in loofbossen die bloeien voordat het bladerdak voor te veel schaduw zorgt. Bosanemonen, hondstand, nieskruid en amandelwolfsmelk zijn onmisbaar. Die elegante verfijndheid moet in de late lente plaats maken voor de onbeschaamde energie van felle kleuren. Tulpen zijn noodzakelijk, en wel een heleboel.

“Het weer in maart is wispelturig. Maar het toenemende licht transformeert alles.”

■ Oosters nieskruid

Helleborussen zijn de spectaculairste bloemen in deze tijd van het jaar. Donkere bloemen zijn hip en mooi, maar ik houd van alle schakeringen – van diep paars tot zachtgroen-ivoor met roze vlekken en stippen.

■ Sleutelbloemen

Als ik één topfavoriet moet kiezen, dan is het de sleutelbloem. Geen andere plant viert de komst van de lente met zoveel schoonheid. Bij de gulden sleutelbloem, *Primula veris* (boven), staan de bloemen op lange stengels.

■ Keizerskronen

De keizerskroon (*Fritillaria imperialis*) is zo'n 90 cm hoog en heeft platte, bruine stengels. De bloemen hangen onder een kuif van bladeren. Ze vullen de Spring Garden met een geur van vossen en katers.

■ Wilde kieveitsbloemen

De bloemen van *Fritillaria meleagris* hangen omlaag als puntige, geruite hoedjes in allerlei combinaties mauve, roze, paars, groen en wit. Sommige zijn bijna zuiver wit, andere dieppaars.

■ Tulpen

De sleutelbloemgele *Tulipa* 'West Point' is mijn favoriet onder de leliebloemige tulpen. Een prima variëteit van deze uitstekende tulp, die in de Spring Garden tussen de vergeet-me-nietjes en salomonszegels staat.

VOLGENDE MAAND Monty laat zien hoe je een van onze favoriete klimplanten, de clematis, verzorgt.

DEEL 1

Een tuin in potten

Ook als je niet veel ruimte hebt, kun je een weelderige tuin maken door te tuinieren in potten en bakken.

Of je nu een klein lapje grond, een terras, een balkon of alleen maar een geveltuintje hebt, je kunt er een mooie, kleurige tuin van maken waarvan je in alle seizoenen geniet. In deze nieuwe serie leggen we uit hoe je een tuin in potten maakt met bomen, heesters, vaste planten, eenjarigen en bollen die je niet elk jaar hoeft te vervangen of aan te vullen.

Je kunt deze zomer al genieten van een levendige tuin vol bloemen door planten te kiezen die zich uitspreiden over de seizoenen, eendeloos bloeien, zaadvast zijn of elk jaar betrouwbaar terugkomen.

En omdat je deze tuin maar één keer aanlegt, gebruik je later minder plastic potten, minder zakken potgrond en minder water, waardoor je een kleinere koolstofvoetafdruk hebt en seizoenenlang nog 'groener' tuiniert.

Het plannen van je pottentuin

Bij een tuin in potten gaat het erom de juiste plant in de juiste pot te zetten, zodat je potten bij elkaar een goed geheel vormen. Terracotta potten zijn verkrijgbaar in uiteenlopende soorten, maten en stijlen, dus er is voor elke plant wel eentje die erbij past. Ik houd van een eclectische mix van oud en nieuw en van de subtiele kleurverschillen daarvan. Ze passen net niet helemaal bij elkaar.

Terracotta is een natuurlijk materiaal en dus ook een goede praktische keuze: doordat het poreus is, staan de planten niet in te natte potgrond. Het zware gewicht helpt ook voorkomen dat hogere planten omwaaien.

Planten die meerdere jaren in een pot moeten staan, kun je het beste in voedingsrijke, turfvrrije potgrond zetten, omdat die langer voedingsstoffen afgeeft dan universele potgrond en zijn structuur beter behoudt. De planten die ik heb uitgekozen, houden allemaal van zon, maar je kunt jouw keuzes aanpassen aan je eigen groeiomstandigheden en smaak, of met mij meedoen terwijl ik in elk nieuw seizoen een pottentuin maak.

Het voorjaar is de ideale tijd om je potten te beplanten, met een prachtig krentenboompje als middelpunt.

Je pottentuin maken

Volg deze stappen om je potten te beplanten.

1 Voor het planten van een krentenboompje kies je een pot die iets groter is dan de wortelkluit van de boom. Doe onderin een laag turfvrrije potgrond. Haal de boom uit zijn oorspronkelijke pot en peuter voorzichtig de wortels los. Zet de boom in het midden van de pot en vul rondom de wortelkluit op met potgrond tot dezelfde hoogte als in de pot waarin hij eerst stond.

2 Zet dan de twee parelgrassen aan de rand van de pot, zodat de bladeren daaroverheen vallen. De pollen zullen zich vervlechten naarmate ze groeien. Druk de potgrond aan zodat er geen luchtbelletjes achterblijven en laat boven de potgrond wat ruimte, zodat water niet over de rand loopt. Geef de planten dan een hele gieter water.

3 Maak voor de vaste planten en eenjarigen een mix van gelijke delen turfvrrije potgrond en scherp zand. Plant de Australische fuchsia, de drie salvia's en de Kaapse knoflook in afzonderlijke potten, op eenzelfde manier als het krentenboompje. Zet de klaproos en het trilgras samen in één pot. Voeg wat scherp zand toe om vocht vast te houden.

4 Om de wasbloem op te kweken uit zaad, vul je een paar potten van 7 cm met turfvrrije potgrond. De grote zaden zijn makkelijk te hanteren – zaai ze apart, zo'n 5 mm diep, één per pot. Geef goed water en zet de potjes op een warme, lichte plek. Als de jonge planten 5-10 cm hoog zijn, verpot je er twee naar één grote terracotta pot.

Gebruik deze planten

Als je je pottentuin maakt met deze planten, ziet het er tegen de zomer zo uit.

1 x *Amelanchier lamarckii*
(Amerikaans krentenboompje)
Bloei mrt-apr
H x B (max) 10 m x 6 m

1 x *Salvia 'Nachtvlinder'*
B jun-okt
H x B 75 cm x 50 cm

1 x *Tulbaghia violacea*
(Kaapse knoflook)
B apr-sep
H x B 50 cm x 25 cm

2 x *Cerinthe major*
'Purpurascens' (grote wasbloem)
Zaaien in mrt-apr of aug-sep
B mei-sep
H x B 60 cm x 40 cm

2 x *Melica altissima*
'Alba' (parelgras)
B apr-jun
H x B 90 cm x 60 cm

3 x *Salvia argentea*
B jun-aug (maar wordt meestal voor zijn blad gebruikt)
H x B 90 cm x 60 cm

1 x *Briza media*
'Limouzi' (trilgras)
B jun-aug
H x B 60 cm x
50 cm

1 x *Salvia microphylla*
'Delice Aquamarine'
B jun-nov
H x B 70 cm x 40 cm

1 x *Papaver* 'Moondance'
B jun-sep
H x B 30 cm x 20 cm

1 x *Correa reflexa*
nummulariifolia
(Australische fuchsia)
B dec-mei
H x B 50 cm x 50 cm

Kop de bloemen regelmatig als ze beginnen te verwelken, tenzij je wilt dat ze zaad zetten.

Je planten verzorgen

■ Geef water in ochtend of de avond en laat de potgrond steeds goed nat worden. In hoogzomer kan het zijn dat je tweemaal daags water moet geven. Gebruik als het kan regenwater voor het krentenboompje, maar kraanwater is beter dan niets.

■ Geef elke plant vanaf het begin van de zomer tot in de herfst verdunde vloeibare mest, bijvoorbeeld biologische tomatenvoeding.

■ Kop de uitgebloeide bloemen van de salvia's, Kaapse knoflook en klaprozen om nieuwe bloei te stimuleren en het seizoen te verlengen. Verwijder verwelkte salvia-bloemen met een snoeischaar door terug te snoeien tot een bladpaar. Knip de stengels

van Kaapse knoflook en klaprozen terug tot de voet. Je kunt klaprozen ook ongemoeid laten om na de bloei te genieten van hun decoratieve zaadhoofden.

■ Knip de groeitoppen van jonge wasbloemen af, zodat de plant bossiger groeit en meer bloemen produceert. Laat na de bloei de dikke, zwarte zaden aan de plant zitten. Deze eenjarige is zaadvast: de nakomelingen zijn identiek aan de moederplant. Laat hem zichzelf dus uitzaaien, zodat je volgend jaar nieuwe, bloeiende planten hebt.

■ Vervang elk voorjaar de bovenste 5 cm potgrond in alle potten om de planten een oppepper te geven.

VOLGENDE MAAND Nog meer inspiratie voor planten in potten!

Gaat u mee verdwalen? Wij weten de weg!

De tuinreis *Worcestershire & Gardeners' World Live Event* is er één van uitersten. Hierbij mag een bezoek aan Witley Court Gardens absoluut niet ontbreken. Deze English Heritage-tuin zal u betoveren met zijn weelderige en historische pracht.

Witley Court Gardens, oorspronkelijk aangelegd in de 19e eeuw, herbergt een indrukwekkende collectie flora, formele perken en waterpartijen. De weelderige borders, majestueuze fontein en schilderachtige vijvers vormen een betoverende omgeving waarin u ruimschoots de tijd heeft om op ontdekking te gaan. Witley Court Gardens is omringd door de statige ruïnes van het eens zo imposante landhuis, en biedt een vredige ontsnapping

waar geschiedenis en natuur harmonieus samenkomen.

Ooit was Witley Court een van de grootste landhuizen van Engeland en bereikte zijn hoogtepunt in de Victoriaanse periode, toen het werd verkocht aan William Ward, een van de rijkste mannen van het land. In die periode werd het landhuis het decor voor extravagante feesten en koninklijk amusement.

Voor de tuin gaf Ward aan WA Nesfield (dé toonaangevende tuinontwerper van

zijn tijd) de opdracht om Witley om te vormen tot een van de grootste tuindomeinen van Groot-Brittannië.

Na een verwoestende brand in 1937 werd het landhuis een van de meest spectaculaire en romantische ruïnes van het land.

Twee werelden: uniek tuin-contrast in Witley Court

Hoe groot en verrassend zijn de verschillen die op tuingebied op dit perceel zijn te ontdekken: in de tuinen zijn de zuid- en oost-parterres gerestaureerd door English Heritage om een idee te geven van hun Victoriaanse glorie. In het midden van de zuidparterre is de Perseus- en Andromeda-fontein – een van de grootste van Europa – weer in goede staat hersteld. In deze tuinen kunt u heerlijk dwalen door de ingewikkeld ontworpen parterres, levendige bloem-

Laatste plaatsen!

Wil jij Monty live meemaken?

Een bezoek aan Gardeners' World Live maakt deel uit van de tuinreis Worcestershire & Gardeners' World Live Event (5 dagen, vanaf € 665). Kijk hieronder voor het volledige reisschema en andere praktische informatie.

Inbegrepen:

- 4 overnachtingen in driesterrenhotel Holiday Inn Express in Redditch
- overtocht naar Engeland per Eurotunnel (trein) op heen- en terugreis
- 4 maal koud en warm ontbijtbuffet
- 4 maal 3-gangendiner in buffetvorm
- begeleiding door deskundige chauffeur
- reis per luxe Comfort Class touringcar met minibar, toilet en airconditioning

Niet inbegrepen:

- eenpersoonskamertoeslag à € 220,- (per persoon)
- tuinentrees inclusief toegangsticket Gardeners' World Live Event à € 110,- (per persoon)
- administratiekosten à € 20,- (per boeking)
- bijdrage calamiteitenfonds à € 2,50 (per boeking)
- bijdrage SGR à € 5,- (per persoon)

Programma:

- Dag 1** Long Barn Gardens
Dag 2 Gardeners' World Live Event
Dag 3 Arley Arboretum & Gardens – Stone House Cottage Nursery
Dag 4 Witley Court Gardens – White Cottage Garden
Dag 5 Riverhill Himalayan Gardens

Ga voor meer informatie en boeken naar:
www.kuperstuinreizen.nl/gardenersworld

KUPERS TUINREIZEN

bedden, sierlijke terrassen en paviljoens.

Parterretuinen zijn de ontwikkeling van een middeleeuwse knooptuin, waarbij het patroon van de tuin een sierlijke weergave vormt. In Witley Court zijn de perfect ontworpen parterretuinen gevuld met kleurrijke perkplanten, met felgekleurd grind en met buxushagen die in strakke vormsnoei zijn geknipt. Deze tuinen zijn een absolute must-see voor bloemenliefhebbers en zijn in de lente en zomer, wanneer de Victoriaanse perkplanten beginnen te bloeien, op hun hoogtepunt.

Struinen door de wildernis

Op slechts een steenworp afstand vormen deze statige en geometrische tuinen een optimaal tuincontrast met 'de wildernis': een sierbos dat ergens tussen 1772 en 1794 in het noordoosten van het perceel werd aangeplant. De wildernis werd in 2002 opnieuw ontworpen door Michael Ibbotson van Colvin & Moggridge als onderdeel van het Contemporary Heritage Garden-programma,

waardoor een genaturaliseerde omgeving van bomen ontstond.

Loop hier over de kronkelende wandelpaden langs de oevers van het in de 18e eeuw aangelegde spectaculaire meer genaamd 'Front Pool' en de beek en verwonder u over de vele verschillende soorten bomen en struiken van over de hele wereld. In mei en juni is de rododendron-

“De borders, fonteinen en vijvers vormen een betoverende omgeving.”

collectie bijzonder indrukwekkend, vooral tegen de achtergrond van de waterval. Kijk uit naar het decoratieve Victoriaanse botenhuis, verscholen tussen de bomen en het meer. Houd hier uw ogen open voor dieren in het wild. Als u geluk heeft, kunt u zelfs een glimp opvangen van een fuut die aan het vissen is.

Het geheel wordt gecompleteerd door de georgiaanse parochiekerk (geen eigendom van English Heritage), die een van de mooiste interieurs van zijn tijd in het land heeft.

A man with a beard and mustache, wearing a blue and white plaid shirt and blue jeans, stands in a lush garden. He is smiling and holding a large bunch of red rhubarb in his right hand and a green bowl filled with strawberries and small red fruits in his left hand. The background is filled with green foliage, a stone wall, and some pink flowers.

Tuinieren voor je gezondheid

met Adam Frost

GEZOND ETEN

Wat kunnen we in onze tuin anders doen om een evenwichtig eetpatroon te ondersteunen? **Adam Frost** vertelt hoe hij anders is gaan eten en moestuinieren.

Als je je eigen groente en fruit kweekt, heb je meer controle over de voedingsstoffen die je binnenkrijgt.

Groenten kweken is altijd al een belangrijk deel van mijn leven geweest. Het begon allemaal op de moestuin van mijn keurige oma en opa, waar ik urenlang de grond voorbereidde, wortelen zaaide en ze rechtstreeks van het land oogstte. Terugkijkend besef ik pas hoezeer zij me gevormd hebben – groente kweken is voor mij altijd iets heel natuurlijks geweest. Maar ik denk niet dat ik destijds begreep welke waarde voedsel voor mijn lichaam had. Nu ik mijn eigen gezin heb, ben ik me daar meer bewust van en ik vind het heerlijk voedsel voor hen te kweken. Het is simpel, maar geeft zoveel voldoening. Ik heb het gevoel dat ik iets belangrijks doorgeef als ik samen met mijn kinderen iets plant.

Ik realiseer me dat niet iedereen tijd of ruimte heeft om groente, kruiden en fruit te kweken, maar ik heb sterk de indruk dat moestuinieren in de lift zit. Zou dat komen doordat mensen minder vlees eten en zich meer bewust zijn van persoonlijke gezondheid, voedselkwaliteit, voedselkilometers en plasticgebruik?

Verstandig tuinieren

Ik heb recentelijk mijn ideeën over gezondheid en eetpatroon ook moeten bijstellen. De afgelopen jaren hebben veel van mijn gezin gevraagd, zowel fysiek als mentaal. Een van de dingen waarover ik heb nagedacht, is wat ik eet. Ik denk niet dat ik een slecht eetpatroon had, maar ik heb toch het advies van een voedingsdeskundige bij mij in de buurt ingewonnen. Dat zette me aan het denken over hoe ik verstandiger kon tuinieren. Ik kan niet alle groenten die mijn gezin nodig heeft zelf kweken, dus kijk ik hoeveel van ons eten ik kan aanvullen met voedsel uit de tuin. Kan ik mijn spijsverteringsstelsel ondersteunen in plaats van te proberen alles te kweken? Dat is een fascinerende manier om te bepalen wat je in je tuin zet. Maar allereerst moest ik de gezondheid van de bodem verbeteren.

De bodem in je tuin is de basis voor het telen van gezonde, smakelijke gewassen, maar de bodem die ik geërfd had, zag er vermoeid uit. Om die te verbeteren, begon ik één spade diep te spitten en heel veel organisch materiaal toe te voegen – ik gebruik vaak goed verteerde stalmest, maar je kunt ook je eigen of gemeentelijke compost of champignonmest gebruiken. Bij moestuinieren hoor je vaak over de 'no dig'-methode, maar ik spit nog steeds, omdat dat te harde grond losmaakt en ik door met de bodem bezig te zijn inzicht krijg in de grond waarmee ik werk: droge, stenige of kleigrond.

In het tweede jaar bracht ik een mulch

van nog meer organisch materiaal aan en ik begin het verschil al te zien. Ik blijf dit elk jaar bij de meeste bedden doen, zij het misschien met een dunner mulchlaag. Kijk naar de lange termijn, want het kan even duren voor je bodem gezond is. En bedenk dat sommige groenten het juist beter doen op grond met minder organisch materiaal.

Er is veel onderzoek gedaan naar de goede eigenschappen van wat er uit onze grond komt, zowel wat smaak als voedingsstoffen betreft. Ik denk net zo over de tuin als over de gezondheid van mijn darmen: als mijn darmen gezond zijn, is mijn algehele gezondheid beter.

Wat het meest is veranderd sinds ik met de voedingsdeskundige gesproken heb,

Tuinieren in potten is ideaal als je een kleine tuin of alleen een vensterbank hebt.

Aan de slag

Verbeter je gezondheid door drie soorten voedsel te proberen die je nu kunt kweken.

1 Verse kruiden

Kruiden zijn rijk aan antioxidanten en ideaal voor beginnende tuiniers en mensen met weinig ruimte. Meer dan een paar potten en een zonnige vensterbank heb je niet nodig. De meeste antioxidanten zitten in basilicum, dille, oregano, pepermunt, rozemarijn en tijm. Antioxidanten houden de cellen in het lichaam gezond. Met je zelfgekweekte kruiden breng je bovendien je eten heerlijk op smaak en heb je minder zout en vet nodig.

2 Zaai wat je lekker vindt

Voedsel bereiden dat je zelf gekweekt hebt, is de beste manier om controle te hebben over wat je eet. Begin met het zaaien van gewassen die je lekker vindt, bijvoorbeeld sperziebonen, boerenkool, sla of tomaten, zodat je je eigen salades, maaltijden en sauzen kunt maken van je voedingsrijke oogst.

3 Kiemgroenten

Kiemgroenten, zoals alfalfa, linzen, mungbonen, erwten en radijzen, zijn goedkoop, zitten vol voedingsstoffen en zijn makkelijk en snel te kweken – meestal zijn ze in 2-4 dagen klaar. Het kiemproces activeert de enzymen, vitaminen en mineralen. Heb je geen kiempotten of -schalen, gebruik dan een weckpot en kaasdoek.

is mijn planning. Ik kies nu gewassen voor de moestuin op basis van gezondheid, en niet alleen maar op basis van smaak. Dat betekent dat ik meer soorten gewassen kweek, maar van elke soort minder, wat ook leuker is. Ik denk erover na hoeveel verschillende kleuren groente ik het hele jaar in mijn tuin kan zetten. Felgekleurde groenten bevatten een goede mix van antioxidanten en polyfenolen, en talloze micronutriënten, vitaminen en mineralen.

Ik kweek meer bittere gewassen, die de spijsverteringsenzymen helpen verbeteren. Ik kan geen grote hoeveelheden telen, maar rucola is gezond en heeft weinig ruimte nodig. Ik kweek ook kruisbloemige groenten, zoals bloemkool, boerenkool, spruitjes en broccoli, die gezond zijn voor de lever. Ik probeer meer soorten sla en kruiden te kweken die bijvoorbeeld ontstekingsremmend werken of die goed zijn voor de hersenen. Bij weinig ruimte zijn een paar kruidenpotten op de vensterbank of het terras al goed voor je.

Hoe meer ik te weten kom over gezond eten, hoe meer ik mijn moestuinplanning wil baseren op voedingswaarde in plaats van bij het oude vertrouwde te blijven. Sommigen van jullie denken vast dat ik gek geworden ben, en misschien hebben jullie wel gelijk! Maar het is een geweldige manier om oude gewoonten – zoals elk jaar hetzelfde kweken – te doorbreken. Deze manier van moestuinieren is iets prachtigs om door te geven aan de volgende generatie. Ik denk dat mijn oude oma dat mooi had gevonden.

Uien zijn heel makkelijk te kweken: ze vragen weinig ruimte en je kunt ze nu planten.

“Ik kies nu gewassen op basis van gezondheid en niet alleen maar op basis van smaak. Dat betekent dat ik meer soorten gewassen kweek, maar van elke soort minder.”

Zelf kweken = gezonder eten

Door je eigen voedsel te kweken kun je je eigen gezondheid en die van de planeet verbeteren.

Gezondheidsvoordelen

Je eigen voedsel kweken heeft allerlei gezondheidsvoordelen: je eet meer verse groente, je bepaalt zelf wanneer je oogst en welke mest en biologische bestrijdingsmiddelen je voor je voedsel gebruikt. Groente die in de tuin rijpt, bevat meer voedingsstoffen dan groente uit de winkel, die vroeg geoogst en daarna opgeslagen wordt.

Voedingsstoffen

Opslagduur, koeling en lichtniveaus zijn allemaal van invloed op de hoeveelheid antioxidanten en voedingsstoffen die je voedsel bevat. Uit onderzoek is gebleken dat kruisbloemige groenten zoals broccoli, kool en spruiten 7-46% minder voedingsstoffen bevatten na slechts één week te zijn opgeslagen bij 1°C. We moeten dus dagelijks meer dan vijf porties groente en fruit eten om ons lichaam de voeding te geven die het nodig heeft.

Veel groente en fruit wordt in plastic verpakt en van over de hele wereld getransporteerd, wat een forse koolstofvoetafdruk oplevert. De oplossing voor een duurzame, gezonde toekomst is waar mogelijk je eigen voedsel kweken, minder voedsel verspillen, streekproducten kopen en onafhankelijke leveranciers steunen.

Gezonde groenten

De beste gewassen voor je gezondheid zijn donkergroene bladgroenten, zoals boerenkool, rucola, spinazie en snijbiet. Ze bevatten van nature ijzer, foliumzuur, vitamine A, C en K, en het groene pigment chlorofyl. Chlorofyl bevat magnesium, dat helpt voedsel om te zetten in energie. IJzer is belangrijk voor de aanmaak van rode

bloedcellen. Die vervoeren zuurstof door ons lichaam, is essentieel is voor ons energieniveau en voor het normaal functioneren van onze hersenen, en voor ons immuunsysteem.

Seizoensgroenten en -fruit die op het juiste moment worden geoogst, hebben meer smaak en voedingsstoffen. Voedsel dat buiten het seizoen wordt gekweekt en geoogst, kan bij het groeien en rijpen niet zijn natuurlijke ritme volgen en smaakt vaak minder zoet of vers.

Koester je bodem

Net zoals ons lichaam gezond, voedzaam eten nodig heeft om goed te functioneren, hebben planten een gezonde bodem vol voedingsstoffen nodig. Voor een gezonde bodem die voedingsrijk voedsel produceert, zijn mineralen, lucht, water, organisch materiaal en levende organismen zoals bacteriën nodig. Stikstof, fosfor, kalium, calcium, magnesium en zwavel ondersteunen allemaal de groei van planten en deze mineralen worden opgenomen in het voedsel dat we eten.

Een dikke laag mulch halverwege het voorjaar of in het najaar is een prima manier om je bodem een oppepper te geven.

Kweek meer verschillende groenten, zodat je meer voedingsstoffen tot je kunt nemen.

Adam op TV

Volg Adam en de rest van het Gardeners' World-team elke vrijdag op BBC2. Zie voor data en tijden onze nieuwsbrief. Nog geen nieuwsbrief-abonnee? Ga naar www.gardenersworldmagazine.nl/nieuwsbrief en meld je aan!

Samen zaaien

Al 45 jaar produceert De Bolster 100% biologische zaden voor zowel professionele telers als particulieren - allemaal om de droom van een

toekomstbestendige landbouw en een gezonde planeet steeds een stapje dichterbij te brengen. Omdat we bij Gardeners' World dezelfde droom hebben, slaan we de handen ineen met De Bolster en krijgen abonnees gratis biologische tomatenzaadjes bij deze uitgave. Ben

 je geen abonnee of wil je meer zaadjes kopen? Kijk op **www.bolster.nl**

Start nu je tomatenjaar

Deze zomer kun je genieten van sappige, zelfgekweekte tomaten die barsten van smaak. Het enige wat je moet doen, is de tomatenzaadjes erbij pakken en vanaf nu elke maand onze kweekgids volgen. Zaai ook mee!

Ben je abonnee van *Gardeners' World*, dan heb je bij deze maart-editie heel bijzondere, biologische tomatenzaadjes ontvangen. Ze dragen de naam 'Bartelly' (meer daarover lees je verderop) en zijn met veel liefde en zorg ontwikkeld door De Bolster.

Dit groeiseizoen vertellen we je elke maand wat je precies moet doen om over enkele maanden je eerste heerlijke kerstomaatjes te oogsten, te beginnen bij het zaaien.

Heb je deze uitgave los gekocht? Ook dan kun je natuurlijk meedoen met zaaien. Het

enige wat je nog te doen staat, is je eigen kerstomatenzaadjes in huis halen. De tips die we geven zijn in de eerste plaats bedoeld voor de 'Bartelly'-tomaatjes, maar andere kerstomaten groeien er ook goed op. Aan de slag dus!

Deel je resultaten met ons op social media via **#mijnGardenersWorld** of via mail op **redactie@gardenersworldmagazine.nl**.

Het verhaal achter de tomaat

De naam 'Bartelly' deed ons op de redactie meteen denken aan Italië, maar niets bleek minder waar. Het verhaal achter 'Bartelly' begint namelijk heel wat jaren geleden, met Bart en Elly. Bart Vosselman studeerde al in 1975 af als plantenveredelaar aan de WUR Wageningen, maar pas in 2002 startte hij voor het eerst met het veredelen van een aantal groentegewassen (pompoenen, tuinbonen, rucola en tomaten). Daarvoor runde Bart samen met echtgenote Elly een zeer bekend en bloeiend bedrijf genaamd De Immenhof in Epe. In de boerderijwinkel werd een breed scala van onbespoten groenten, bloemen en aardappels verkocht. Alles was afkomstig van eigen teelt op 7,5 hectare grond. Ondanks dit succes besloot het tweetal in 2001 om aan het einde van dat jaar met de boerderijwinkel te stoppen. Reden: bij beiden was de pijp leeg.

"Eind 2001 hebben we vervolgens met onze oudste zoon Frank (toen 22 jaar) en leeftijdgenoot Patrick Hoogendoorn meerdere malen overleg gepleegd of zij het zagen zitten om samen met ons een nieuw bedrijf te beginnen", vertelt Bart. "In plaats van groenten te produceren zou ons nieuwe bedrijf zich volledig gaan richten op de productie en verkoop van biologisch zaad van groentegewassen en bloemen. Daarnaast zou het ontwikkelen van nieuwe biologische rassen een belangrijk thema gaan worden."

Iedereen bleek enthousiast en zo werd er in 2002 al gestart met de eerste veredelings-stappen bij pompoen, tuinboon, courgette, rucola en tomaat. "Omdat we

deze gewassen allemaal al heel lang geteeld hadden, wisten we precies op welk vlak verbeteringen gewenst waren", aldus Bart. En zo kon hij zijn verdelingskennis nu volledig hierop richten.

De geboorte van 'Bartelly'

In 1994 kwam voor het eerst een cherrytomaten-ras op de markt dat buitengewoon goed van smaak was. De naam van dit hybride-ras was 'Cherry Belle'. In de boerderijwinkel van Elly en Bart gingen deze tomaatjes als zoete broodjes over de toonbank. In verband met de scheur-gevoeligheid stond dit ras in de teelt ook wel bekend als 'een juffertje'.

Bart vertelt: "Toen we in 2002 met de veredeling van tomaten begonnen, was het voor mij duidelijk wat de eerste grote uitdaging hierbij voor mij zou zijn: een nieuw ras creëren met de smaak van 'Cherry Belle', maar dan wel veel minder scheur-gevoelig."

Toevallig kwam Bart in datzelfde jaar bij een bezoek aan een biologische glastuinder in aanraking met een gloednieuw hybride-ras van Enza Zaden. "Dit ras met de naam 'Sunstream' leek mij min of meer intuïtief de ideale partner, ofwel geniteur, voor 'Cherry Belle' te zijn", legt Bart uit. "Na vele jaren en

Bart en Elly

generaties van selectie bleek mijn voorgevoel realiteit te zijn: in 2012 werd ons eerste tomatenkindje 'Bartelly' geboren. In 2014, na twee jaar rassenonderzoek door de Raad voor plantenrassen, verkreeg 'Bartelly' ook een officiële status met kwekers- en verkeersrecht. Oftewel: we mochten de zaden legaal gaan verkopen."

Groeizaam goud

In het voorgaande verhaal over het ontstaan van 'Bartelly' zal het duidelijk geworden zijn dat de ontwikkeling van een nieuw tomatenras verschrikkelijk lang duurt en dus zeer kostbaar is. Er wordt wel eens gezegd dat een gram tomatenzaad wel twee keer zo duur kan zijn als een gram goud – om maar aan te geven hoe lucratief zaadveredeling is.

"Gelukkig heb ik, net als de overige medewerkers van De Bolster, geen last van goudkoorts", aldus Bart. "Integendeel, voor mij is het veredelen van gewassen een passie waarbij tijd en geld geen rol spelen."

STAP VOOR STAP Zo zaai je je 'Bartelly'-kerstomaten

1 Kweek je in een kas, vul dan half maart een zaaitray of kleine potjes (7 cm) met kwaliteitspotgrond. Geef water om de grond goed vochtig te maken, zonder dat het te compact wordt. Geen kas? Zaai dan pas voor in april.

2 Leg in het midden van elke zaaicel of pot een zaadje op het oppervlak van de grond. Je hoeft dus geen kuiltjes te maken of de zaden dieper in de grond te duwen. Laat ze gewoon op het oppervlak liggen.

3 Strooi wat gezeefde potgrond over de zaden, zodat ze net bedekt zijn. Zet er een label met de naam bij. Zet ze dan in een kweekbak of bedek ze met een doorzichtig deksel. Zet op een zonnige plek binnen om te ontkiemen.

Zaai met ons mee!

Vraag & antwoord

Wie kan je beter van kweektips voorzien dan een van naamgevers van de tomaat 'Bartelly', namelijk Bart Vosselman? Hij vertelt wat je wel en niet moet doen.

V Natuurlijk houden tomaten van zon. Maar als je nou wat schaduw hebt, kun je dan nog tomaten kweken?

A Op zich is een beetje schaduw geen probleem. Belangrijker is dat de planten aan de westzijde een beetje beschutting hebben tegen wind- en regenschade. Maar een (tunnel)kasje is natuurlijk het mooiste.

V Waar moet je rekening mee houden als je geen kas hebt en deze tomaat buiten kweekt?

A Het grootste gevaar is de schimmel fytoftora. Daarom moet je ervoor zorgen dat de planten zo weinig mogelijk nat worden (denk aan een plastic dakje of 'bushokje'). We zijn druk bezig en al flink gevorderd om met resistente rassen te komen.

V Kun je de 'Bartelly'-tomaat ook in potten kweken?

A Nee, Bartelly heeft veel blad-massa (dus veel verdamping) en is nogal lang. Volgend jaar komen we met een nieuw ras dat daar wel zeer geschikt voor is. Vanwege de kleine vruchtjes krijgt dit ras de toepasselijke naam 'Petita'.

V Wat zijn de meest gemaakte fouten bij het kweken van tomaten?

A Te veel bemesting (stikstof) en te veel water. Wat armer telen is beter, en dat kan prima bij 'Bartelly'. Die heeft namelijk een goede groei-kracht en een stevig wortelgestel. Minder stikstof resulteert bovendien in een betere smaak.

V Heb je nog andere zaaitips voor tomaten?

A Zaai altijd ondiep en vroegtijdig voor in potgrond. Uitplanten kan vanaf de eerste helft van mei. De tomaten bij ons staan in een niet-gestookte kas.

Wij zaaien in de eerste week van april voor in een kiemkamer. Het uitplanten in de kas vindt begin mei plaats.

V Hoe zit het met het voeden van de tomaten?

A Wij bemesten met een laagje natuurcompost van circa 2 cm en verder malkorrels, omdat je daarmee een exacte verdeling en dus een zeer uniform proefveld mee kunt realiseren. Per 10 m² strooien we 3 kg korrels. Dat komt overeen met 0,15 kg N (zuivere stikstof). Omdat we een Demeter-bedrijf zijn (het kwaliteitskeurmerk voor biodynamische landbouw en voeding – red.), mogen we gemiddeld maar 112 kg N per hectare geven. Vanzelfsprekend kun je ook andere vormen van bemesting en compost gebruiken.

V Heb je nog tips voor het water geven?

A In de kas gebruiken we druppelleidingen, zodat de planten droog blijven (i.v.m. fytoftora). Verder proberen we zo weinig mogelijk water te geven. Zo herkennen we de planten met een goed wortelgestel!

VOLGENDE MAAND Verspeen en verpot je zaailingen.

Puzzel & win

Vul de puzzel in en maak kans op het boek **Egelhuizen in gebruik**.

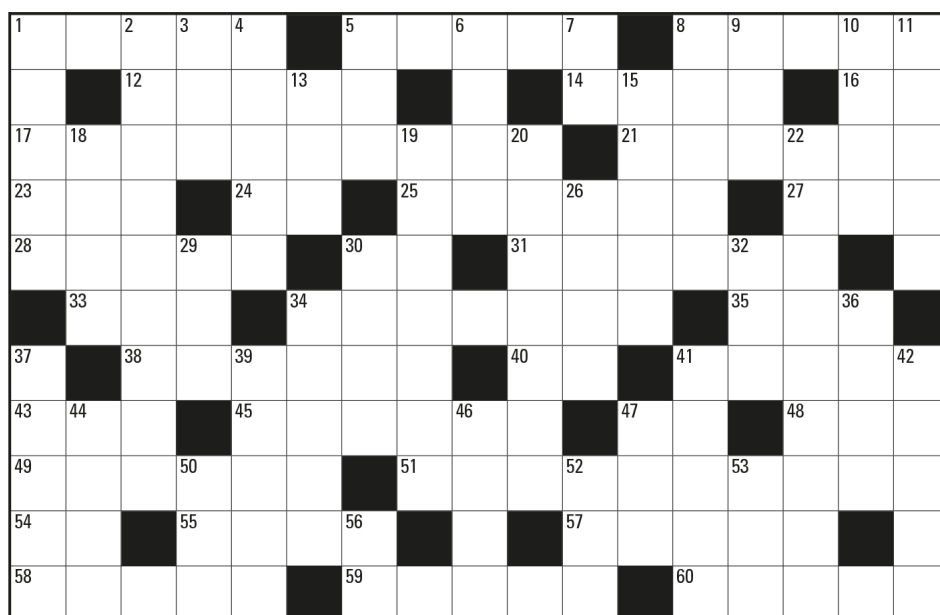
Kruiswoordpuzzel

horizontaal

1 dik 5 herfstbloem 8 gevoel voor schoonheid 12 zeer groot 14 getuigschrift 6 lidwoord 17 voortdurende tegenwerking 21 afzetter 23 geboden som 24 kiem 25 ofschoon 27 roem 28 voornaamwoordelijk bijwoord 30 meer dan wenselijk 31 treuzelen 33 mannelijk insect 34 bepaald onderricht 35 nar 38 in de smaak vallend 40 klein kind 41 gespied 43 naaldtekening 45 een andere mening hebbend 47 ezelsgeluid 48 klein hert 49 teken van de dierenriem 51 uit een Nederlandse stad 54 water in Friesland 55 slaperige toestand 57 dicht op elkaar 58 seizoen 59 aardappelgerecht 60 benul.

verticaal

1 aardbol 2 meerdaags evenement 3 aangehecht takje 4 schaakstuk 5 Amsterdams ziekenhuis 6 drietal 7 deel van een mast 8 loopstok 9 slag 10 bladherf 11 draaien 13 verenwissel 15 sukkel 18 schoolattribuut 19 toneel 20 verlangen naar voedsel 22 doordringend 26 teerhartig 29 oppervlaktemaat 30 kleefband 32 ik 34 familielid 36 eerste beginsel 37 sterke afkeer 39 vleesvervanger 41 koppelen 42 gebaar 44 deel van een trap 46 Scandinaviër 47 loofboom 50 Oost-Europeaan 52 gesloten 53 toiletartikel 56 politieke partij.

Breng de letters uit de genummerde vakjes over naar de gelijkgenummerde vakjes van de oplossingbalk.

11	13	40	47	26	29	35	54	60
----	----	----	----	----	----	----	----	----

Egelhuizen in gebruik

Het leefgebied en voedselaanbod voor de egel worden steeds kleiner en daarom trekken ze steeds vaker bewoonde wijken in. Want: waar mensen wonen is voedsel. Door de ontgroening en verstening van de tuinen zijn daar echter onvoldoende natuurlijke nestmogelijkheden te vinden. Een goed slaaphuis is een eerste vereiste om het dier te helpen.

In het boek *Egelhuizen in gebruik* van Egelbescherming Nederland worden de voorwaarden waar een goed egelhuis aan moet voldoen uitgelegd. De plaatsing, de inrichting en het onderhoud van een egelhuis krijgen ruim aandacht. Een bouwhandleiding met foto's en stappenplan helpt je bij het zelf (laten) maken van een goed egelhuis. Lees op pagina 96 meer over dit boek.

WIN!

Vul het antwoord vóór 26 maart 2024 in op www.gardenersworldmagazine.nl/puzzel

Jouw snoei-maand

Nu het voelbaar lente wordt, legt **Frances Tophill** uit wat je in deze tijd kunt snoeien.

De dagen worden warmer en dus kun je citroenvlinders, gehakelde aurelia's en dagpauwogen in je tuin verwachten, net als bijen en bestuivende vliegen op zoek naar nectar in de planten die nu in bloei komen. Onder loofbomen komen bosanemonen op, de sleedoorn staat in volle bloei en de eerste kersenbloesem verschijnt, en her en der maken wilde bloemen als muur, longkruid en dagkoekeksbloem hun opwachting. Je kunt de laatste wintergroente oogsten, zoals cichorei, boerenkool en prei, en bloemen- en groentezaad zaaien voor het komende seizoen. Vogels zoals roeken en tjiptjafs maken extra veel herrie – het is immers lente!

In de loop van de maand wordt het tijd om koudegevoelige planten terug te snoeien. Siergrassen en vorstgevoelige heesters kun je nu veilig snoeien, voordat ze in de knop komen en gaan groeien – maar pas als er geen kans meer is op extreem koud weer. Dit is je laatste kans om in het rustseizoen te snoeien, want sommige planten zijn alweer helemaal ontwaakt uit hun ruststand.

Snoei bladverliezende siergrassen om ruimte te maken voor nieuwe groei.

FOTO'S: SARAH CUTTLE, JASON INGRAM

Snoei deze planten nu ook

Planten die je in je tuin hebt omdat ze juist 's winters mooi zijn, moet je nu snoeien om ruimte te maken voor de nieuwe uitlopers. Ze groeien het hele seizoen om komende winter op hun mooist te zijn.

SIERBRAAM (RUBUS) Snoei soorten als *R. cockburnianus* helemaal terug tot de grond. Er zullen al snel nieuwe scheuten opkomen.

FORSYTHIA Deze moet je snoeien zodra de heldergele bloei voorbij is. Als je het later doet, krijg je volgend jaar minder bloemen.

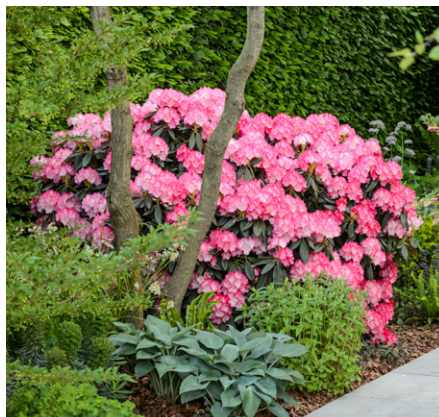

MELIANTHUS MAJOR Snoei slijmerige, bruine of beschadigde groei van de honingbloem weg. Hij loopt elk jaar weer uit.

BOOMPIOEN Vatbaar voor koude wind, dus beperk nu zijn omvang, of verwijder dode of te dicht op elkaar groeiende stengels.

Nu niet snoeien

Snoei rododendrons pas als het hoogtepunt van de bloei voorbij is.

✗ **BERK** Berken (en esdoorns) bloeden in het voorjaar. Door de stijgende sapstroom vloeit sap uit snoeiwonden.

✗ **SERING** Snoei pas na de bloei, want als je nu snoeit, krijg je dit seizoen waarschijnlijk niet of nauwelijks bloemknoppen.

✗ **RODODENDRON** Ook deze houdt mogelijk geen bloemknoppen over als je hem nu snoeit, voordat hij gebloeid heeft. Wacht daarom geduldig tot na de bloei.

✗ **AMERIKAANSE SERING** Snoei groenblijvende variëteiten nu niet, maar bladverliezende soorten wel.

✗ **PRUIMEN** Het is nu te koud en te nat om deze te snoeien. Wacht tot het begin van de zomer.

Je siergrassen snoeien

Bladverliezende siergrassen maken elk voorjaar nieuwe uitlopers. Eerst groeien de ranke bladeren en daarna de spectaculair bloeiende uitlopers. Naarmate het jaar vordert, verkleurt groen naar bruin, wat een prachtig winterbeeld oplevert. Al deze groei snoei je in het voorjaar stevig terug om de cyclus gaande te houden.

Bladverliezende grassen bijknippen

Bladverliezende siergrassen zijn in deze tijd van het jaar vaak een slappe, kleurloze warboel. Maar tussen dit dode blad zitten keurige polletjes klaar die in het voorjaar exploderen in krachtige, frisse uitlopers.

Voor dit klusje is de timing cruciaal. Je wilt het oude blad snoeien als de kans op

strengere vorst voorbij is en overwinterende dieren zijn vertrokken, maar voordat de nieuwe voorjaarsgroei op gang is gekomen. Voor bladverliezende siergrassen, waaronder variëteiten van struisriet, Japans bosgras, prachtriet en parelgras, is dit de juiste tijd om je snoeischaar erbij te pakken.

Knip het droge blad van lampenpoetsersgras in de lente terug om nieuwe groei te stimuleren.

Stap voor stap

1 Bekijk of planten in het juiste groeistadium zijn: bruin en zonder grote groene scheuten. Draag handschoenen om je huid te beschermen tegen scherpe bladranden.

2 Snoei de dode en bruine stengels en bladeren van vorig jaar weg, zodat je nette pollen overhoudt. De pollen zijn beter iets te hoog dan te kort afgeknipt.

3 Trek overgebleven dode plukken (stro) uit het gesnoeide gras. Composteer het snoeisel of laat het liggen als mulch – of voor vogels om er nesten mee te bouwen.

Tip

Dit bruine materiaal bevat veel koolstof. Groen snoeisel, zoals vers grasmaaisel, is meestal rijk aan stikstof, wat prima plantenmest is. Je kunt het ook goed composteren, maar zonder de structuur die koolstofrijk bruin materiaal biedt, kan je compost slijmerig worden. Snoeisel van siergrassen werkt goed als je het in laagjes tussen groen materiaal op de composthoop legt. Het is ook een belangrijk onderdeel van bijvoorbeeld hùgelkultur (houtbedden).

Gooi het snoeisel op je composthoop.

Snoei zo ook

Een siergras is vergelijkbaar met polvormende overblijvende vaste planten zoals:

- *Hemerocallis* (daglelie)
- *Kniphofia* (vuurpijl)
- *Nepeta* (kattenkruid)
- *Papaver orientalis* (alleen snoei je deze pas laat in de zomer na de bloei)
- *Iris sibirica* behandel je op dezelfde manier, vooral als je de plant 's winters laat staan voor zijn nuttige zaadhoofden of om hem te beschermen tegen vorst.

Voor meer snoeiptips en -technieken, bestel je de speciale uitgave **Het hele jaar door snoeien**. Ga naar www.gardenersworldmagazine.nl/snoeien.

Bladverliezende siergrassen

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Bloei												
Snoei												

VOLGENDE MAAND Frances houdt de forsythia netjes en in vorm.

Vraag & antwoord

In iedere tuin loop je wel eens tegen een vraag op - van vragen over plagen, ziekten en de beste planttijd tot het kweken van nieuwe soorten. Wij geven antwoord.

V Hoe bestrijd ik taxuskevers?

A De larven van taxuskevers zitten verstopt onder de grond en eten zich vol voordat ze volwassen worden. Hun voedsel zijn plantenwortels en ze lusten heel veel soorten planten, maar cyclamen, aardbeien, sedums, purperklokjes (*Heuchera*), primula's en *Polyanthus* vinden ze extra lekker. Ze zijn er dol op als deze planten in potten met potgrond worden gekweekt en bederven menig winterse pot.

Omdat we zelden onder de grond kijken, merken we de aanwezigheid van taxuskevers te laat op. Dit gebeurt pas wanneer onze planten ziek worden en omvallen omdat de wortels onder hen verdwenen zijn.

Gelukkig is er een remedie voor dit probleem, in de vorm van microscopisch kleine

aaltjes (nematoden) die je op de aarde of potgrond aanbrengt met het gietwater. De wormpjes zwemmen rond, zoeken naar taxuskeverlarven en vallen ze aan. Het klinkt gruwelijk, maar het is een duurzame manier om je planten te beschermen.

De beste tijd om dit te doen is in de vroege herfst, maar in mei kan ook. De potgrond moet vochtig zijn en boven de 14°C op het moment van toepassing. Taxuskevers komen zo vaak voor dat het een goed idee is om voortdurend erop te controleren. Hapjes uit bladranden geven aan dat volwassen taxuskevers ervan gegeten hebben. Zoek op zomeravonden naar volwassen kevers met je zaklamp en pluk ze weg of vang ze in een val.

V Wat heeft de wortels van mijn primula's beschadigd

A Je foto's wijzen op schade door taxuskeverlarven. Het is te laat om de planten te redden, maar je doet er goed aan de komende maanden te werken aan de bestrijding van taxuskevers in je tuin.

TIP

Als je ziet dat taxuskevers bij jou actief zijn, koop dan een biologisch bestrijdingsmiddel met aaltjes dat je op de potgrond kunt sproeien.

V Ik heb artritis. Hoe kan ik mijn tuin makkelijker onderhouden?

A Het ligt er een beetje aan van welke gewrichten je het meeste last hebt. Het slaat bij de meeste mensen vooral toe in de kleine gewrichten zoals polsen, vingers en enkels, maar ook knieën kunnen aangedaan zijn.

Om overal makkelijk bij te kunnen, is het hoe dan ook fijn als je tuin daarop aangepast is. Met verhoogde bedden en eventueel (verrijdbare) kweektafels hoef je minder te bukken tijdens het tuinieren. Zittend werken kan ook een uitkomst zijn, dus haal ergens een krukje vandaan. Opvouwbare krukjes

of knielbankjes zijn ontzettend handig, omdat je die makkelijk door de tuin kunt meenemen. Installeer waar mogelijk leuningen waarop je kunt steunen of waaraan je je kunt optrekken. Overweeg ook een irrigatiesysteem of zelfwaterende potten, zodat je in de zomer niet met zware gieters hoeft te sjouwen.

Wat betreft het belasten van de handen zijn er onder andere aangepaste snoei- en takkenscharen verkrijgbaar die minder belastend zijn voor de gewrichten. Ook is bijvoorbeeld een woelvork een goed alternatief voor een spitvork.

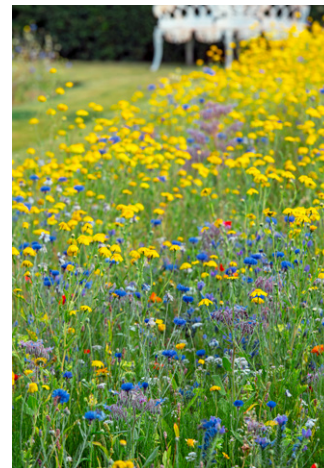
Dankzij verhoogde bedden hoef je minder vaak te bukken.

Plant minstens twee pruimenbomen om zeker te zijn van een goede bestuiving.

V Ik wil graag een pruimenboom planten Heb ik er twee nodig?

A Veel pruimenbomen zijn zelfbestuivend, maar ook die doen het beter met een soortgenoot die op hetzelfde moment bloeit. Twee bomen is dus altijd beter. Maar kies ze wel met zorg uit. Zoek

Een bloemenweide vraagt minder onderhoud dan een groen gazon.

Denk daarnaast ook aan je methode van tuinieren. Veel natuurvriendelijke manieren kosten minder fysieke inspanning dan meer traditionele methoden. Denk aan no-dig-tuinieren versus spitten. Beplant de grond met bodembedekkers zodat je minder hoeft te wieden. Zaai een bloemenweide in plaats van een gazon. En vervang een heg die je moet snoeien door een hekwerk met klimplanten.

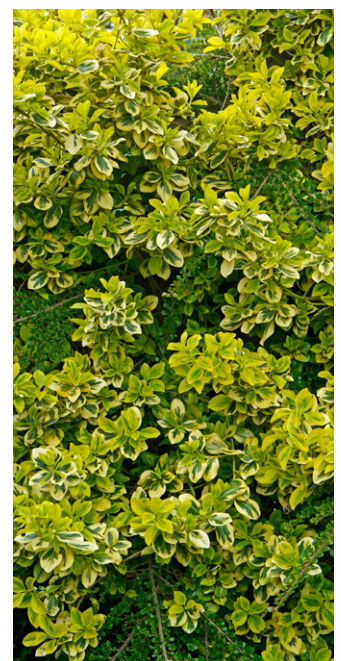
Kijk voor meer informatie op websites zoals Pinterest (zoek bijvoorbeeld op 'gardening with disabilities'), en kijk vanaf deze maand weer naar *Gardeners' World* op tv, waarin Sue Kent regelmatig laat zien hoe zij met haar handicap in de tuin omgaat.

V Mijn *Euonymus* heeft beschadigd blad door de wind. Hoe kan ik hem helpen?

A Hoewel koude of zilte wind de bladeren kan beschadigen, is *Euonymus* een sterke plant. Is hij eenmaal goed gevestigd, dan zal hij waarschijnlijk gewoon herstellen. Zeker als je al knoppen ziet, zal dat het geval zijn. Wil je je plant een steuntje in de rug geven, voeg dan wat compost toe en/of geef het wat universele mest. Mulch tot slot de grond om zijn groeikracht te ondersteunen.

Zodra de groei weer begint, kun je eventueel achtergebleven zout met de tuinslang van de plant spoelen. Snoeien hoeft niet. Knip slechts wat verdwaalde takjes weg om de struik weer netjes te maken. En wordt er weer een storm verwacht, dek de struik dan in het vervolg tijdelijk af met wat vliesdoek.

Is alleen de bovenkant van je struik beschadigd en staat hij tegen een muur, controleer dan of er geen katten regelmatig overheen springen. Dat kan namelijk ook voor schade zorgen.

Euonymus is een sterke plant die waarschijnlijk zonder veel zorg herstelt.

Knip de mini-orchideeën los van de ouderplant zodra ze wortels en blaadjes hebben.

V Waarom heeft mijn vlinderorchidee opeens een extra stel wortels gekregen?

A Soms produceren vlinderorchideeën compleet nieuwe planten aan de knopen van hun bloeiende stengels, vooral als ze gestrest zijn. Het is een overlevingsmechanisme. Deze nieuwe plantjes kun je loshalen en als nieuwe plant in een eigen potje zetten.

Een andere optie is om keiki-pasta te gebruiken. Dit

goedje bevat groeihormonen en kan gebruikt worden om nieuwe babyplantjes te stimuleren. Laat de plantjes vastzitten tot ze een goed wortelstelsel hebben gevormd en twee tot drie blaadjes hebben. Knip ze dan voorzichtig los met een schaar of een scherp mes. Laat maar één plantje per orchidee groeien als je wil dat de ouderplant het overleeft.

Een groen dak heeft praktische voordelen en ziet er mooi uit.

V Hoe kweek ik planten op een plat dak?

A Er zijn meer soorten 'groene' daken dan alleen sedumdaken. Denk aan daktuinen met verhoogde bedden of potten, of aan schuurdaken met plantcellen die zijn gevuld met grond en waarin je van alles kunt kweken, zoals laagblijvende vaste planten, rotsplanten, kruiden en grassen.

Niet alleen zien begroeide daken er mooi uit, ze verminderen ook de hoeveelheid water die afgevoerd moet worden tijdens buien, bieden habitats voor dieren en werken isolerend in de winter en verkoelend in de zomer.

Maar ... dergelijke daken kunnen wel zwaar worden, zeker na regen. Je moet er dus absoluut zeker van zijn dat je dak een dergelijke gewicht kan dragen. Laat dit bouwkundig keuren als je ook maar een beetje twijfelt.

V Wat kan ik doen aan de bruine strepen op mijn prei?

A Dat klinkt als het werk van de preimineervlieg. De maden van deze vlieg boren zich in het blad en de stengel, en veranderen na een paar weken in bruine poppen. Deze plantenpester vestigde zich begin deze eeuw in onze contreien en heeft hier nog geen natuurlijke vijanden. Hij tast soms ook andere alliumsoorten aan (zoals uien, bieslook, sjalotten en knoflook), maar lijkt vooral een voorkeur te hebben voor prei.

Het beestje verspreidt zich via de vliegen die uit het popstadium komen, of via poppen die in de grond belanden, vooral als de planten daar zijn gaan rotten. Dus de beste manier om je prei te beschermen, is door ze met insectengaas (met een maaswijdte van maximaal 0,8 mm) af te dekken. Doe ook aan wisselteelt, zodat overwinterende plagen minder kans krijgen om volgend seizoen weer toe te happen. En verwijder oude prei, zodat er geen vliegen achterblijven.

Gebruik insectengaas of vliesdoek om prei te beschermen.

V Waarom worden dezelfde aardappelen soms verkocht als 'vroeg', maar ook als 'middelvroeg'?

A Deze verwarring ontstaat omdat de beschrijvingen voor aardappelen vaak losjes bepaald worden op basis van hun groeiwijze en toepassing.

'La Ratte', een populaire aardappel, kan geoogst worden vanaf half juli.

Er waren vroeger alleen maar hoofddeelt-aardappelen, die een lange tijd nodig hebben om een grote oogst te leveren om te bewaren. 'Vroeg' verwijst naar soorten die snel een oogst leveren van kleine piepers die je snel na het planten kunt eten. 'Middelvroege' aardappelen rijpen langzamer, maar snel genoeg om te kunnen oogsten voor aardappelziekte de kop opsteekt.

Een aardappel zoals de vastkokende 'La Ratte' produceert bijvoorbeeld een volle oogst later in het seizoen, maar je kunt al vrij vroeg kleine knollen oogsten of ze laten zitten om meer piepers te oogsten als 'middelvroeg'.

V Voor onze zilveren bruiloft willen we Britse tuinen bezoeken. Welke mogen we niet missen?

A Gefeliciteerd, en wat een heerlijke manier om dit jubileum zo te vieren. Het is waarschijnlijk het beste om je op één regio te richten, zodat je meer tijd hebt om tuinen te bezoeken en minder tijd doorbrengt op de weg. Probeer ook niet te veel tuinen te bezoeken. Eén of twee per dag geeft je genoeg tijd om elke tuin echt goed te bekijken en te ervaren.

In Zuidoost-Engeland, rond Kent en Sussex, vind je veel

geweldige tuinen in een relatief klein gebied. Denk aan beroemde tuinen als Sissinghurst, Great Dixter, Haver Castle, Borde Hill en Gravetye Manor. Maar bezoek zeker ook kleinere privétuinen zoals Prospect Cottage aan het strand van Dungeness, voor het contrast. Gebruik de websites van de National Trust, English Heritage en National Garden Scheme als hulpmiddel om je route te plannen.

Prospect Cottage aan het populaire strand van Dungeness.

V Kan ik voorjaarsbollen tot volgend jaar in hun pot laten zitten?

A Dat kan! Geef de potten goed water en voed tweewekelijks met tomatenvoeding, maar geef minder voeding en water zodra ze in rust gaan. Zet ze in de zomer op een droge plek en bedek ze met een stuk gaas om knaagdieren te weren.

Geef je bollen 's zomers rust.

V Kan ik mijn jadeplant kleiner maken?

A Zeker, je kunt de omvang van de jadeplant (*Crassula ovata*) inperken door de meeste zijscheuten af te knippen en slechts de dikke stammen te behouden. Hij zal dan een boel nieuwe scheuten produceren. Het resultaat is niet alleen dat je plant kleiner is, maar ook dat je veel stekmateriaal hebt om nieuwe planten te maken.

Snoei de jadeplant en maak meteen stekken van de afgeknipte takken.

R. 'Praecox' houdt van (half) schaduw en vochtige omstandigheden.

V Welke struiken doen het goed in vochtige schaduw?

A Plant wat rododendrons! *Rhododendron* 'Praecox' met name zal blij zijn met een beschutte plek en vindt de vochtige omstandigheden geen probleem. Hij bloeit elk jaar met lila bloemen in februari en maart. De rest van het jaar heeft hij mooi glanzend, donkergroen blad en hij groeit mooi rechtop.

Rhododendrons houden wel van (mild) zure grond, dus mulch ze met voldoende bladaarde en eventueel heidegrond om ze van verse voeding te voorzien.

V Kan ik de bovenste takken van mijn slangenden knippen?

A Een van de kenmerken van de *Araucaria araucana* ofwel slangenden is de ronde en later de parapluvorm wanneer de boom ouder wordt. Als je de bovenkant eraf haalt, groeit hij nooit meer mooi aan – en gaan je buren mogelijk klagen over 'die lelijke boom'. Als hij verder niet in de weg staat, kun je hem dus maar beter met rust laten.

De slangenden heeft een erg opvallend silhouet.

Daphne houdt niet van verstoring, dus herplant hem met zorg.

V Mijn Daphne odora is te groot, wat kan ik doen?

A Peperboompjes (*Daphne*) kunnen afsterven als je ze snoeit en ze groeien bovendien erg langzaam. Je kunt dus maar beter voorkomen dat je ze moet snoeien. Je kunt overwegen om ze in de zomer lichtjes bij te knippen om de vorm te verbeteren en wat meer ruimte in je border te creëren. Je kunt zelfs een paar takken binnen neerzetten om in huis van de geur te genieten.

Het peperboompje houdt niet van verstoring, maar als je hem écht moet verplaatsen, wacht dan tot het najaar. Graaf hem uit

met een zo groot mogelijke kluit. Herplant hem meteen, zodat hij tijdens de winter kan wennen aan zijn nieuwe plek.

Als je *Daphne* erg groot is, kun je altijd overwegen hem te vervangen door een kleinere variëteit die minder ruimte inneemt, zoals *Daphne* 'Eternal Fragrance'. Dergelijke compacte exemplaren zijn ideaal om in grote bakken of potten te planten. Maar bedenk wel dat hij in een pot voldoende drainage nodig heeft. Zorg er ook voor dat de pot of bak diep genoeg is voor het ontwikkelen van wortels en een gezonde groei.

V Help! Een van mijn twee camelia's bloeit slecht

A Camelia's staan het liefst op een beschutte plek in zure grond die voldoende vocht vasthoudt en beschermd is tegen de vroegste felle zonnestralen. Die kunnen namelijk bij late vorst de bloemen beschadigen. Geef camelia's in het voorjaar voeding voor zuurminnende planten, maar zeker niet later dan juli en ook niet te veel. Dat kan er namelijk voor zorgen dat de knoppen afvallen. Camelia's hoeft je niet regelmatig te snoeien. Maar als het toch nodig is, snoei ze dan meteen na de bloei en niet later. Anders loop je het risico

dat je de bloemknoppen voor volgend jaar verwijdt.

De knoppen voor het volgende seizoen ontwikkelen zich eind zomer, dus de bloei kan ook minder zijn als de voorgaande zomer en herfst droog zijn geweest. Geef de planten dus genoeg water van juli tot oktober. Voeg een mulchlaag toe rond de stam wanneer de grond vochtig is, zodat er minder verdamping plaatsvindt.

Blijft je camelia na al je goede zorgen zich nog steeds 'misdragen', graaf hem dan uit en laat een andere plant zijn plek overnemen.

Laat of teveel bemesten kan de bloei van camelia's verminderen.

V Wanneer kan ik mijn banaan weer 'uitpakken'?

A Later is veiliger. Houd je bananenplant dus ingepakt tot er geen kans meer is op vorst. Gebruik daarna tijdelijk (twee weken) een lichte vliesdoek om de kou en wind nog even buiten te houden. Zorg dat de wortels ook beschermd blijven met een dikke mulchlaag. Mocht de bovenkant verloren gaan, dan kan

Schermbananenplanten ook in het voorjaar nog tegen kou.

er vanuit de wortels toch nog nieuwe groei plaatsvinden.

Zaai zaden om de paar weken om de kans op zaaisucces te vergroten.

V Waarom bloeien mij kleine cosmea-zaailingen al?

A Variëteiten van *Cosmos bipinnatus*, ofwel cosmea, worden niet alleen gekweekt in verschillende kleuren, maar ook in verschillende grootten. Maar ook de compacte soorten worden nog altijd 60 tot 70 cm hoog. Er is dus blijkbaar in de omgeving iets veranderd waardoor je planten vonden dat ze haast moesten maken met bloeien, ook al waren ze nog niet groot genoeg.

Dit gebeurt wel vaker als planten gestrest zijn. Ze schakelen naar de overlevings-

stand en proberen zich zo snel mogelijk voort te planten en zaden te produceren. De stress kan ontstaan door een plotse verandering in temperatuur, daglengte, verdrinking of wanneer ze door andere planten verdrongen worden.

Zodra ze van de stress beginnen te bloeien, is het lastig om de geest nog in de fles te krijgen. Je kunt het beste iets later zaaien, en tweewekelijks kleine hoeveelheden zaaien in plaats van alles in één keer. Zo spreid je je kans op succes.

Uit eigen tuin!

Een zeer gevarieerd assortiment kwaliteitszaden voor uw moes- of siertuin

Sluis Garden

www.sluisgarden.nl

Vraag onze super dikke zaadcatalogus aan!

Daniëlle Vos aan de slag in de kas.

Euro-Serre

'BUITEN-GEWOON GELUKKIG' MET

Daniëlle Vos

Geitjes, varkens, kippen en veel ruimte – de hobbyboerderij van Daniëlle Vos klinkt als pure idylle. Daarbij vond ze een pracht van een kas die het plaatje compleet maakt.

"Het was belangrijk dat de kas niet alleen functioneel zou zijn, maar er ook mooi uitzag."

De jaarlijkse vakanties vroeger op Texel bij een boerengezin zijn Daniëlle Vos altijd bijgebleven. Een maand lang avonturen beleven en vooral meehelpen met de boer vond ze als kind al geweldig. Toen kreeg ze enkele jaren geleden tot haar geluk de kans om een eigen boerderij te kopen. "Het is voor mij altijd een droom geweest om een boerderij te hebben met allerlei dieren en mijn eigen groenten te verbouwen", vertelt ze. "Ik ben dan ook meteen gestart met een stukje moestuin. Dat werd steeds verder uitgebreid, met elk jaar meer beestjes erbij. Ik heb bijvoorbeeld net een haan gekocht. En moestuinieren is makkelijker dan mensen denken", benadrukt ze. "Het is zo leuk en ontspannend om te doen. Je komt echt tot rust terwijl je lekker aan het fröbelen bent."

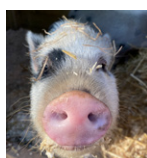
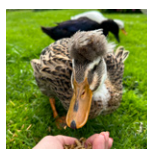
Duurzaamheid speelt daarbij voor Daniëlle ook een belangrijke rol. "Wanneer je je eigen voedsel verbouwt en je eigen eieren raapt, weet je waar het vandaan komt en wat je eet. Je weet dat er geen gifstoffen en dergelijke in je groenten zitten. Het is heel puur. Mijn kippen krijgen alle restjes van de groenten, waar je weer mooie eieren van krijgt. En de aarde die ik gebruik, gebruik ik jarenlang en hoef ik dus nooit bij te vullen. Voor mij is de moestuin ontspannen, genieten van het buitenleven en heerlijk eten."

De kas als tweede huis

Vorig jaar werd de moestuin verder uitgebreid en maakte een overkapping plaats voor een kas van vier bij vijf meter van Euro-Serre. "De fundering lag er al, dus ik dacht, waarom niet?" Het grootste voordeel van de kas tot nu toe? "Dat je eerder kunt beginnen met het voorzaaien van groenten en allerlei bloemen, zoals tuinbonen en zonnebloemen, en ze kan beschermen tegen vorst. Ik heb vooral heel veel voorgezaaid om na IJsheligen uit te planten."

Het was belangrijk dat de kas niet alleen functioneel zou zijn, maar er ook mooi uitzag. "Ik wilde graag een kas op een gemetseld muurtje. Het chique resultaat is een aanvulling op het erf. Ook heb ik de vloer betegeld, zodat het niet altijd vies is. Ik kweek dus niet in de grond, maar in heel grote bakken die ik in de kas heb gemaakt."

Bij een kas denken heel veel mensen vooral aan het verbouwen van (zomer)groenten, maar sinds afgelopen najaar staat er ook een open haard in. "Dat is heel leuk", vertelt Daniëlle enthousiast, "want daardoor krijg je een orangerie-achtig idee. Was de kas in de zomer nog veel meer ingericht op het verbouwen van tomaten en paprika's, nu wordt ze steeds meer een zitplek. Dan nemen

we 's avonds na het werk met een wijntje gezellig de dag door voor de open haard." Drie zwervkatten weten inmiddels ook de weg naar de haard te vinden. "De kas is echt een grotere aanvulling dan ik had verwacht", vertelt Daniëlle.

Over Euro-Serre

Euro-Serre is al meer dan 40 jaar de expert in het bouwen van hobbyserres en tuinkamers. In het ruime assortiment aluminium serres en tuinkamers is er voor iedereen de juiste kas te vinden. Ook kun je er terecht voor advies op maat en professionele plaatsing. Met een serre verklein je je ecologische voetafdruk, want je investeert in biologische voeding, die geen vervuילend transport en energievretende koelcellen vereist. Maar dat is niet het enige. De serres van Euro-Serre worden uitsluitend lokaal geproduceerd met behulp van energie uit zonnepanelen. De grondstoffen zijn circulair, waardoor de afvalstromen voor 95% recyclebaar zijn. Ook de poedercoating is milieuvriendelijk. Hierdoor is een kas van Euro-Serre een duurzame keuze.

Euro-Serre heeft verdelers in België en Nederland.
www.euroserre.com

Cadeau bij een jaarabonnement:

Ontvang nu de kwekermix met dahlia's van Natural Bulbs bij een jaarabonnement! Deze kwekermix is exclusief door Natural Bulbs biologisch geteeld. De mix bestaat uit 3 bollen per zak: Hartenaas, Fantastico en Festivo. De biologische teelt zorgt voor verantwoorde voeding voor alle bijen en vlinders.

Gardeners' World magazine

Ben je al abonnee, maar wil je toch de dahlia kwekermix bestellen? Ga dan naar:

www.gardenersworldmagazine.nl/naturalbulbs

**Ontvang 12x
Gardeners' World
+ dahlia kwekermix
van €98,88 voor**

60,-

- ✓ Praktische uitleg om lekker te gaan tuinieren
- ✓ Inspiratie en tips wat je nú in de tuin kunt doen
- ✓ Altijd de duurzame oplossing: tuinier met de natuur

Ga naar:

www.gardenersworldmagazine.nl/dahlia
of bel +31 (0)24 2027827

Deze actie is geldig t/m 17 maart 2024 of zo lang de voorraad strekt. Je abonneert tot wederopzegging en voor ten minste de actieperiode van 12 nummers. Na afloop van de actieperiode geldt de reguliere abonnementsprijs en is het abonnement per maand opzegbaar. Opzeggen is heel eenvoudig en kan via onze klantenservice. De dahlia's worden vanaf half maart verzonden.

Inspiratie

Mis je kleur in de tuin? Is je tuin net niet die beschutte plek die je voor ogen had? Elke maand lees je hier alles over slimme tuinontwerpen, mooie bloeiers en tips om van je tuin een paradijs te maken.

76

81

84

88

92

96

Inspiratie | Inhoud

82

Deze maand

- 70 Een plek voor mensen**
Alan geeft tips en ideeën voor een rustgevende buitenruimte.
- 76 Tomaten kweken in weer en wind**
Grote tomatentest voor buiten- en binnenteelt.
- 81 Inheemse held**
Wilde kamperfoelie (*Lonicera periclymenum*).
- 82 In de moestuin van Helga**
Helga gaat binnen aan de slag met het voorzaaien van groenten.
- 84 Orchideeën verzorgen**
Zo hou je deze exotische schoonheden tevreden.
- 88 Moeiteloos oogsten**
Oogst zoveel mogelijk op zo min mogelijk grond.
- 92 Goed gereedschap voor weinig geld**
Zo kom je voordelig aan al het gereedschap dat je nodig hebt.
- 96 Een (t)huis voor egels**
Help de egel met een egelhuis op maat.

DEEL 3

Een tuin ontwerpen

Een plek voor mensen

In dit laatste deel van zijn serie over ontwerpen, bekijkt **Alan Titchmarsh** hoe je van je tuin een ontspannende plek voor iedereen kunt maken

“Er zijn momenten dat een tuin een rustgevende plek is, en gewoonlijk zijn dat momenten waarop je zit.”

FOTO: SARAH CUTTLE

Maak een terras dat groot
genoeg is voor jou, je
meubels en alle potten die
daar een plekje verdienen.

De waardevolste zitplek in de tuin is de plek die je makkelijk vanuit de achterdeur kunt bereiken.

Misschien denk je: ontspannen in de tuin? Dat moet hij net zeggen! En daar heb je een punt. Ik heb het immers voortdurend over wat je moet doen en wanneer (nou ja, misschien niet 'moet', maar toch zeker wel 'zou kunnen'). Het zal je alleen maar sterken in je mening dat ik het inderdaad moeilijk vind om stil te zitten te midden van bloemen en planten, bomen en heesters, gazons en waterelementen. Er is altijd wel wat (leuks) te doen. Maar er zijn ook momenten dat een tuin een rustgevend toevluchtsoord is, en gewoonlijk zijn dat momenten waarop je zit.

Ontwerp speelt een cruciale rol bij ontspanning. Het is vrijwel onmogelijk je uitgerust of kalm te voelen in een tuin tjokvol 'dingen'. Ja, ik weet dat blikvangers en tuinelementen hun waarde hebben, maar als je er te veel hebt – en ook nog een terras vol potten en bakken – creëert dat zo'n drukke sfeer dan je je bijna niet kunt ontspannen. Kijk eens naar je tuin en analyseer wat er niet goed aan is. Ontdek welke stukken je een onrustig gevoel geven. Dan kun je er beetje bij beetje iets

aan doen, met dat woord 'toevluchtsoord' in gedachten.

Het resultaat is een plek waar je graag komt, in plaats van een oneindige bron van geploeter.

Voor wie is je tuin bedoeld?

Alle goede tuiniers vinden het terecht belangrijk dat hun tuin een toevluchtsoord is voor tuindieren. Het probleem is dat we soms vergeten dat we ook aan onszelf moeten denken. Het is echt mogelijk een stukje land te hebben dat voldoet aan de behoeften van zowel mens als dier, zonder dat het een ten koste gaat van het ander.

Het grootste struikelblok is het idee dat 'ordelijk' gelijkstaat aan 'ongastvrij' voor al wat kruipt, zwemt, vliegt en fladdert. Maar dat hoeft niet zo te zijn. Bedden en borders vol pollen- en nectarrijke bloemen, bessendragende heesters die als nestplaats dienen en hagen in plaats van schuttingen dragen allemaal bij aan het creëren van habitats. Het zijn de stukken daartussen die vooral voor mensen belangrijk zijn.

Heb je genoeg plaats om ontspannen te zitten in je tuin? Heb je bij de aanleg

van een terras rekening gehouden met de baan van de zon? De locatie van je zitplekken is van invloed op hoe vaak je ze daadwerkelijk zult gebruiken. Het is allemaal mooi en aardig om een prachtig terras achterin de tuin te hebben, maar als het een gedoe is om er te komen, als het in de schaduw ligt of als er druppels uit overhangende takken op vallen, ga je er waarschijnlijk niet snel zitten.

Ik heb een grote tuin met veel plekjes om te ontspannen, maar geen daarvan wordt zo vaak gebruikt als de twee

Scheidingshagen absorberen geluid en trekken tuindieren aan.

“De locatie van je zitplekken is van invloed op hoe vaak je ze daadwerkelijk zult gebruiken.”

stoelen en het tafeltje (een bistroset noemen ze dat) vlak bij de achterdeur. Het water kookt, je zet thee, maar je hebt niet veel tijd, dus is het geen aantrekkelijk vooruitzicht dat je met je thee al morsend door de tuin moet, terwijl de thee onderweg afkoelt. Als je meer tijd hebt – voor een tussendoortje of maaltijd – ja, dan is een terras onmisbaar, maar zie niet dat plekje over het hoofd dat dichtbij en ongeacht het weer makkelijk te bereiken is. Een kop thee of koffie bij de achterdeur, zelfs tussen voorjaarsbuien door, is een waar genot. Als je een groter stuk wilt gebruiken om met vrienden te zitten of om te eten, zorg dan dat het groot genoeg is voor de meubels die je nodig hebt. Stoelen moet je onder een tafel vandaan kunnen schuiven, het liefst zonder dat degene die erop zit over de rand van het terras in een bloembed valt.

“Rustige elementen zijn een must in je tuin en minder is doorgaans meer.”

En de tuinstoelen zelf? O, wat hebben we daarover gebakkeleid bij ons thuis! Ik hou van de esthetische kwaliteiten van tuinmeubilair, een bank of een enkele stoel. Ik wil dat het er qua vorm mooi uitziet. Mijn vrouw ook, maar die wil dat het ook lekker zit en niet alleen maar esthetisch verantwoord is. Als je er een gevoelloos achterwerk of een stijve rug van krijgt, is de kans groot dat je er niet in gaat zitten, al is je meubilair ontworpen door de beroemdste designers. Mijn vrouw

Gebruik voor een kalmere uitstraling een paar grote potten in plaats van veel kleine.

Privacy

Water

Doorkijkjes

Creëer meer rust

Ideeën voor een rustiger buitenruimte en bedenk waar ze het meest effect zouden kunnen hebben.

■ Water kan op zichzelf rustgevend zijn, mits het niet te wild is. Bedenk dat bewegend water storend kan zijn als het te lawaaiig of te onstuimig is. Kleine rimpelingen die het zonlicht in een simpele vijver weerspiegelen kunnen kalmerend zijn, maar een schuimende waterval heeft het tegenovergestelde effect. Houd bewegend water rustig en pianissimo.

■ Doorkijkjes zijn belangrijk, hoe klein je tuin ook is. Creëer ze zo, dat ze opvallen en je verleiden om stil te staan en te kijken. Meestal zijn ze recht en hebben ze aan het eind een blikvanger: een bankje of een beeld. Ze geven rust, en als de blikvanger omringd wordt door bomen of heesters, hebben die ook een kalmerend effect.

■ Rustige hoekjes zijn essentieel: ergens waar je kunt zitten om een boek te lezen of een koffiepauze te houden. Ik heb diverse

comfortabele houten stoelen (en een paar bankjes) zo neergezet dat ik even alleen kan zijn op die zeldzame momenten dat ik aan de rest van mijn gezin wil ontsnappen. Niet lang, maar lang genoeg!

■ Privacy is van wezenlijk belang als je de rest van de wereld buiten wilt sluiten en eventjes rust wilt hebben. Bedenk waar je hagen wilt plaatsen en trellissen waartegen je klimplanten kunt leiden. Een eenvoudig prieeel dat bedekt is met rozen en kamperfoelie verspreidt kalmerende geuren. Geur in een tuin is onmisbaar.

■ Een schuur kan op zichzelf al een toevluchtsoord zijn en is handig in alle weersomstandigheden. Het is een schuilplaats tegen regen en brandende zon en een plek om te scharrelen of rustig te zitten lezen. De inrichting kan zowel comfortabel (een lekkere stoel is een must) als praktisch zijn.

Een doorkijkje geeft je blik een plek om te rusten en maakt een tuin het hele jaar mooi.

en ik hebben een compromis gesloten: de zitplaatsen in onze tuin moeten aan beide eisen voldoen.

Rustige elementen zijn een must in je tuin en minder is doorgaans meer. Een paar grote, mooie potten en bakken creëren altijd een kalmere sfeer dan een grote, gevarieerde hoeveelheid kleintjes (die ook een drama zijn om in de zomer water te geven). Kies de potten en hun standplaats met zorg en vermijd te veel verschillende materialen, hetzij bij de aanleg van je terras, hetzij bij je potten, kuipen, bakken en kisten.

Als je tuin ademruimte heeft – een gazon, een onbegroeid stuk bestrating of grind, een breed pad dat naar een enkele blikvanger leidt – geeft dat jou ook ademruimte. Een beroemde componist heeft eens gezegd dat de stiltes in zijn composities het allerbelangrijkst waren, omdat die de aandacht vestigden op de noten ertussenin. Houd dat in gedachten als je een tuin ontwerpt. Leer jezelf om te herkennen wanneer genoeg genoeg is en laat je ogen en je geest tot rust komen.

Het voorjaar is een goede tijd voor een flinke schoonmaak, niet alleen in huis maar ook in de tuin. Het zal je een goed gevoel geven en je tuin zal een plek van rust en verademing zijn in plaats van een hectische ruimte met een en al drukte.

Geef de kinderen een goede reden om in de tuin te zijn en iedereen is blij.

Vergeet de kids niet!

Ach ja, al dat gepraat over rust en dan komen de kleintjes ... Zo zorg je dat ook zij welkom zijn.

■ Verdeel de ruimte

In grotere tuinen kun je de ruimte makkelijk opdelen, zodat het rustige deel voor ouders en de speelruimte voor de peuters niet vlak bij elkaar liggen. Een kleinere tuin is vaak moeilijker aan te passen aan de behoeften van alle gezinsleden. Met een open trellisscherm kun je de verschillende stukken tuin afbakenen en toch in de gaten houden wat de jongste leden van het gezin uitspoken.

■ Langzaam en gestaag

Probeer kinderen enthousiast te maken voor tuinieren, maar dring het ze niet op. Peuters vinden het heerlijk om zandtaartjes te maken of in een zandbak te spelen

– allebei manieren om ze vertrouwd te maken met het buitenleven. Dat is op heel jonge leeftijd veel belangrijker dan ze te leren hoe planten groeien. Dat komt wel als ze ouder worden, of als ze vragen om een eigen stukje grond waarop ze fruit en groente kunnen kweken – een geweldige manier om de link te leggen met het voedsel op hun bord.

■ Aantrekkelijke elementen

Een schommel in een boom kan er romantisch uitzien en de kinderen kunnen zich vermaken met een klaterende fontein die water door een molensteen spuit, zonder dat de diepte van het water een risico vormt. Denk erover na en iedereen kan het naar zijn zin hebben.

VOLGENDE MAAND Alan laat zien hoe je door planten centraal te stellen in je ontwerp het beste effect krijgt.

22, 23, 24 maart 2024

Landgoed Groeneveld, Baarn

100+ bedrijven en merken rondom moestuinieren • Bijzondere zaden, pootgoed en (eetbare) planten • Inspirerende lezingen • Workshops • Live demonstraties • Wildplukwandelingen • Speciaal kinderprogramma • Podcastopnames en interviews • Zadenruil • Foodcourt • En meer...

www.demoestuinbeurs.nl

Jouw start van het moestuinseizoen!

Scan de QR code voor
tickets en meer info

Buitentomaten krijgen direct zonlicht, maar de wind en de kou kunnen de planten – en de oogst – negatief beïnvloeden.

DEEL 1

Tomaten kweken in weer en wind

Er worden veel variëteiten voor de buitenteelt verkocht, maar welke soorten overleven op een onbeschutte helling? Jack Wallington nam de proef op de som.

FOTO: JASON INGRAM

Hier geen bamboestokken als tomatensteunen: de onbeschutte plek vraagt om stevige palen.

Ik kweek al jarenlang tomaten buiten en doordat ik geschikte variëteiten kies, gedijen ze meestal goed, ondanks ons vochtige klimaat. Er gaat niets boven de smaak en geur van een vers geplukte tomaat. Omdat tomatenplanten weinig ruimte innemen en een grote opbrengst geven, ontbreken ze nooit in mijn moestuin.

Vorig seizoen heb ik verschillende stamtomaten en een paar struiktomaten getest. Van elke soort nam ik één plant die ik buiten in onze onbeschutte, hooggelegen tuin op de helling van een heuvel kweekte. Ter vergelijking kweekte ik van elke soort ook één plant in een folietunnel. Sommige variëteiten waren ziekteresistent en de meeste variëteiten waren geschikt voor de buitenteelt.

Ik zaaide ze in potten met turfrijke potgrond en kweekte ze op tot sterke planten voordat ik ze begin zomer uitplante. Alle planten gaven tot ver in het najaar oogst en bezweek er niet één aan meeldauw.

In dit artikel geef ik je een overzicht van mijn ervaring met de verschillende variëteiten en hun uiteindelijke opbrengst.

Hier koop je tomatenzaden

- De Bolster **bolster.nl**
- 123Zaden **123zaden.nl**
- De moestuinwinkel **demoestuinwinkel.nl**
- Dutch Garden Seeds **dutchgardenseeds.com**
- Kwekerij Kweek **kwekerijkweek.be**
- Angelo Dorny **angelo.be**
- Kleverhof (voor 'Losetto') **kleverhof.de**

FOTO'S: NEIL HEPWORTH

Stamtomaten

'Atomic Fusion'

De vruchten van deze variëteit waren de vrolijkste in de test, want de rijpe tomaten hebben allerlei verschillende kleuren: groen, zwart, rood, geel en zelfs blauw – vandaar de naam 'Atomic Fusion'.

De prestaties waren echter minder spannend, want de planten droegen relatief weinig vruchten die ook nog eens heel traag rijpten. Hij rijpte buiten net zo snel als binnen.

■ **Totale opbrengst:** 790 g

'Black Cherry'

Deze donkerrode kerstomaat heeft een licht rokerige smaak en is geschikt voor een zomerse salade.

Donkerder tomaten rijpen meestal langzamer, zowel binnen als buiten, en dat geldt ook voor deze variëteit. De tomaten werden buiten groter dan binnen, maar waren nog niet allemaal rijp toen de eerste vorst inviel.

■ **Totale opbrengst:** 1,2 kg

'Golden Crown'

Een diepgele kerstomaat met een ongelooflijk zoete smaak. Tot nu toe was 'Sungold' de koning van de gele kerstomaten, maar nu doet deze 'Golden Crown' (ook verkocht als 'Goldkrone') zijn naam eer aan – hij spant met overmacht de kroon.

Deze variëteit rijpt vroeg en geeft een enorme opbrengst. Het is de beste tomaat die ik ooit heb gekweekt.

■ **Totale opbrengst:** 2,3 kg

'Sungold'

Een terecht populaire, goudoranje kerstomaat met een grote opbrengst aan zoete vruchten die vanaf midden zomer tot in het najaar rijpen.

Onder de lichtere variëteiten werd 'Sungold' wat betreft de opbrengst ruim verslagen door 'Golden Crown', die volgens mij ook een betere smaak en textuur had. Daarom stap ik komend jaar over op 'Golden Crown'.

■ **Totale opbrengst:** 1,7 kg

'Sweet Million'

'Sweet Million' is een rode kerstomaat die geschikt is voor de buitenteelt en de reputatie heeft groeikrachtig te zijn en een grote oogst op te leveren.

Hij gaf inderdaad behoorlijk wat tomaten die vanaf half zomer langzaam rijpten, maar vele waren nog groen toen de eerste vorst inviel. De opbrengst deed de naam van deze variëteit geen eer aan.

■ **Totale opbrengst:** 1,1 kg

'Crimson Crush'

Deze middelgrote tomaat is speciaal gekweekt voor de buitenteelt en is zeer resistent tegen meeldauw en andere ziekten.

Net als de andere middelgrote rode tomaten in deze test presteerde deze variëteit redelijk zonder grote indruk te maken. Vergeleken met de kers- en vleestomaten smaakten ze wat vlak, maar ik zou deze soort nogmaals willen uitproberen in een jaar met meeldauw.

■ **Totale opbrengst:** 1,2 kg

“Er was niets magisch aan ‘Mountain Magic’, want toen de vorst inviel, waren nog maar weinig tomaten rijp.”

‘Green Zebra’

Rijp heeft deze saladetomaat een gestreepte, geelgroene kleur. Vanwege zijn smaak en uiterlijk is dit mijn favoriete variëteit. Ik kweek hem al jaren en hij doet het bijna altijd goed.

De tomaten rijpten trager dan normaal en namen op onze vochthoudende klei- en leemgrond reusachtige afmetingen aan, waardoor het gewicht van de oogst toenam. De tomaten hadden een heerlijke smaak.

■ **Totale opbrengst:** 4,1 kg

‘Moneymaker’

Dit is een betrouwbare, middelgrote rode tomatenvariëteit voor de buitenteelt die de reputatie heeft dat hij ook op hoogte nog goed gedijt.

De planten in de test groeiden goed en gaven een behoorlijke hoeveelheid tomaten. Omdat ze in vergelijking met andere variëteiten traag rijpten, was de opbrengst van rijpe vruchten echter niet zo groot.

■ **Totale opbrengst:** 1,5 kg

‘Mountain Magic’

Dit schijnt een van de meest ziekteresistente middelgrote tomatenrassen voor de buitenteelt te zijn. Ik hoop dat dit een slecht jaar was voor dat soort tomaten, want hij deed het wel redelijk, maar niet geweldig. Hoewel er niets magisch was aan ‘Mountain Magic’ – toen de vorst inviel, waren nog maar weinig tomaten rijp – was het wel de lekkerste tomaat.

■ **Totale opbrengst:** 2,3 kg

‘Snow White’

Een nieuwe soort kerstomaat die volledig rijp een intense smaak en een zeer lichtgele kleur heeft – vandaar de naam ‘Snow White’. De tomaten zijn vrij groot, maar in vergelijking met andere gele kerstomaten rijpen ze trager. De planten zijn ook minder productief. Het is een leuke variëteit vanwege de kleur, maar ik zal hem komend jaar niet opnieuw kweken.

■ **Totale opbrengst:** 660 g

‘Brutus Magnum’

Een grote vleestomaat met een mooie geribde vorm die heel geschikt is om in plakken te snijden en om sauzen mee te maken.

Helaas deed hij het buiten niet goed. Slechts een handvol tomaten werden echt groot, de rest had allerlei verschillende afmetingen. Hij rijpte vrij langzaam en binnen deed hij het niet veel beter, dus ik zal deze soort niet snel meer kweken.

■ **Totale opbrengst:** 860 g

‘Cornue des Andes’

Deze variëteit is speciaal gekweekt voor de buitenteelt in warme omstandigheden. De tomaten hebben een zachte dunne schil. In het begin rijpten ze traag maar consistent. Ik moest veel exemplaren groen oogsten en laten rijpen op de vensterbank.

De vruchten waren geschikt om sauzen van te maken, maar ze smaakten wat wateriger dan andere soorten.

■ **Totale opbrengst:** 2,1 kg

Struiktomaten

Deze lager blijvende planten zijn gemakkelijk te kweken en geven een grote oogst. Jack testte drie soorten.

Struikvariëteiten moeten alleen licht worden gesnoeid om licht en lucht toe te laten.

Tomaat Bartelly
Biologische cherrytomaat met goede opbrengst

Cherrytomaat 'Bartelly F1' is bij veel telers favoriet, mede dankzij de sterk vertakte trossen en de grote hoeveelheid tomaatjes, die een heerlijke balans hebben tussen zoet en zuur. De ronde vruchtjes hebben een gewicht van circa 15 g.

Inhoud:
Minimaal 5 biologische zaden.

Teelt onder glas:
Voorzaaien in maart-april. Uplanten na half april. Oogsten in juli-oktober.

Teelt in vollegrond:
Voorzaaien in april. Uplanten na half mei. Oogsten in augustus-september.

Doe met ons mee en zaai de gratis tomaten die je als abonnee bij dit nummer hebt ontvangen. Kijk op pagina 52 voor de zaai-instructies.

“Struiktomaten zijn geschikt voor potten en kleine ruimten.”

Dankzij hun lage, compacte vorm zijn struiktomaten geschikt voor potten en kleine ruimten. Vergeleken met stamtomaten zijn ze lastiger te plukken, omdat de vruchten tussen en onder de bladeren zitten. Het is het beste om ze in potten te kweken, zodat de tomaten niet op de grond komen te liggen.

Vergeleken met de planten in de folie-tunnel kwamen de exemplaren buiten als beste uit de bus, met meer en grotere vruchten. 'Losetto' produceerde verreweg de meeste tomaten. De oogst buiten was 2 kg (vergeleken met 1,3 kg in de folie-tunnel). Deze variëteit is echter moeilijk verkrijgbaar. Een goed alternatief is 'Koralik', met een opbrengst van maar liefst 1,8 kg. 'Banana Legs' rijpte buiten minder goed dan de andere twee soorten, maar hij produceerde wel 1,6 kg aan tomaten, tegen 620 g in de folietunnel.

De variëteit 'Losetto' heeft hangende stengels waardoor hij heel geschikt is voor plantenhangers.

Binnen gekweekte planten staan weliswaar warmer en uit de wind, maar voor water zijn ze helemaal afhankelijk van jou.

Buiten versus binnen

Jack kweekte al deze variëteiten ook binnen en vergeleek hun opbrengst met die van de planten buiten.

Als onderdeel van de test heb ik van alle tomatensoorten ook een exemplaar in de folietunnel gekweekt. De meeste variëteiten presteerden binnen net zo goed als buiten, hoewel de tomaten buiten over het algemeen aanzienlijk groter waren. De planten buiten hadden dankzij regenbuien (soms stortbuien) tegen het einde van de zomer namelijk een eindeloze voorraad water tot hun beschikking. Ik maakte me zorgen dat de groeiende tomaten zouden openbarsten, maar dat deden er maar weinig doordat de wateraanvoer zo constant was ... en dat doet vermoeden dat ik in de folietunnel misschien te zuinig met water ben geweest.

Behalve de struiktomaten, die buiten beter groeiden en rijpten, rijpten de meeste variëteiten binnen sneller, maar voor 'Golden Crown' en 'Sungold' maakte het geen verschil of ze binnen of buiten stonden.

Vleestomaten en grote pruimtomaten waren de enige soorten die je volgens mij beter binnen – of op een zeer beschutte, zonnige plek buiten – kunt kweken.

Ik wilde ook graag weten welke variëteiten bestand zijn tegen meeldauw, maar vanwege de warme, droge zomer werd geen van de planten aangetast. Ik ben van plan om komend seizoen de middelgrote tomaten met de grootste ziekteresistentie nogmaals te testen.

“Behalve de struiktomaten rijpten de meeste variëteiten binnen sneller dan buiten.”

Zaai twee of drie zaden per module en verwijder de zwakste zaailingen.

Simpel zaaien

Geef je planten een vliegende start.

Als je nu zaad bestelt, dan kun je de komende zomer volop tomaten oogsten. Controleer of op de verpakking wordt vermeld dat ze geschikt zijn voor de buitenteelt en dat ze ziekte- en meeldauwresistent zijn.

Wees realistisch en kweek niet meer planten dan je ruimte hebt. Met een paar planten van productieve variëteiten kom je een heel eind. Stamtomaten bind je aan stokken of andere steunconstructies, waardoor ze relatief weinig ruimte innemen maar wel gevoelig voor wind zijn. Struiktomaten daarentegen blijven lager, maar nemen meer ruimte in.

Zaai tomaten vanaf maart tot begin april 1-2 mm diep in individuele kleine potten of modules met turfvrrije potgrond. Zet de potten een paar minuten in een bak water zodat de potgrond zich kan volzuigen (met een gieter spoel je het zaad misschien weg). Je kunt ook in een zaai bak zaaien en de zaailingen naar potten verspenen zodra de echte blaadjes (het tweede bladpaar) verschijnen.

Dek de potten of bakken af met een deksel en zet ze op een zonnige, warme vensterbank, het liefst op een verwarmingsmat of in een verwarmde kweekbak – maar vlak bij een radiator is ook goed. Verwijder het deksel zodra je groene puntjes ziet.

Verpot de planten naar tweeliterpotten wanneer ze minstens twee paar echte blaadjes hebben. Ik plant ze diep, tot en met het eerste echte bladpaar onder de grond, om de groei van extra wortels te stimuleren.

Vanaf mei of begin juni – wanneer alle risico op vorst is geweken – kun je de planten buiten gaan afharderen. Half juni zou je de planten moeten kunnen uitplanten.

Stichting NL Bloeit!

Wij kweken bijzonder aantrekkelijke inheemse planten, soorten waar de wilde bijen, vlinders en heel veel andere insecten dol op zijn. In Nederland zijn er nog maar weinig van deze planten in het wild te vinden en jij kunt helpen door juist de inheemse planten in je tuin te zetten. Op een paar vierkante meter kun je al een prachtige wilde weelde creëren.

www.nlbloeit.nl

Inheemse held stelt zich voor

Met inheemse planten help je de biodiversiteit enorm. Ze zijn prachtig, maar helaas niet zo bekend. Elke maand stelt een inheemse plant zich aan je voor, in de hoop een plekje in jouw tuin te krijgen. Ze zullen je niet teleurstellen!

Wilde kamperfoelie

Lonicera periclymenum

Ik, wilde kamperfoelie, ben een overblijvende houtige struik uit de kamperfoelifamilie (*Caprifoliaceae*). Het is een groot geslacht van meer dan tweehonderd soorten die op het noordelijk halfrond voorkomen. Hiervan zijn twee soorten inheems in Nederland: de zeer zeldzame rode kamperfoelie (*Lonicera xylosteum*) en ik, de algemeen voorkomende wilde kamperfoelie. Ik ben een echte klimplant: ik klim als liaan wel tot 15 meter hoog in de takken van een boom, altijd rechtswindend. Naast deze twee wilde soorten zijn er de laatste decennia veel *Lonicera*-cultivars gecreëerd, met allerlei exotische namen zoals 'Heaven Scent', 'Serotina' en 'Honeybush'. De naam *Lonicera* is vernoemd naar Lonitzer, een natuurhistoricus (1528-1586) uit Duitsland.

Ik ben misschien wel de bekendste en meest geliefde klimplant. De hele tuin kan 's avonds of na een regenbui immers heerlijk geuren van de bloemen. Mijn sterk geurende bloemen worden vooral 's avonds en 's nachts door nachtvlinders bezocht, zoals de kamperfoelie-uil, klein avondrood, Spaanse vlag (een dagactieve nachtvlinder), glasvleugelpijlstaart en de zeldzame walspijlstaart. De lange tong van de pijlstaartvlinders is zeer geschikt voor de dieperliggende nectar. Ook ben ik de belangrijkste waardplant van de kleine ijsvogelvlinder (*Limenitis camilla*). Soms worden ook eitjes op de rode kamperfoelie afgezet.

Na mijn bloei krijg ik rode bessen en deze worden door vogels gegeten. Via hun uitwerpselen worden mijn zaden vervolgens verspreid.

Ik groei bij voorkeur op een licht zonnige plek, maar op de grond verlang ik schaduw. Zo blijft de grond waar ik mijn wortels heb vochtiger gedurende de zomermaanden. In de tuin ben ik ook in een heg een mooie aanwinst.

Mijn blad verschijnt al vroeg in het voorjaar en blijft tot laat in de herfst. Ik bloei van juni tot in september. Mijn witte tot geelachtige bloemen kunnen aan de buitenkant rood gekleurd zijn, vooral als mijn bloemen in het volle zonlicht groeien. Je kunt mij prima aanplanten als sier- en klimstruik en ik combineer goed met bijvoorbeeld wilde rozen, zoals de egelantier, hondsroos en viltroos. Ik kan eenvoudig vermeerderd worden via (zomer)stekken van jonge niet bloeiende takken. Zaaïen kan ook, als de vruchten rijp zijn. Het zaad kan een lange tijd nodig hebben om te kiemen.

VOLGENDE MAAND Gulden sleutelbloem (*Primula veris*).

Helga's moestuin

Binnen beginnen

Na het aanleggen van de moestuin en het verplaatsen van heel veel kruiwagens compost, geeft *Gardeners' World*-redacteur **Helga Kluiter** haar spieren even rust en gaat binnen aan de slag met het voorzaaien van groenten.

Maart is voor veel planten de perfecte zaaimaand, en ik kan deze maand

niet wachten om mijn eerste groenten te zaaien. Het is in de moestuin nog te vroeg, te koud en te nat om rechtstreeks te zaaien. Maar planten die langer de tijd nodig hebben om tot volle wasdom te komen, zoals pepers en paprika's, kan ik alvast binnen voorzaaien, zodat ze eind mei de moestuin in kunnen.

Verwarmde kweekbak

Nu heb ik in huis maar weinig vensterbankruimte en weinig geschikt licht voor licht-hongerige zaailingen. Daarom heb ik een paar jaar geleden een verwarmde kweekbak gekocht (een 'Geopod'), inclusief groeilampen en een handige thermostaat. Het is geen goedkope uitgave, maar het plezier dat ik er tot nu toe aan heb beleefd, is niet in geld uit te drukken. Halverwege februari haal ik de bak van zolder, en dan begint het rekenen: hoeveel zaadjes kan ik kwijt in deze beperkte ruimte, en waar zet ik de zaailingen neer na het verspenen?

Als eerste zaai ik de pepers, paprika's en aubergines. Daarna, ongeveer half maart, zijn de tomaten aan de beurt. Na het zaaien begint Het Grote Wachten tot de eerste groene puntjes boven de grond komen. Dagelijks staar ik naar de vakjes in de hoop iets te zien. Maar dat kan soms best even duren. Bij de warmteminnende pepers en paprika's is het belangrijk dat de temperatuur boven de 20 graden blijft – en sommige pepersoorten vinden meer dan 25 graden nóg prettiger. Gemiddeld laten zij na een week of drie hun eerste groei zien.

BOVEN: Afgelopen maart was het in de moestuin kletsnat en was de kleigrond nog niet zaaiklaar.

LINKS: De aubergines (links) zijn sneller opgekomen dan de pepers en paprika's (rechts).

Veel licht

Na het ontkiemen is de warmte niet meer het belangrijkste, maar de hoeveelheid licht is dat wel. De zaailingen hebben twaalf tot vijftien uur daglicht nodig – en dat is in maart nog best lastig te bieden, zeker binnen. Daarom zet ik de warmte in de kweekbak lager en mogen de plantjes nog een tijdje genieten van het licht van de groeilamp.

Zodra de zaailingen twee echte blaadjes hebben, verspeen ik ze. Ik gebruik daarvoor

het liefst vierkante potjes, omdat je die veel gemakkelijker tegen elkaar kunt zetten dan ronde potjes en zo de beperkte ruimte optimaal benut.

Maar zodra de plantjes eenmaal hun groeispruit hebben ingezet, groeien ze al snel richting het plafond van de 30 cm hoge kweekbak. En dan begint de volgende fase van mijn moestuinseizoen: de zoektocht naar ruimte en licht op de vensterbanken en (bij goed weer) in de koude bak.

De pepers en paprika's groeien hard in de verwarmde bak.

Checklist

Zaai ook pepers, paprika's en aubergines voor in een verwarmde kweekbak! Hier moet je aan denken:

- ☐ **Zorg voor een constante temperatuur tussen de 22 en 25 graden in de verwarmde kweekbak.**
- ☐ **Gebruik goed doorlatende zaai- of stekgrond voor een succesvolle ontkieming.**
- ☐ **Houd de luchtvochtigheid hoog, maar ventileer als het te nat wordt in de kweekbak.**
- ☐ **Gebruik alleen lampen die geschikt zijn voor het opkweken van planten (kweek- of groeilampen). Gewone lampen hebben niet het juiste UV-spectrum.**
- ☐ **Verlaag de temperatuur na het ontkiemen en bied voldoende daglicht voor een gezonde groei.**

VOLGENDE KEER: De eerste planten gaan de nieuwe moestuin in.

Onderhoudsarm,
langdurige bloei en mooie
bloemen: orchideeën zijn
populaire kamerplanten.

BLOEIENDE KAMERPLANTEN

De verzorging van orchideeën

Orchideeën bloeien maanden achtereen en zijn dus fantastische kamerplanten. Zo hou je deze exotische schoonheden tevreden.

Er zijn in de natuur wereldwijd 25.000 soorten orchideeën, dus het moet wel heel gek gaan wil er niet eentje tussen zitten waar je blij van wordt.

Phalaenopsis-orchideeën zijn betaalbaar, onderhoudsvriendelijk en verkrijgbaar in allerlei mooie tekeningen, kleuren en afmetingen. Ze staan al jaren bovenaan de lijst van de populairste cadeaus.

De spectaculaire orchideeën van het geslacht *Dendrobium*, met ruim vijftienhonderd soorten een van de grootste orchideeëngroepen, kunnen tien tot honderd bloemen per steel produceren die tot drie maanden mooi blijven. Komende Moederdag in mei zullen ze ongetwijfeld een glimlach op het gezicht van vele moeders toveren.

Vlinder orchidee

Phalaenopsis

Phalaenopsis-orchideeën komen oorspronkelijk voor op bomen in een gebied dat zich uitstrekt van India tot Australië. Ze behoren tot de langst bloeiende orchideeën: tot wel zes maanden. Helaas worden miljoenen planten na de bloei weggegooid, terwijl ze met een goede verzorging en het juiste lichtniveau elk jaar weer zullen bloeien – en soms zelfs twee keer per jaar.

Phalaenopsis-orchideeën staan in potten van transparant plastic, omdat er in de wortels fotosynthese plaatsvindt: de wortels absorberen licht om de plant van voedsel te voorzien. *Phalaenopsis*-orchideeën zijn epifyten: ze wortelen op de stam en takken van andere planten. Voor hun vochtvoorziening hebben ze dus schorssnippers nodig in plaats van aarde, want de lucht rond de wortels moet kunnen circuleren. Is de bloemsteel na de bloei nog groen, knip hem dan onder de onderste bloem en boven een oog af. Vanuit dat oog kan de plant opnieuw gaan bloeien. Is de bloemsteel bruin, dan is hij dood en moet je hem vlak boven de grond afknippen.

Zet de plant op een plek met veel indirect licht. Een orchidee die niet gaat bloeien heeft misschien wat meer licht nodig, maar zet hem 's zomers niet voor een raam op het zuiden. Direct zonlicht kan de bladeren namelijk verbranden.

Orchideeën water geven

Als je wilt weten of een *Phalaenopsis* water nodig heeft, kijk je gewoon naar de wortels. Zijn de wortels dik en groen of zilverkleurig, dan hoeft je geen water te geven. Zijn de wortels daarentegen dof of verschrompeld, dan heeft de plant dorst. Zet de transparante pot 30 tot 60 minuten in een schaal met water, zodat de schorssnippers zich kunnen volzuigen. Laat hem nooit langer dan een uur in het water staan en vergeet niet hem eruit te halen. Doe elke vier tot zes weken een paar druppels voeding in het water om de plant van voedingsstoffen te voorzien.

Om een vlinderorchidee water te geven, zet je hem met pot en al maximaal een uur in een schaal met water.

Probeer ook Nobeles *Dendrobium*

Dendrobium nobile

Dendrobium is een geslacht met veel verschillende soorten die allemaal prachtige bloemen op stelen of schijnknollen (verdikte stengeldelen) produceren. Het is moeilijk om een algemeen verzorgingsadvies te geven omdat er zoveel variëteiten zijn, dus probeer erachter te komen welke variëteit jij hebt.

De meest voorkomende en populaire soorten zijn *D. nobile*, *D. phalaenopsis* en *D. bigibbum*, die allemaal een lichte vensterbank nodig hebben om goed te gedijen. Geef in voorjaar en zomer water wanneer de potgrond bijna droog is. In de winter moet je pas water geven wanneer de potgrond helemaal droog is. Sommige soorten moeten in een koelere ruimte worden gezet om de bloei te stimuleren. Knip de stelen na de bloei niet af, want daarin slaan de planten water en voedingsstoffen op.

Drie andere bloeiende planten

1

Stephanotis floribunda

Geen fan van orchideeën? Probeer dan *S. floribunda*. Deze plant, ook wel bruidsbloem genoemd, produceert geurende, buisvormige witte bloemen, die worden omringd door ovale, leerachtige bladeren.

2

Columnea

De oranje, op goudvissen lijkende bloemen van columnea's verschijnen aan hangende, bladerrijke stengels. Ze kunnen tegen minder licht, dus zet de plant voor een raam op het oosten of westen voor het beste resultaat.

3

Gardenia's

De Kaapse jasmijn is geweldig om cadeau te geven. Hij vult de kamer wekenlang met een zoete geur. Verleng de bloei door hem op een koele plek te zetten, en houdt hem uit direct zonlicht.

VOLGENDE MAAND Gemakkelijke kamerplanten die iedereen in huis moet hebben.

Moeiteloos oogsten

In deze gloednieuwe serie laat **Jack Wallington** je zien hoe je met weinig inspanning veel kunt oogsten. Hij begint met de keuze van de gewassen, legt uit wat je nu kunt zaaien en vertelt hoe je de grond voorbereidt.

Ik verheug me de hele winter op maart, wanneer mijn vensterbanken en folietunnel geleidelijk aan gevuld raken met de groene energie van pas ontkiemde zaailingen.

Twee jaar geleden zijn we verhuisd van het aangename klimaat in het zuiden naar een onbeschutte, drassige heuvel in Yorkshire. De winters zijn hier streng en absoluut ijziger, waardoor het tuinseizoen korter is, maar vanwege de klimaatverandering toch minder kort dan ik verwachtte.

Ik ben blij met mijn tuin, maar ik laat me er niet door overheersen. Ik streef niet naar perfecte paden en onkruidvrije grond. In plaats daarvan zet ik de grond vol biologische groenten die harder groeien dan ongewenste planten. Zo hoef ik minder onkruid te wieden en kan ik onze borden vullen. Door onderzoek te doen naar de beste gewassen en technieken heb ik in de loop van de jaren geleerd hoe ik zoveel mogelijk kan oogsten in een zo kort mogelijke tijd op zo min mogelijk grond.

■ Jack Wallington is de auteur van *A Greener Life* en een biologische kweker die tuiniert op een winderige heuvel in het Penninisch Gebergte in Engeland. In zijn groentetuin huizen ook wilde dieren, insecten en wilde bloemen.

Planten

Ik plant de meeste groentezaailingen pas buiten in april, wanneer het wat warmer is. De maand maart gebruik ik om mijn **kruidentuin** een opkikker te geven met nieuwe smaken. Winterharde rozemarijn, tijm, salie en laurier zijn, wanneer ze eenmaal zijn aangeslagen, sterke vaste planten die meer blaadjes produceren dan je ooit nodig zult hebben. Verder behoren ze tot de duurzaamste eetbare planten, want ze hebben in de vollegrond geen water nodig en in grote potten (30-40 cm doorsnee) kunnen ze er tegen als je vergeet water te geven.

Bieslook is weinig eisend en groeit op plekken met halfschaduw (een beetje zon heeft hij wel nodig). Bieslook is perfect voor een kleine ruimte en is tevreden in potten en bloembakken. Plant nu een pol waar je straks onbeperkt van kunt oogsten en splits de pol volgend jaar.

Tegen het eind van de maand is het tijd om de eerste **vroege aardappelen** te potten. Ik kweek 'Swift' voor heerlijke, snelgroeiende nieuwe aardappelen. Poot de aardappelen 10 cm diep en 30 cm uit elkaar. Laat 60 cm tussenruimte tussen de rijen, zodat je ruimte hebt om de komende maanden onkruid te wieden en de planten aan te aarden.

Plant nu pollen bieslook en andere bijzondere tuinkruiden, zoals perilla, voor een oogst en mooie bloemen in de zomer.

3 groenten voor kleine tuinen

Stamtomaten
Boeren- of palmkool
Snijbiet

Oogst eerst de buitenste bladeren van snijbiet, dan blijven vanuit het centrum nieuwe bladeren opkomen.

Oogsten

De onderstaande groenten heb ik allemaal begin april vorig jaar gezaaid en kan ik nu, na elf maanden, oogsten.

Broccoli 'Early Purple Sprouting' is een van mijn favoriete groenten. Ik kweek voor twee volwassenen zes tot acht planten voor een overvloed aan zoete, voedingsrijke scheuten. Eén plant brengt genoeg op voor meerdere maaltijden. Snijd de stonkjes paarse winterbroccoli op een lengte van 15-20 cm af, voordat de bloemknoppen opengaan. Ik kweek liever paarse dan groene broccoli vanwege zijn mooie kleur, die hij overigens behoudt als je hem bakt (tijdens koken of stomen wordt hij groen).

Snijbiet 'Rhubarb' is de meest roze plant in de tuin en, naast **boerenkool** 'Red Russian' en palmkool 'Nero di Toscana', een van de zeer productieve en onderhoudsarme basisplanten. In tegenstelling tot kroezende boerenkool kunnen zich op de variëteiten met gladde bladeren geen bladluizen verstoppen. En dat bespaart je schoonmaaktijd. Blijf de bladeren plukken om de groei van meer blad te stimuleren.

In bosgebieden komt nu **wilde knoflook** op: pluk de stengels in kleine bosjes om roerbakgerechten, soepen en zelfgekweekte groenten op smaak te brengen.

BUITEN
Zaai tuinbonen in grond die is verrijkt met compost. De winterharde 'Aquadulce Claudia' is ideaal voor onbeschutte plekken.

Binnen en buiten zaaien

De grond is nog vrij koud, dus ik zaai vooral in bakken op de vensterbank of in de folietunnel.

Begin maart zaai ik **bladgroenten**, zoals kropsla, paksoi, spinazie en mosterdsla, in bakken die ik in de folietunnel zet (een koude bak of vensterbank is ook goed). In april plant ik de zaailingen uit. Ik gebruik een pottenpers die potgrond in stevige blokjes perst. Ik zet die in een herbruikbare bak, zaai in elk blokje, dek af met een dun laagje potgrond en geef van onderaf water.

In de folietunnel zaai ik ook **spitskool** 'April', **spruiten** 'Groninger' en 'Rubine', en **boeren- en palmkool** in houten bakken op 1 cm diepte met 7 cm tussenruimte (je kunt ook potten met 7 cm doorsnee gebruiken). Na de ontkieming verhuis ik ze eerst, voordat ik ze uitplant, naar een beschutte plek in de volle zon buiten.

Half maart zaai ik **tomaten** en **aubergines** in 7cm-potten op een warme, zonnige vensterbank. Ik dek de potten af met een deksel om het vocht vast te houden, maar verwijder die na de ontkieming.

In een vroeg voorjaar met nachttemperaturen die niet meer onder de 5 °C komen, zaai ik winterharde groenten: **doperwten** zaai ik 4 cm diep, in rijen met 5 cm tussenruimte, en **tuinbonen** 'Aquadulce Claudia' zaai ik 5 cm diep, in rijen met 20 cm tussenruimte.

Verder zaai ik in maart buiten mijn eerste partij **rode bieten**, **snijbiet** (beide 2,5 cm diep) en **knolrapen** (1 cm diep). Ik zaai alle zaden 10 cm uit elkaar in rijen met 30 cm tussenruimte. Dun snijbietzaailingen uit tot op een afstand van 20-30 cm.

3 snelle groeiers

Sla (pluksla)
Radijsjes
Rode biet

BINNEN
Bij koud weer kun je doperwten een vliegende start geven door ze binnen te zaaien, waar ze ook beschermd staan tegen muizen.

Beperk wieden door alle onbegroeide grond te beplanten en te voorkomen dat onkruid zaad zet.

“Ik concentreer me op zeer productieve, onderhoudsarme gewassen en gebruik slimme, effectieve methoden.”

Plan wanneer je wat moet zaaien op basis van de zaaitijden op de verpakkingen. Schrijf dit per maand uit zodat je een zaaikalender hebt.

Voorbereiden

Bereid de grond voor door met een handvork het onkruid te **wieden**. Breng vervolgens een **2-3 cm dikke laag compost** of goed verteerde stalmest aan. Stalmest kun je het beste een paar maanden laten rusten, maar in compost kun je meteen planten.

Trek een uurtje uit om een **plattegrond te schetsen** of **meer zaad te bestellen** als je dat nog niet hebt gedaan. Maak een lijst met de gewassen die je wilt kweken op volgorde van hun zaaiperiode om een kalender te maken. Dit helpt je om elk groentebed optimaal te benutten door de gewassen achtereenvolgens te zaaien. Radijsjes, spinazie en sla zijn heel geschikt om open plekken mee te vullen. Geef op de plattegrond aan waar je de verschillende groenten dit jaar kweekt. Groepeer ze als volgt:

- **Erwten en bonen**
- **Koolsoorten** (boerenkool, sluitkool, broccoli enz.)
- **Aardappelen en tomaten**
- **Wortelgroenten**
- **Uien, knoflook, prei**
- **Pompoen en courgettes**
- **Slasoorten**

Je kunt deze groepen volgend jaar roteren om het risico op ziekten en ongedierte te verkleinen en de voedingsstoffen in de grond weer in balans brengen, omdat elke gewassoort verschillende elementen aan de grond onttrekt.

VOLGENDE MAAND Jack gaat door met zaaien, kweken en oogsten nu het groenteseizoen goed op gang komt.

Goed gereedschap voor weinig geld

Als onderdeel van *Jouw bespaarjaar* zoeken we deze maand uit hoe je voor weinig geld toch aan al het gereedschap kunt komen dat je nodig hebt.

Of je nu van nature een prijsbewuste tuinier bent of geschrokken bent van de stijgende kosten, dit is hét moment om te besparen op je tuingereedschap.

Gemiddeld geven we jaarlijks zo'n 125 euro per persoon uit aan de tuin, inclusief gereedschap, maar er zijn geweldige alternatieven voor het uitgeven van geld. Door gereedschap te huren voor grote, incidentele klussen hoeft je geen torenhoge bedragen uit te geven aan spullen die uiteindelijk in schuren en garages belanden. Ook door gebruik te maken van community's voor het delen van spullen, kun je veel besparen.

En als je dan toch iets koopt, kies dan voor kwaliteitsproducten die meerdere jaren mee-

gaan of ga op zoek naar goede gebruikte en tweedehands exemplaren.

'Zuinig' is nu trendy en er zijn veel manieren om koopjes te vinden. Door op zoek te gaan naar voordeeltjes stuit je vaak op bestaande, grote en kleine initiatieven van volkstuinverenigingen, tuinierclubs, straten en buurten. Soms worden deze initiatieven (financieel) gesteund door de gemeente. Ook zijn er verschillende (WhatsApp)groepen waarin tips, trucs en gereedschap met elkaar worden gedeeld.

Door te lenen, te delen en te repareren, en door tweedehands te kopen en te huren, geven we minder uit, verspillen we minder en gebruiken we minder grondstoffen. Een win-winsituatie voor iedereen.

Zo kom je voordelig aan gereedschap

Tips om te besparen op je uitgaven voor gereedschap. En wie weet hou je er ook een paar tuinvrienden aan over.

Krachtig gereedschap huren

Veel taken in de tuin zijn veel eenvoudiger als je het juiste elektrische gereedschap hebt, en het ligt dus voor de hand om te huren dan duur gereedschap te kopen dat slechts af en toe gebruikt wordt. Je betaalt alleen voor de huurperiode, vanaf 24 uur tot een langere periode als dat nodig is, en je hoeft je geen zorgen te maken over onderhoud, opslag of afschrijving.

Verhuurbedrijven hebben een breed assortiment aan gereedschap en apparatuur op voorraad. De meeste items die beschikbaar zijn, zijn van professionele kwaliteit en zijn krachtiger dan kleiner, huishoudelijk gereedschap, waardoor de klus sneller en efficiënter geklaard wordt. Verhuurbedrijven zijn overal in het land te vinden en

de meeste bezorgen en halen op tegen een meerprijs voor transport.

Dit is het soort gereedschap dat te huur is, van grote onderhoudsklussen die slechts af en toe worden uitgevoerd tot grote, eenmalige tuinaanlegwerkzaamheden:

- Krachtig maai- en zaaggereedschap zoals kettingzagen, bosmaaiers voor ondergroei, motormaaiers voor lang gras en heggenscharen.
- Versnipperaars en hakse-laars om snel snoeihout van struiken en bomen om te zetten in een nuttige mulch.
- Grondverzetgereedschap van minigraafmachines tot tuinfrezen.
- Elektrische grasmaaiers om oude en ongewenste gazons snel en efficiënt te verwijderen.

Het slijpen en oliën van gereedschap zorgt voor een langere levensduur.

Bedenk ook of je speciale kleding moet huren voor je klus.

Koop tweedehands

Ouder gereedschap is vaak erg goed gemaakt, dus tweedehands kopen kan een geweldige manier zijn om hoge kwaliteit te krijgen tegen een fractie van de kosten.

Een aantal websites bieden 'twedekansjes' aan. Deze sites hebben als voordeel dat je kunt filteren op specialistische items. Dit is geweldig als je weet wat je wilt, maar minder goed om in het algemeen te zoeken.

Omdat veel tuingereedschap groot en log is, is het raadzaam om dicht bij jou in de buurt te shoppen:

- Zoek in tweedehandswinkels naar kleine handgereedschappen zoals troffels.
- Bezoek rommel- en vlooiemarkten, maar zorg dat je

er vroeg bij bent voor de beste spullen.

- Kijk in supermarkten op prikborden met particuliere advertenties.

■ Vergeet de kringloopwinkel niet, waar mensen hun gebruikte spullen hebben ingeleverd.

Tweedehands gereedschap kan zelfs helemaal gratis zijn, bijvoorbeeld via **freecycle.org**. Dit is een internationale website waar ook enkele Nederlandse locaties op staan. Je moet hier wel een account aanmaken voordat je kunt zoeken en vragen.

Een andere optie is om te kijken in weggeefwinkels in diverse steden in Nederland en België. Op **weggeefwinkels.nl** vind je hiervan de adressen in Nederland.

Let op zaken als bladen van carbonstaal, hardhouten handgrepen en stevige bouten op scharen.

Koop kwaliteit

Er zijn altijd wel tuingereedschappen die je liever nieuw koopt – en als je dat doet, is het verstandig om voor kwaliteit te gaan. Goed gemaakt gereedschap en duurzame materialen heb je snel terugverdiend, want ze gaan veel langer mee dan goedkoop materiaal. Bovendien zijn ze waarschijnlijk ook een stuk prettiger in het gebruik. De belangrijkste budgetvriendelijke aanpak is om je te richten op basisgereedschap van goede kwaliteit, in plaats van op glanzende producten vol functies.

Voor binnentuiniers of tuiniers met balkon kan het basisgereedschap bestaan uit niet meer dan een goede snoeischaar, een tuinschepje en een gieter.

Denk vooruit en haal meer uit je budget door gereedschap te kopen buiten het seizoen, zoals na de feestdagen. Grasmaaiers zijn bijvoorbeeld waarschijnlijk iets goedkoper na de grootste voorjaarsdrukte.

Of wees brutaal en vraag om gereedschap als verjaardagscadeau (maar zoek wel van tevoren naar je favoriete merken, want er is veel variatie).

Basisgereedschap voor tuiniers

- Spade
- Spuitvork
- Hark met lange steel
- Snoeischaar
- Schoffel (lang of kort)
- Tuinschep
- Handvork
- Gieter

Leen en deel

Om mensen te helpen hun uitgaven te beperken, verspilling tegen te gaan en het gebruik van kostbare grondstoffen tot een minimum te beperken, ontstaan er nu overal in het land deelinitiatieven.

Met name in België zijn georganiseerde gereedschapsbibliotheken populair. Je kunt ook manieren vinden om spullen te delen via tuinverenigingen of door een oproepje te doen op Facebook en in WhatsApp-groepen, of door gewoon een praatje te maken met je buren. Delen betekent echt besparingen voor iedereen

en het is ook een geweldige manier om in contact te komen met anderen in je buurt.

'Spullenbibliotheken' zijn ook een nieuwe trend, gewijd aan het delen van allerlei verschillende spullen die de meeste mensen maar af en toe gebruiken, zoals tuingereedschap. Sommige zijn op abonnementsbasis, terwijl andere een huurprijs vragen. Op de website van Milieu Centraal (milieucentraal.nl) vind je een handig overzicht van allerlei deelinitiatieven. Op de pagina hiernaast hebben we er alvast een paar voor je geïnventariseerd.

Delen van gereedschap levert je besparing en leuke ontmoetingen op.

Handige links

Gereedschap kopen

■ Voor het kopen van tweedehands gereedschap is Marktplaats ([marktplaats.nl](https://www.marktplaats.nl)) een goede website. Die heeft een categorie 'Tuin en terras' en daarbinnen kun je zoeken naar het door jou gewenste gereedschap. Als je

bovendien je postcode invoert en de gewenste afstand, krijg je de resultaten bij jou in de buurt. Vergeet ook niet het vakje voor 'Gebruikt' aan te vinken. Andere sites die je kunt proberen zijn [tweedehands.net](https://www.tweedehands.net), [2dehands.be](https://www.2dehands.be) en [usedproducts.nl](https://www.usedproducts.nl).

■ Voor gratis gereedschap kijk je op [freecycle.org](https://www.freecycle.org). In Nederland zijn er nog niet veel locaties aangesloten bij dit netwerk, maar in België zijn het er des te meer. Op [weggeefwinkels.nl](https://www.weggeefwinkels.nl) staat een lijst met adressen waar je in Nederland terecht kunt voor gratis spullen.

dat jij ook bij jou in de buurt iets kan lenen (of huren) van je buurtgenoten.

■ Uiteraard kun je ook op sociale media als Facebook terecht om te kijken of er bij jou in de buurt zogenaamde ruil- of weggeefhoeken zijn. Daarnaast kun je met [nextdoor.nl](https://www.nextdoor.nl) kijken wie er bij jou in de omgeving tuingereedschap aanbiedt (of je eigen gereedschap delen).

Deelinitiatieven

■ Een spullenbibliotheek (of deel- of buurtschuur) is een redelijk nieuw fenomeen. Om erachter te komen of er bij jou in de buurt zo'n spullenbibliotheek of deel- of buurtschuur is, voer je deze termen in op Google. Het deelplatform Peerby ([peerby.com/nl-nl](https://www.peerby.com/nl-nl)) draait al wat langer mee. Hier is de kans dus groter

VOLGENDE MAAND Geld besparen door materialen te hergebruiken in je tuin.

Het boek *Egelhuizen in gebruik* is te koop in de winkel en op de website van Egelbescherming Nederland. 108 pagina's | ISBN 9789083380728 | € 18,95 www.egelbescherming.nl

Een (t)huis voor egels

Egelbescherming Nederland deed drie jaar lang onderzoek naar het effect van bestaande egelhuizen op de gezondheid van de egel. Het resultaat was het boek *Egelhuizen in gebruik* boordevol tips en adviezen, plus een bouwtekening voor een verantwoord egelhuis. Jos Heijmans sprak met Jenny Kleve, voorzitter van Egelbescherming Nederland, over nut en noodzaak van dit boek.

FOTO'S: SARAH CUTTLE; EGELBESCHERMING NEDERLAND; ELINA VOLKOVA

Egels zijn aandoenlijke dieren waar we altijd blij van worden wanneer we ze in de tuin aantreffen. Het is dan ook logisch dat we een in nood verkerende egel graag een handje helpen. Door een steeds kleiner wordend leefgebied en minder natuurlijke verblijfplaatsen, bieden we de egel graag een onderkomen in de vorm van een egelhuis. Egelbescherming Nederland deed drie jaar lang onderzoek naar de kunstmatige slaapplekken die in de handel zijn. Jenny Kleve, voorzitter van Egelbescherming Nederland, vertelt hierover: "Het merendeel van de huisjes die te koop zijn, zijn niet afgestemd op de behoefte van de egel. De binnenruimte moet minstens 40 bij 50 cm zijn en de hoogte 40 cm. De huidige modellen zijn zo klein dat ze nauwelijks ruimte bieden aan de egel zelf, laat staan als er een nest jongen bij komt. Daarnaast is er onvoldoende ventilatieruimte. En die is hoognodig, omdat longproblemen door schimmelinfecties enorm zijn toegenomen. Dat is te wijten aan onze winters, die niet meer zo koud zijn, maar wel nat. Egels kunnen prima tegen kou, maar niet tegen vocht. Na een maandenlange winterslaap in een te klein en slecht geventileerd huis is het de vraag of en hoe de egel daar dan uitkomt."

Teststraat vol egelhuisjes

En dus vond Egelbescherming Nederland het hoog tijd worden om de effecten van bestaande

huizen op de gezondheid van de egel te onderzoeken. Er werden teststraten ingericht waarin de huizen werden aangesloten op meetapparatuur. De uitkomst van dat onderzoek moest antwoord geven op de vraag: 'hoe geven we egels een onderkomen waarmee ze gezond de winterslaap doorkomen?' De resultaten van die tests stemden Jenny niet vrolijk: "Die waren schrikbarend! Het merendeel van die huisjes was veel te klein en bestond uit onbehandeld vurenhout. Dit hout zoog het water helemaal op en wanneer we deze huizen optilden, droop het water gewoon uit het hout."

Voer de egel bij met harde kattenbrokjes en zet het voer op minimaal drie meter van het egelhuis.

Er moest dus een basis komen met voorwaarden waaraan een verantwoord egelhuis moet voldoen en een duidelijk verhaal waarom het huis zo gebouwd moet worden. Het idee voor een boek was geboren: "De opzet was om eerst de functies van een egelhuis helder te hebben en daar dan de eisen aan te koppelen.

Hier kwam de minimale hoogte uit van veertig centimeter. Dat biedt voldoende ruimte aan de egel, het nest en ventilatie aan de bovenkant. Een egelhuis in de tuin moet niet alleen geschikt zijn voor die ene solitaire egel, maar ook het zwangere vrouwtje dat je tuin binnen komt lopen moet er een plek vinden. Daarnaast moet het huis op pootjes staan voor het afvoeren van vocht op de bodem, moet er een afneembaar dak op en moet het gebruikte hout ademend zijn. Vandaar dat wij adviseren om douglashout te gebruiken."

Bouwen, plaatsen, inrichten

Voor het bouwen van dit ideale egelhuis heeft Egelbescherming Nederland in het boek *Egelhuizen in gebruik* een uitgebreide handleiding opgenomen. Deze bevat een materialen- en zaaglijst en een stapsgewijze instructie. Momenteel is dat de enige manier om aan dit huisje te komen, want hij is niet in de winkel te koop. "Er lopen gesprekken met producenten om dit huis op de markt te krijgen", zegt Jenny. "Gezien de eisen aan de materialen is dat een uitdaging, omdat het eindproduct prijzig en zwaar is. Dus adviseren wij, als je zelf niet zo'n klusser bent, om in de buurt te zoeken of in je familie, naar een timmerman."

Niet alleen de afmeting van een egelhuis is belangrijk, de plek waar je hem neerzet is dat ook. Jenny zegt daarover: "Zet het huis niet in de volle zon. De temperatuur kan oplopen tot 50-60 °C. Zo'n egel wordt daar dan gewoon uitgeperst van de hitte. Kijk ook naar de ondergrond, hoe je een egelhuis inricht, welk nestmateriaal geschikt is en hoe en wanneer je het huis schoonmaakt. Doe dat niet zolang er jongen in zitten en al helemaal niet tijdens de winterslaap."

Het egelhuis van de Egelbescherming, dat je zelf kunt bouwen.

Tips voor tuiniers

Om de egel een handje te helpen, heeft de Egelbescherming enkele nuttige tips en adviezen.

- Probeer verstoring zoveel mogelijk te voorkomen. Ga niet te vroeg de tuin in, want een egel kan tot eind april, begin mei in winterslaap zijn.
- Als je een egel in winterslaap aantreft, neem dan contact op met de Egelbescherming. Dek hem niet met een dekentje toe en verplaats hem ook niet.
- Laat een hoekje lekker rommelig voor egels – en andere tuindieren.
- Plant inheemse planten die insecten lokken, zodat de egel een natuurlijke voedselbron heeft.
- Bijvoeren is belangrijk, maar gebruik geen kant-en-klaar egelvoer. Geef ze harde kattenbrokjes en vers water. Geef de egel geen natvoer, want dat bederft sneller en trekt ongedierte aan. Zet het voedsel niet in het egelhuis, maar op minstens twee meter afstand, want dat kan andere dieren het huis in lokken waar een egel slaapt.

Gelukkig ziet de Egelbescherming dat er nu ook steeds meer grotere huizen op de markt komen. "Die nieuwe modellen testen wij ook en als wij een huis goedkeu-

ren, dan melden wij dat op onze website. Wij hebben door de jaren heen enorm veel kennis vergaard rond kunstmatige egelhuizen om ervoor te zorgen dat er zo goed mogelijk huisvesting gerealiseerd wordt. En dit huis geeft goed weer wat het moet zijn."

Maak kans op een exemplaar van Egelhuizen in gebruik. Kijk op pagina 55.

Aan de slag

Er is altijd genoeg te doen in de tuin, maar de taken verschillen per seizoen. In deze rubriek vind je alle tuintaken die handig zijn om deze maand uit te voeren. Loop de handige checklists na en hou zo makkelijk je tuin bij.

103

106

107

109

Deze maand

- 100 Monty's maand**
Monty plant sjalotten en snoeit de vlinderstruik.
- 103 Groente en fruit**
Zaai pastinaken in de vollegrond.
- 106 Bloemen**
Stek vaste planten en bemest bloeiende struiken.
- 107 In de kas**
Plant gladiolen in potten en zaai paprika's.
- 109 Algemene tuintaken**
Plaats plantensteunen en snoei clematis.

Plant opgeslagen dahlia-wortelknollen in potten en houdt ze binnen tot na de laatste vorst.

Monty's maand

Als het eenmaal maart is en de dagen steeds langer worden, gaat het lichtniveau met sprongen omhoog. En hoewel het weer vaak nog koud is, om niet te zeggen onstuimig, nat en stormachtig, zullen alle planten gaan groeien zodra ze maar even de kans krijgen.

Ik haal mijn dahlia's uit de winteropslag, controleer of er geen rotte of verschrompelde wortelknollen tussen zitten en plant ze in potten. Zo kunnen ze, met wat bescherming, de komende

maanden uitlopen voordat ik ze uitplant zodra het risico op vorst is geweken. En dat is op Longmeadow meestal half mei. In de potten plant ik ze net onder de grond – een standaard turfrijke potgrond. Kleinere wortelknollen van dezelfde variëteit plant ik in paren voor een voller resultaat.

Daarna geef ik ze royaal water en zet ik de potten in koude bakken of de kas. In mei hard ik ze een paar weken af voordat ik ze uitplant in borders of mooie terracotta potten.

Plant sjalotten

Volgens mij zijn sjalotten voor een kok nog belangrijker dan uien. Ze hebben een zoetere smaak en zijn meestal gemakkelijker te kweken. Je kunt ze bovendien prima bewaren: op een koele, donkere, goed geventileerde plek blijven ze tot wel een jaar goed.

In tegenstelling tot plantuitjes, die elk uitgroeien tot één grote ui, wordt elke sjalot die je plant een pol met tot wel twaalf afzonderlijke sjalotten.

Plant de sjalotten in de volle grond, 22 cm uit elkaar, in rijen met 30 cm tussenruimte, zodat je gemakkelijk kunt schoffelen. Begraaf ze niet helemaal, maar laat het puntje en een stukje van de bovenkant boven de grond uitkomen. Ik raad aan om ze de eerste paar weken af te dekken met vliesdoek, totdat ze goed hebben geworteld. Vogels hebben namelijk de gewoonte ze uit de grond te trekken.

Als de grond nog steeds te nat

is of je nog geen ruimte hebt, kun je ze in modules planten. Zet die in een kas of koude bak, en plant de sjalotten uit wanneer de grond droog genoeg en opgewarmd is.

Zoals voor alle alliums geldt: houd de grond rond de planten onkruidvrij en geef regelmatig een slok water. Sjalotten zijn er in allerlei vormen, kleuren en maten, maar ik zou kiezen voor een slanke rode variëteit, zoals 'Longor', en een ronde soort, bijvoorbeeld 'Meloine'.

Plant sjalotten in onkruidvrije grond die is verrijkt met tuincompost. Laat het puntje boven de grond uitkomen.

Verwijder aangekoekte modder en maaisel om te voorkomen dat het snijblad vastloopt.

Controleer het oliepeil van een benzinemaaier en vul zo nodig olie bij.

Onderhoud de grasmaaier

Het is een goed idee om je grasmaaier een grote beurt te geven voordat het nieuwe maaiseizoen begint, mocht je dat nog niet hebben gedaan.

Spoel hem af en borstel aangekoekt gras weg, vooral op en rond de snijbladen. Als je een benzine-maaier hebt, dan moet je de bougies verwijderen en schoonmaken. Gebruik schuurpapier of staalwol om eventuele koolstofafzetting van de contactpunten te

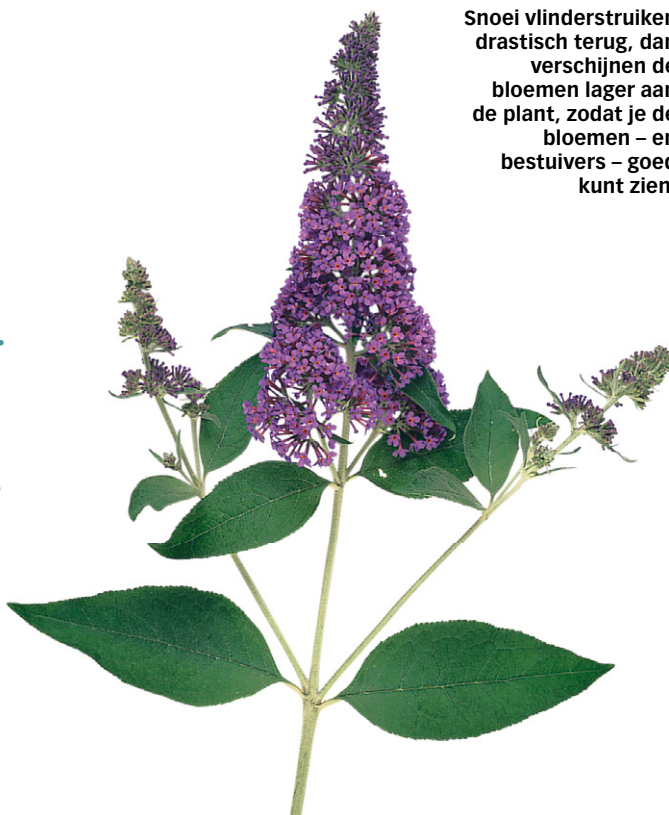
verwijderen. Vervang oude benzine in de tank door nieuwe en vul de olie bij. Heb je een accumaaier (en wij hebben ervaren dat die tegenwoordig uitstekend gras maaien), zorg er dan voor dat de accu volledig is opgeladen.

Controleer of alle schroeven en moeren goed vastzitten. Olie de snijbladen en alle bewegende onderdelen. Als je de snijbladen eruit kunt halen, vijl dan eventuele deukjes weg en slijp de bladen.

VLINDERSTRIJK

Elk jaar snoei ik mijn vlinderstruiken begin maart drastisch terug. Ik knip alle takken op ongeveer 30 cm af. Een vrijstaande struik kun je terugsnoeien tot het onderste knoppenpaar. Staat de struik in een border, dan moet je de takken wat langer laten, omdat hij anders met de omringende struikachtige planten moet concurreren om licht en daardoor minder rijk zal bloeien.

FOTO'S: JASON INGRAM; TIM SANDALL

Snoei vlinderstruiken drastisch terug, dan verschijnen de bloemen lager aan de plant, zodat je de bloemen – en bestuivers – goed kunt zien.

Checklist

- ☐ Ga door met mulchen, vooral rond pas uitgeplante planten. Dit bevordert hun gezondheid.
- ☐ Plant tuinboonzaailingen uit wanneer ze volop wortels hebben.
- ☐ Geef je amaryllis na de bloei voeding en water.
- ☐ Wied onkruid op paden en tussen grind.

Pastinaakzaad ontkiemt vrij langzaam, dus je zou er een partij snel-groeiende radijsjes naast kunnen zaaien.

TIP

Is de grond heel nat, dan is het beter om tuinbonen in diepkweekmodules te zaaien. Vul die met universele potgrond, begiet de grond en zaai in elke module één boon, 3 cm onder het oppervlak. Zet de modules op een beschutte plek buiten of in een onverwarmde kas.

Checklist

- ☐ Beplant een pot met gemengde kruiden en zet die op een plek buiten waar je er gemakkelijk bij kunt.
- ☐ Plant nieuwe bramen- en frambozenstokken op een plek in de zon of halfschaduw.
- ☐ Zaai bij zacht weer dille, kervel en peterselie in de vollegrond.
- ☐ Schoffel jong onkruid weg voordat het kan aanslaan.

Zaai pastinaken in de vollegrond

Pastinaak groeit langzaam, dus als je in september al wilt oogsten, moet je nu zaaien.

Span een touwtje en trek daar met een schoffel een 2 cm diepe zaaivoor langs. Begiet dit geultje

en zaai dun over de hele lengte. Hark 1 cm aarde erover en druk goed aan.

Vers zaad geeft het beste resultaat en zelfs dat ontkiemt niet altijd goed. Houd er dus rekening

mee dat je nog een paar partijen moet zaaien. In koude, zware grond ontkiemen de zaden meestal later dan in warmere, licht grond, maar de zaailingen maken die achterstand snel goed.

Snoei kruisbessenstruiken

Houd kruisbessenstruiken open en gezond door de jonge scheuten die naar het midden groeien weg te halen. In een struik met een open centrum kan de lucht goed circuleren en is er minder kans op meeldauw. Snoei de struiken met schone sneden helemaal tot op de hoofdtak terug. Laat geen stompen zitten die later uitlopen en waardoor het midden van de plant dichtgroeit.

Snoei ongewenste kruisbessentakken drastisch terug.

Hark mestkorrels voorzichtig door de aarde voor een optimale afgifte.

Bemest bosbessen

Geef bosbessen een gezonde opkikker en bevorder de vruchtzetting door wat mestkorrels met langzame afgifte rond de voet van de struiken te strooien.

Bosbessen groeien het beste in zure grond, dus kies een mestsoort die speciaal voor heideachtige planten is ontwikkeld. Kijk op de verpakking voor de juiste toediening. Goed verteerde stalmest is ook zuur en vormt dus een goed alternatief.

Hark de korrels voorzichtig door het grondoppervlak. De mestkorrels geven de voedingsstoffen af aan vochtige grond waar ze vervolgens door de wortels worden opgenomen.

Controleer poot-aardappelen

Werp een blik op voorkiemende pootaardappelen om te voorkomen dat ze schade oplopen door kou of wormen.

Als de uitlopers lang en iel worden, wrijf dan de langste weg en zet de aardappelen op een plek waar het niet te warm wordt, want warmte stimuleert de groei van zwakke, bleke scheuten.

Als je tuin beschut ligt en de grond in het voorjaar snel opwarmt, zou je tegen het einde van de maand de eerste vroege aardappelen met stevige uitlopers kunnen poten.

Streef naar korte, stevige uitlopers als je pootaardappelen laat voorkiemen.

Rabarber groeit het beste in rijke, vrij vochtige grond. Houd de planten dus gezond door een dikke laag goed verteerde compost rond (en niet óp) de kronen aan te brengen. Dit vergroot het vochthoudende vermogen en de vruchtbaarheid van de grond, waardoor je lang goede rabarberstengels zult kunnen oogsten.

Werk ruim voordat je in het voorjaar gaat zaaien groenbemers door de grond.

Spit groenbemers onder de grond

Gedurende de winter hebben groenbemers voedingsstoffen opgenomen, dus nu moeten ze met een spade onder de grond worden gespit, waar ze de grond verder verrijken.

Werk ze door de bovenste grondlaag (15 cm), waarbij je de grond niet echt spit, maar de planten met een spade in stukken hakt en als het ware de grond in duwt.

Als het gewas hoog is geworden, knip dan eerst de toppen met een heggenschaar af. Hark vervolgens het snoeisel bij elkaar en gooi het op de composthoop, of verdeel het over het stuk grond voordat je alles door de grond werkt.

Het duurt ongeveer een maand voordat het materiaal is vergaan, waarna de grond klaar is om ingezaaid te worden.

Zaai spinazie meerdere keren voor een gestage aanvoer van malse blaadjes.

Zaai spinazie in de vollegrond

Spinazie ontkiemt al bij vrij lage temperaturen, dus zaai de zaadjes nu in de vollegrond voor een vroege eerste oogst.

Trek een 2 cm diepe zaaivoor, begiet de grond en zaai de spinaziezaadjes met 4 cm tussenruimte.

Bedek het zaad met aarde en druk aan zodat er een geul ontstaat. Hierdoor zal het water gemakkelijk naar de opkomende planten stromen. Dun de zaailingen uit zodra ze groot genoeg zijn om te eten en gebruik ze in een salade.

STAP VOOR STAP Vroeg aardbeien oogsten

Geniet van een vroege aardbeienoogst door een paar planten te beschermen met een zelfgemaakte of gekochte kweekkap die de warmte vasthoudt en toch licht doorlaat. Met een kweekkap wordt de oogst een week of twee vervroegd.

1 Volg uitlopers tot aan de moederplant en knip ze daar af. Gebruik een tuinschepe als ze hebben geworteld. .

2 Controleer of de planten onder de kweekkap genoeg ruimte en lucht krijgen. Zet de kap zo nodig op bakstenen.

3 Veranker lichtgewicht kweekkappen met lange haringen in de grond of verzwaar ze bij windrig weer met bakstenen.

STAP VOOR STAP

Snoei winterharde fuchsia's

Snoei winterharde fuchsia's terug om de grootte van de struik te beteugelen en de takken te verjongen, zodat de planten rijker bloeien. Wil je een hoge plant, dan is het beter om de takken uit te dunnen zodat het gestel zijwaarts kan groeien.

1 Snoei alle takken terug tot een eindje boven de grond. De ingekorte takken zullen veel zijwaarts aanwas produceren.

2 Selecteer een paar takken, vooral beschadigde takken, die je helemaal tot in het houtige deel op grondniveau terugsnijdt.

3 Snoei de kortste takken aan de buitenkant iets verder terug om een rechtopgaande groei te stimuleren. Wied het onkruid.

Verwijder oude bloemhoofden door boven een gezond knoppenpaar af te knippen.

Snoei hortensia

Knip alle oude bloemhoofden van boerenhortensia's af. De nieuwe knoppen lopen nu uit, dus snoei de stengels terug tot vlak boven een gezond, levenskrachtig knoppenpaar. Bloemloze stengels en hoeft je niet te snoeien.

Als de hortensia is dichtgegroeid, snoei dan een paar van de oudste stengels tot op de grond terug met een snoeischaar met lange grepen. Daardoor krijgt de plant meer licht, lucht en ruimte voor nieuwe scheuten.

TIP

Bereid borders voor op nieuwe planten: maak onbegroeide grond los met een tuinvork tegen verdichting en om de waterafvoer te verbeteren. Meng er veel goed verteerde stalmeest of compost en universele mestkorrels doorheen.

20
MINUTEN
OVER

Snoei na de bloei de bloemstengels van winterjasmijn terug. *Jasminum nudiflorum* bloeit op stengels van jaar ervoor, dus als je hem nu snoeit heeft de plant genoeg tijd om nieuwe aanwas te produceren.

KIJK UIT NAAR
bijen op krokussen

Let op of bijen je krokusbloemen bezoeken. Vroege voorjaarsbloemen vormen een waardevolle nectarbron voor veel bijensoorten, vooral voor honingbijen en hommels die na de winter in hun levensonderhoud moeten voorzien.

Heb je krokussen in potten, zet die dan in de volle zon zodat hun bloemen volledig opengaan. Dankzij de vroege nectar verzamelen de bijen kracht om de komende maanden alle fruitbomenbloesem te bestuiven.

STAP VOOR STAP Stengelstekken

Maak stekken van nieuwe bladstengels van vaste borderplanten. Probeer dit met asters, zonnekruid, pluimpapaver en vlambloem. Zet meerdere scheuten in een pot om ze te laten wortelen. Plant de stekken later deze zomer gezamenlijk in de border, als een nieuwe pol.

1 Steek aan de buitenkant een mes net onder de grond en snijd scheuten met een stevige stengel of wortel bij de basis af.

2 Zet de stekken langs de rand van een pot met potgrond. Draag hierbij handschoenen tegen eventuele huidirritatie.

3 Druk de potgrond rond de stekken aan en geef water. Zet de pot in een koude bak of op een beschutte plek in de tuin.

Strooi rond rozen mestkorrels met langzame afgifte.

Bemest bloeiende struiken

Bestrooi de aarde rond struiken met mestkorrels die de bloei stimuleren. Vooral rozen zijn hongerige planten, maar ook andere struiken zullen een opkikker op prijs stellen. Hark de korrels licht in de grond, begiet de grond en mulch met compost. Veel soorten mest geven

gedurende een paar weken voedingsstoffen af, dus in droge perioden moet je de grond meermaals begieten.

Mediterrane struiken, zoals rozemarijn, lavendel, salie en heide, mag je niet bemesten, omdat die van nature op arme grond groeien.

Laatste kans om heesterrozen te snoeien

Snoei rozen nu, zodat ze hun bloei niet uitstellen. Heesterrozen zouden nu licht gesnoeid moeten worden, dus verwijder met een schone snoeischaar een paar takken helemaal en kort de rest met een derde in. Snoei vlak boven een knop die wijst in de gewenste groeirichting van de nieuwe scheut. Heesterrozen kunnen verschillende groeiwijzen hebben, dus pas op dat je hun vorm niet bederft.

Kort eventuele overhangende takken iets in en snoei hun zijscheuten verder terug. Kort theehybriden met twee derde in, waarbij je de takken terugsnoeit tot op naar buiten gerichte knoppen.

Snoei rozen terug tot vlak boven een naar buiten gerichte knop.

SNELLE OPLOSSINGEN

Laat nieskruid zaad zetten en zichzelf uitzaaien. De zaden ontkiemen goed op een koele plek in lichte schaduw. Nieskruidsoorten staan erom bekend gemakkelijk te kruisen, dus je mag je verheugen op spannende nieuwe planten.

Checklist

- ☐ Geef perken nette randen om voorjaarsbloeiende planten goed uit te laten komen.
- ☐ Zet trayplanten en vaste planten met kale wortels in potten zodra je ze ontvangt.
- ☐ Nijp de toppen uit iele lathyruszaailingen.
- ☐ Zaaï winterharde vaste planten op stukken onbegroeide grond in de zon.
- ☐ Ga door met het zaaïen van zomerbloemen.

STAP VOOR STAP Plant gladiolen in potten

1

2

3

4

Plant nu een paar stengelknollen van gladiolen in potten, zodat die al zullen zijn uitgelopen wanneer je ze in de tuin zet (nadat het risico op vorst is geweken). Zet de potten op een tafel in een koude kas om ze te beschermen tegen eventuele vorst. Later kun je rechtstreeks in de vollegrond nog meer stengelknollen planten (maar niet voor mei of juni) waarmee je hun bloei-seizoen verlengt.

- 1** Vul een 13cm-kweekpotje voor de helft met turfrijke universele potgrond. Druk de grond licht aan.
- 2** Leg de stengelknol in het midden op de potgrond, waarbij je ervoor zorgt dat de bovenkant van de knol zeker 5 cm onder potrand blijft.
- 3** Bedek de knol met meer potgrond en druk die rondom goed aan, zodat de grond later niet inklinkt.
- 4** Geef royaal water en zet de pot op een tafel. Totdat de plant uitloopt, hoef je geen water meer te geven.

SNELLE OPLOSSINGEN

Als de ruimte in je kweekbak krap wordt of je zaailingen iel en lang worden, dan moet je gaan verspenen. Vul een paar potten met turfrijke potgrond en druk die goed aan. Maak gaten in de potgrond. Zorg voor voldoende tussenruimte, zodat de planten de ruimte hebben om te groeien. Pak de zaailingen beet bij een echt blaadje, til ze met een verspeenstokje voorzichtig uit de grond en laat ze elk in een gat zakken. Geef voorzichtig water.

Borstel eventuele rommel van de kasramen voordat je ze wast.

Maak kasramen schoon

Maak de kasramen goed schoon, zodat er meer licht in de kas kan komen. Dit is vooral nodig voor jonge zaailingen die in het voorjaar opkomen.

Borstel eerst eventuele bladeren en ander afval van de ramen.

Verwijder daarna de ergste viezigheid en algengroei met een hogedruksluit of langstelige borstel die je in een emmer water doopt. Haal tot slot een trekker over de ramen om het laatste vuile water af te voeren.

Checklist

- ☐ Bewaar potgrond in zakken binnen, waar de grond opwarmt en droog blijft.
- ☐ Begin met het afharderen van de winterharde planten die je binnen hebt voorgezaaid.
- ☐ Geef planten vaker water, vooral gedurende perioden met zacht weer.
- ☐ Zet bij warmer weer de roosters 's middags een paar uur open.

Plant nu de gezwollen wortelstokken van het vorstgevoelige bloemriet (*Canna*) in potten, zodat die vast kunnen uitlopen en je ze in de zomer kunt uitplanten. Kies een grote pot en vul die met potgrond. Zorg ervoor dat de ogen op de wortelstokken omhoog wijzen en laat jonge scheuten boven de grond uitkomen. Druk de potgrond aan, geef water en zet de pot in de kas totdat het risico op vorst is geweken.

Zaai paprika's

Nu de dagen lengen en de temperaturen overdag hoog genoeg zijn, kun je paprika's zaaien en de zaailingen zonder al te veel extra warmte op een tafel in de kas opkweken.

Vul een pot met zaai- en stekgrond, druk die aan en egaliseer het oppervlak. Leg de zaadjes een voor een op de grond met ongeveer 2 cm tussenruimte. Bedek ze met een laagje gezeefde potgrond of fijne vermiculiet. Druk voorzichtig aan, zodat de grond de zaden goed raakt, en geef water voordat je de pot voorzichtig in een verwarmde kweekbak zet.

Zorg ervoor dat je met ongeveer 2 cm tussenruimte zaait.

Controleer zaailingen op zwakke en zieke exemplaren.

Controleer zaailingen

Check jonge zaailingen regelmatig op tekenen van omvalziekte. In het voorjaar gezaaide planten zijn hier bijzonder gevoelig voor, met name als er veel planten bij elkaar in een pot of bak staan.

Kijk goed naar de plek waar het stengeltje uit de potgrond

komt. Trek de zaailingen die zwak of dunner zijn dan de rest uit de grond, want de kans is groot dat die aan deze ziekte bezwijken en sterkere zaailingen besmetten.

Uitdunnen is sowieso een goed idee om meer licht en lucht toe te laten en de kans op infectie te verkleinen.

Zaai komkommers

Zaai komkommerzaden in potten met turfrijke universele potgrond. Druk de zaden in de grond, maar niet horizontaal, omdat ze dan sneller rotten. Druk ze verticaal in de grond, met de stompe kant naar beneden. Op zich is het voldoende om één zaadje per 8cm-pot te zaaien, maar zaai er voor alle zekerheid twee en verwijder de zwakste zaailing voordat de pot te vol wordt.

Bedek met een laagje potgrond. Geef lauw water en zet de pot in een verwarmde kweekbak of op een andere warme plek.

Zet de zaden rechtop om de kans op rot te verkleinen.

Nijp de toppen van fuchsia's uit

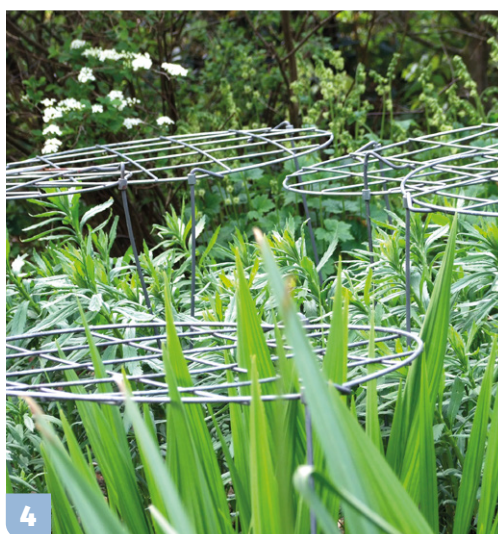
Fuchsia's worden voller als je de groeitoppen van nieuwe scheuten uitnijpt tot vlak boven een bladpaar. Doe dit met je vingernagels of een kleine schaar. De verwijdering van de toppen stimuleert de knoppen lager aan de stengels om nieuwe scheuten te ontwikkelen.

Zorg ervoor dat alle stengels ongeveer even lang worden, zodat de nieuwe aanwas gelijkmatig en mooi van vorm wordt. Aan de nieuwe scheuten zullen de komende zomer bloemen gaan verschijnen.

Door de toppen uit te nijpen krijg je een vollere plant.

STAP VOOR STAP Plaats plantensteunen

Zet plantensteunen rond kruidachtige planten. Dit geldt met name voor planten met zware bloemen, zoals pioenrozen, en planten met hoge stengels, zoals ridder-spoor. De planten zullen door de steunen heen groeien en tegen de tijd dat ze gaan bloeien, zijn de steunen onzichtbaar en ziet het geheel er mooi natuurlijk uit.

1 Draai dunne, buigzame takken om elkaar heen tot een boog en bind ze samen. Steek meerdere bogen in de grond rond de plantenpol. Bind de verticale delen aan elkaar vast.

2 Steek gesnoeiide hazelaar-takken als plantensteunen in de pollen.

3 Maak een wigwam van bam-boestokken voor klimplanten als *Lathyrus*. Steek de stokken in de grond en bind de bovenkanten samen. Wikkel op verschillende hoogtes touw horizontaal rond de wigwam, met 20 cm tussenruimte.

4 Plaats platte, horizontale steunen op verticale houders om te voorkomen dat hoge stengels of stengels met zware bloemhoofden omvallen.

Sommige wilgen worden elk jaar tot bijna op de grond terug gesnoeid.

Struiken drastisch snoeien

Volwassen struiken zoals kornoeljes, wilgen en vlierbessenstruiken kun je bijna elk jaar hard terug-snoeien. Vlinderstruiken kun je deze maand – of uiterlijk in april – ook tamelijk drastisch snoeien. Wanneer een struik het jaar ervoor niet veel is gegroeid, kun je hem met rust laten. Vlinderstruiken snoei je tot op het houtige gestel terug, op een hoogte van ongeveer 40 cm. Sommige volwassen wilgen snoei je met een scherpe takkenschaar of snoeizaag echter bijna tot op de grond terug (laag geknot) of tot boven de onderste ogen. Verwijder daarna eventuele dunne twijgen met een snoeischaar.

Checklist

- ☐ Knip oud loof uit groenblijvende varens.
- ☐ Zaai in de kas matig winterharde een-jarigen in bakken op warmtematten.
- ☐ Hark rond pas geplante bomen en struiken mestkorrels door de grond voor sterke wortels.
- ☐ Graaf na de bloei pollen sneeuwklodjes op om ze in het groen te delen en herplanten.
- ☐ Houd vorig jaar ingezaaide potten in koude bakken onkruidvrij.

Checklist

- ☐ Graaf molshopen af en verspreid de aarde in borders of meng die door potgrond.
- ☐ Maai het gras niet te kort, met de messen op een hoge stand.
- ☐ Voer vissen wanneer die bij warm weer actief worden.
- ☐ Haal dode bladeren uit de vijver.
- ☐ Plant in potten gekweekte struiken op open plekken.
- ☐ Verwijder mos en onkruid van paden, terrassen en veranda's.

Snoei takken met vorstschade terug tot in stevig, gezond hout.

Verwijder beschadigde lauriertakken

Verwijder de takken van groenblijvende struiken die door vorst of koude wind zijn verschoeid. Je herkent deze takken aan bruine schroeiplekken op de bladeren.

Snoei de aangetaste takken terug tot in stevig, gezond hout.

De gezonde bladeren rond de snijwonden beschermen de plant tegen verdere schade.

Verhuis planten in potten naar een plek met meer beschutting om het risico op herhaling van verschoeiing te verkleinen.

Steek gras-kanten langs paden af met een tuinschepje of oud mes.

Steek gazonranden af

Verwijder het gras dat over de randen van paden en andere verharde ondergrond groeit.

Het gras kan er niet wortelen, maar wordt wel gevoed door de

wortelstokken die ontspruiten aan de moederplanten. Steek het gras af met een tuinschepje of een oud mes en gooi het in de compostbak. Op deze manier krijgt je gazon

weer nette, strakke randen. Als de aarde strak tegen de verharde ondergrond ligt, moet je dit klusje waarschijnlijk een paar keer per jaar herhalen.

SNELLE OPLOSSINGEN

Verhuis potten met voorjaarsbollen of voorjaarsbloeiende struiken die nu gaan bloeien naar een plek waar ze in het oog springen en je ze in al hun glorie kunt bewonderen. Een zonnige, beschutte veranda of plek naast de deur is ideaal.

Snoei clematis

Snoei laatbloeiende clematis nu terug tot boven gezonde ogen laag aan de plant. Dan heeft de plant genoeg tijd om sterke bloemstengels te ontwikkelen. Snoei elke tak terug tot op 15-30 cm boven de grond. Als de plant op stam staat of tegen een steunconstructie groeit, moet je hem terugsnoeien tot de hoogte waar de nieuwe aanwas moet ontspruiten.

Snoei nu alle takken van laatbloeiende clematissoorten.

TIP

Controleer of de steunen van klimplanten onbeschadigd zijn en het gewicht van de plant kunnen dragen. Je kunt rankende klimplanten, zoals clematis, ook steunen met gaas of netten.

Mulch rond jonge bomen

Verspreid een emmer vol verteerde stalmest of tuinafval rond de voet van jonge bomen. De mulchlaag moet ongeveer 5 cm dik zijn, maar mag de boom zelf niet raken, omdat de schors door het vocht kan gaan rotten.

Als de grond droog is, moet je die eerst goed nat maken voordat je de mulch aanbrengt. De mulch houdt het vocht in de grond rond de boom vast en onderdrukt onkruid.

Voorkom dat vochtige mulch de schors van de boom raakt.

Volg altijd de instructies om de juiste dosis gazonmest toe te dienen.

Geef gazons voorjaarsmest

Bestrooi na de winter het gazon met wat voorjaarsmest om de voedingsstoffen aan te vullen.

Lees de instructies om de juiste dosis te bepalen, meet het gazonoppervlak en weeg de juiste

hoeveelheid mest af. Gebruik een strooiwagen of strooi de mest met de hand gelijkmatig over het gazon.

Door de voorjaarsmest worden de grasplanten sterker, waardoor ze kunnen concurreren met

onkruid en een betere weerstand tegen schimmelziekten hebben. Maak de grond goed nat of verzeker je ervan dat er regen op komt is, anders zal de mest het gras verschroeien.

Snoei oude bamboestokken tot de basis terug en trek ze uit de pol.

Fatsoeneer bamboe

Verwijder de dikke laag oude halmen van de grond rond de bamboepollen en ook eventueel onkruid dat rond de bamboestokken is opgekomen.

Snoei de oudste stokken met een snoeischaar of takkenschaar met lange grepen tot de grond terug. Trek afgeknipte stokken van onderaf uit de pollen. Snoei ook verkleurde stokken en dunne, dorre halmen die bijna loslaten. De lege plekken zullen worden opgevuld door nieuwe stokken die de pol een frisse uitstraling geven.

Volgende maand

- ☐ Repareer gazons of leg een nieuw gazon aan door te zaaïen of zoden te leggen.
- ☐ Bescherm fruitbloesem tegen late vorst.
- ☐ Zaaï zonnebloemen.
- ☐ Splits waterlelies.

Klantenservice

Wil je abonnee worden of heb je vragen over je abonnement? Op onze website vind je antwoord op de meeste vragen.

[www.gardenersworldmagazine.nl/
contact](http://www.gardenersworldmagazine.nl/contact)

Wist je dat je tegenwoordig eenvoudig zelf je adres kan wijzigen? Ga naar www.gardenersworldmagazine.nl/adreswijzigen om je nieuwe adres door te geven. Het nieuwe adres wordt vervolgens automatisch in ons systeem gewijzigd.

Telefoon

We zijn er maandag tot en met vrijdag van 09.00 tot 17.00 uur om je vragen te beantwoorden.
+31 (0)24-2027 827

E-mail

Stel je vraag per e-mail aan een van onze service medewerkers.
[klantenservice@
gardenersworldmagazine.nl](mailto:klantenservice@gardenersworldmagazine.nl)

ABONNEMENTSINFORMATIE Gardeners' World kost € 6,99 per nummer. De abonnementsprijs is in Nederland € 72,50 en in België € 75,50 (12 nummers). Deze prijs geldt bij betaling per automatische incasso. Voor betaling via een (digitale) factuur geldt een toeslag van € 2,50. Je kunt eenvoudig een machtiging afgeven via www.magazineshop.nl/machtigen. Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij anders vermeld. Het opzeggen van een abonnement kan eenvoudig telefonisch via +31 (0)24-2027827 of per mail via klantenservice@gardenersworldmagazine.nl.

BBC

Gardeners' World

Gardeners' World is een uitgave van F&L Media B.V.

in licentie van BBC Studios

Hoofdredacteur Anne Wieggers

Redactie Iona van den Dries,
Jos Heijmans en Helga Kluiters

Met medewerking van Berthe Bogers,
Milly Born, Jaap Molenaar (De Bijenstichting),
Stichting NL Bloeit!, en redactie Gardeners' World UK

Art Direction Nick Groenewold

Vormgeving Mylène Nales, Tom Gerrits,
Lisanne Cobussen, Susan Gerbrands-Derksen,
Ferry Dorresteyn en Ellen Willemsen

Sales Gavin Woesthoff +31 (0)6 20509854
gwoesthoff@fnl.nl

Marketing Anouk Tolboom +31 (0)24 2404595
atolboom@fnl.nl

Drukkerij Senefelder Misset Doetinchem B.V.

Vragen aan de redactie

Heb jij opmerkingen, suggesties of vragen aan de redactie? redactie@gardenersworldmagazine.nl

Nieuwsredactie / Pers

redactie@gardenersworldmagazine.nl of het
onderstaande adres o.v.v. redactie Gardeners' World
Jonkerbosplein 52, 6534 AB Nijmegen

F&L Media

COPYRIGHT Alle rechten van dit materiaal behoren toe aan Immediate Media Co. Limited en mogen niet worden herdrukt of hergebruikt, in welke vorm dan ook, zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming. Het auteursrecht op deze uitgave en op daarin verschenen artikelen wordt door de uitgever voorbehouden. Het verlenen van toestemming tot publicatie in de gedrukte uitgave houdt in dat de auteur de uitgever, met uitsluiting van ieder ander onherroepelijk machtigt de bij of krachtens de auteurswet door derden verschuldigde vergoedingen voor kopiëren te innen en dat de auteur alle rechten overdraagt aan de uitgever, tenzij anders bepaald. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen, vermenigvuldigd of gekopieerd zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever stelt zich niet aansprakelijk voor eventuele onjuistheden die in deze uitgave zouden kunnen voorkomen.

BBC Gardeners' World magazine is published by F&L Media B.V. under licence from BBC Studios, Television Centre, Wood Lane, London W12 7TQ. The Gardeners' World logo and the BBC Blocks are the trade marks of the British Broadcasting Corporation. Used under licence. © Immediate Media Company Limited. All rights reserved. Reproduction in whole or part prohibited without permission.

Gardeners' World
Managing Director - Catriona Bolger
Head of Content - Kevin Smith

Immediate Media Co Ltd
Chairman - Martin Weiss
CEO - Tom Bureau
Director of International Licensing and
Syndication - Tim Hudson
International Partners Manager -
Molly Hope-Seton

BBC Studios, UK Publishing
Chair, Editorial Review Boards: Nicholas Brett
Managing Director, Consumer Products and
Licensing - Stephen Davies
Director, Magazines and Consumer Products -
Mandy Thwaites
Compliance Manager - Cameron McEwan
UK.publishing@bbc.com
www.bbcbroadcast.com

maart Groeigids

De dagen worden langer en de grond warmt op, dus is er veel te zaaien deze maand.

Binnen zaaien Buiten planten/zaaien Oogsten

De beste keuzes voor maart		jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
	Aardbeien Zoete, maar caloriearme aardbeien leveren foliumzuur, vitamine C en het beschermende antioxidant ellaginezuur.												
Tips Als je in potten kweekt, geef dan wekelijks kaliumrijke mest om de bloei en vruchtzetting te bevorderen. Planten ↓ met kroon net boven het oppervlak Afstand ↔ 45 cm uit elkaar ↗ 75 cm tussen rijen													
	Aubergines Bevatten kalium, bètacaroteen en vezels. In de schil zitten anthocyanen, die goed zijn voor het hart.												
Tips Zaai vroeg en warm voor, want ze hebben een lang groeiseizoen nodig. Voed vanaf de bloei wekelijks met kaliumrijke voeding. Zaai ↓ 2 mm diep Afstand ↔ 60 cm uit elkaar ↗ 75 cm tussen rijen													
	Basilicum Een smakelijke manier om je gehalte calcium, kalium en vitamine C aan te vullen. Basilicum past goed bij tomaten en zelfs aardbeien!												
Tips Basilicum houdt niet van kou, dus geef planten vroeg water zodat de (pot)grond kan opdrogen voordat de temperatuur 's nachts daalt. Zaai ↓ 0,5 cm diep Afstand ↔ 15 cm uit elkaar ↗ 15 cm tussen rijen													
	Boerenkool De bladeren leveren vitamine K en foliumzuur, evenals immuun-ondersteunend selenium en ijzer.												
Tips Verwijder vergelende bladeren en mulch de planten goed. Bescherm de planten tegen koolwitjes, slakken en duiven. Zaai ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 60 cm uit elkaar ↗ 45 cm tussen rijen													
	Pastinaak Pastinaken zitten boordevol vezels, kalium en foliumzuur en zijn ook een goede bron van vitamine C.												
Tips Om gevorkte wortels te voorkomen, verwijder je zoveel mogelijk stenen uit de grond voor het zaaien. De kieming kan erg traag zijn. Zaai ↓ 1,5 cm diep Afstand ↔ 20 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen													
	Pepers Deze bevatten een natuurlijk ontstekingsremmend bestanddeel, capsaïcine, dat pepers hun hitte geeft.												
Tips Ideaal om te kweken in grote potten op een zonnig terras. Zodra de planten gaan bloeien, één keer per week bijmesten met tomatenmest. Zaai ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 45 cm uit elkaar ↗ 75 cm tussen rijen													
	Prei Prei is rijker aan vitamine C, foliumzuur en kalium dan witte ui en heeft een mildere, zoetere smaak.												
Tips Zaai voor in modules en plant daarna uit in diepe gaten, in plaats van ze rechtstreeks buiten te zaaien. Zaai ↓ 0,5 cm diep, uitplanten tot 15 cm diep Afstand ↔ 15 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen													
	Spruitkool Spruitjes zijn rijk aan het fytonutriënt kaempferol, dat onze natuurlijke afweer ondersteunt en kan helpen het hart gezond te houden.												
Tips Zaai zaden deze maand binnenshuis en plant ze vanaf april uit. Gebruik de ruimte tussen de planten voor snel rijpende slagewassen. Zaai ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 60 cm uit elkaar ↗ 60 cm tussen rijen													
	Tomaten Rijk aan lycopene, dat goed is voor hart, huid en botten. Bewaar ze buiten de koelkast om het lycopengehalte te maximaliseren.												
Tips Verwijder de zijscheuten (dieven) die tussen de hoofdstam en bladstelen uitlopen bij stamtomatne, maar niet bij struikvariëteiten. Zaai ↓ 0,5 cm diep Afstand ↔ 40 cm uit elkaar ↗ 80 cm tussen rijen													
	Wortelen Ze staan erom bekend dat ze goed zijn voor de ogen. Ze leveren carotenoiden die leeftijdsgebonden maculadegeneratie kunnen tegengaan.												
Tips Zaai onder vliesdoek of stolpen. Wortelen zijn vrij droogtetolerant en hoeven alleen water te krijgen als het loof te hangen. Zaai ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 5 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen													

Volgende maand

Het aprilnummer ligt vanaf 26 maart in de winkel.

Voorjaarstopper

Monty geeft tips voor het planten van clematissen en noemt zijn favoriete variëteiten.

De allerlekkerste tuinkruiden kweek je zelf.

Alans plantencombinaties voor een heel jaar lang kleur en vorm.

Geluksklaver en vier andere oersterke kamerplanten voor elk plekje in huis.

FOTO'S: JASON INGRAM; SARAH CUTTLE

6,99

Bestel het volgende nummer
vóór 10 maart met
GRATIS VERZENDING
Ga naar [gardenersworld
magazine.nl/voorverkoop](http://gardenersworldmagazine.nl/voorverkoop)

Mis geen nummer meer!

Neem nu een abonnement en krijg voortaan elke uitgave van Gardener's World automatisch in je brievenbus.

Ga naar www.gardenersworldmagazine.nl/abo
of bel gratis naar **+31 (0)24 2027 827**

Gardeners'
Worldmagazine

Eten uit eigen tuin

Zelf je eigen groente en fruit kweken doe je niet alleen voor het resultaat. Je bent lekker buiten, leert van de invloeden van de natuur én je kan je dagelijkse besommingen even parkeren. Tuinmerk Nature® heeft de hulpmiddelen om succesvol groenten en fruit te kweken. Want wie goed zaait zal goed oogsten, toch?

Of je nu vanuit de keuken, het balkon of de tuin gaat kweken, een paar zaken zijn bepalend voor het succes. Zorg voor voldoende licht, een gezonde bodem en de juiste temperatuur. Met deze basisregels, de onderstaande tools én een positieve instelling eet je dit jaar gegarandeerd een maaltijdsalade uit eigen tuin.

Kweekkasjes en kokospotten

Om met kweken te beginnen zijn de biologisch afbreekbare potjes van kokosvezels in combinatie met één van de kweekkasjes uit het Nature® assortiment onmisbaar. Met de etiketten weet je precies wat waar staat in je kweekkasje of moestuin.

Plantzakken

Voor wie een bescheiden tuin of balkon heeft zijn deze nieuwe, hippe plantzakken ideaal. De Nature® plantzakken in beige, grijs of antraciet, zijn speciaal ontwikkeld voor het kweken van knolgewassen, kruiden, aardappelen of aardbeien. De aardappelplantzakken zijn voorzien van een handige klep, zodat aardappelen op ieder moment kunnen worden geoogst. De aardbeienzakken hebben 8 kweekvakken waardoor de groei zo veel mogelijk wordt gestimuleerd en voor een optimale oogst zorgt.

Nature® is een merk van de Outside Living Industries Groep
www.outsideliving.com • naturegardening.eu

HENCHMAN®

DÉ ULTIEME TUINLADDER

Ongelijke grond, verschillende hoogtes en een combinatie van zachte en harde bodem: de tuin heeft verschillende uitdagingen waar een gewone ladder geen goede oplossing voor heeft.

Een **HENCHMAN Tripod Ladder** is ontworpen om je veilig, stabiel en zelfverzekerd te laten werken. De verhoogde stabiliteit geeft je het vertrouwen om op hoogte te werken en maakt het trimmen van heggen en het snoeien van bomen makkelijk. Als je hem eenmaal hebt, zou je willen dat je hem eerder had aangeschaft.

Door het lichtgewicht ontwerp van de **HENCHMAN Tripod Ladder** is het prettig om hem te tillen en te gebruiken – perfect voor de lastig bereikbare klusjes in je tuin en in huis.

1. VEILIG WERKEN

Elk van de drie poten kan individueel versteld worden voor complete stabiliteit op ongelijke ondergronden.

2. COMFORTABEL WERKEN

De ingebouwde platformtrede en hoge leuning zorgen ervoor dat je makkelijk handsfree kunt werken.

3. ZELFVERZEKERD WERKEN

De klauwvormige voeten van de ladder zorgen voor extra stabiliteit op zachte ondergronden. De gratis rubberen voetjes houden je stabiel op harde ondergronden, zowel binnen als buiten.

PRIJZEN V.A. € 349 • MATEN 1,8 - 4,8 M
GRATIS VERZENDING • 5 JAAR GARANTIE

"Kwalitatief hoogwaardige producten die ervoor zorgen dat je met vertrouwen werkt op hoogtes!" Daniel. G

4,9 ★★★★★

Op basis van meer dan 3000 reviews in het VK

NEEM ZELF EEN KIJKJE!

Scan de QR-code om meer te weten te komen over alle HENCHMAN-ladders

BESTELLEN OF MEER INFORMATIE:

www.henchman.nl

**DE ONGEËVENAARDE
VEILIGHEIDSKENMERKEN
VAN DE HENCHMAN
TRIPOD LADDER ZIJN
ONDER MEER:**

2,4 M
3 VERSTELBARE
POTEN